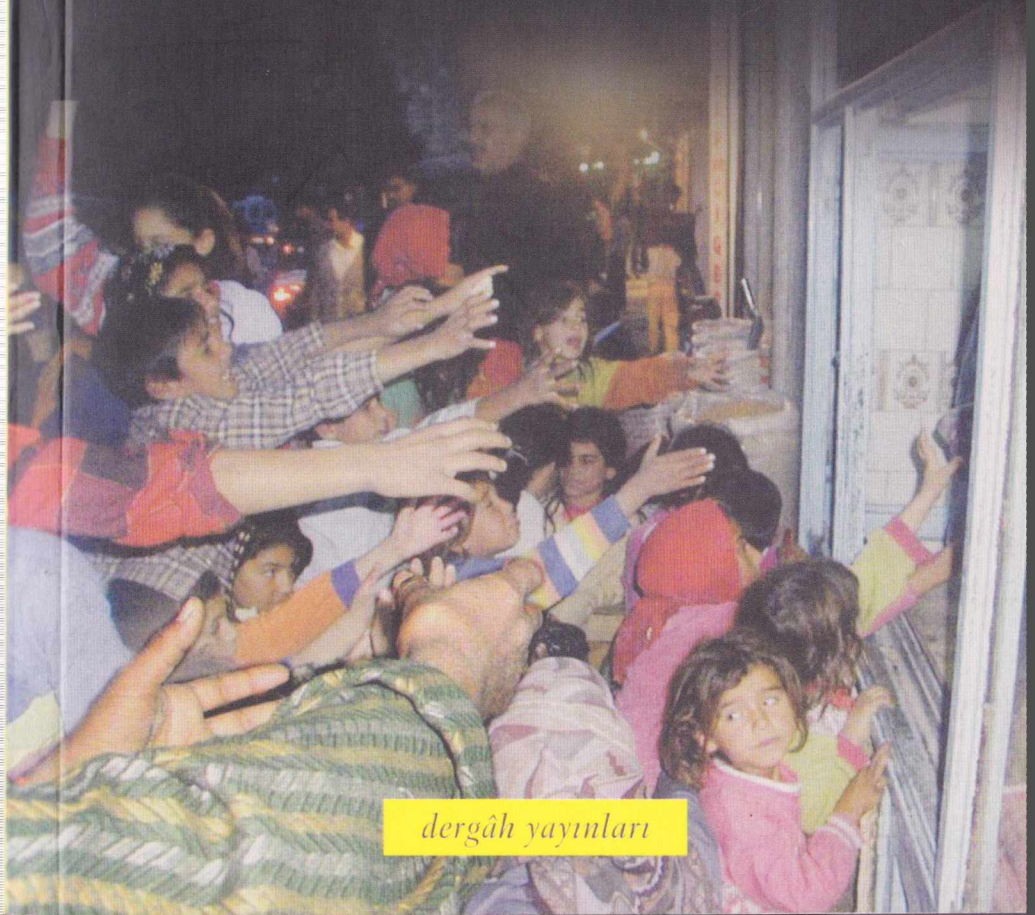

Yoksulluk Kitabı

Mustafa Kutlu

dergâh yayınları

Yoksulluk Kitabı'nın yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Dergâh Yayınları: 276
Türk Edebiyatı-deneme: 19
Mustafa Kutlu Serisi: 18
ISBN: 978-975-995-134-4
1. b. Mart 2004, 2. b. Aralık 2005
3. Baskı: Ağustos 2008

Kapak - Sahife Düzeni: Sermin Yavuz

Basım Yeri: A Ajans Reklamcılık Filimcilik Matb. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Beysan Sanayi Sitesi Birlik Cad. Yayıncılar Birliği Sitesi
No: 32 Kapı No: 4G Yakuplu - Büyükçekmece / İstanbul

Cilt: Güven Mücellit & Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Devekaldırımı Cad. Gelincik Sok. Güven İşhanı No: 6
Mahmutbey - Bağcılar / İstanbul

Dağıtım ve Satış: Ana Basın Yayın
Molla Fenari Sok. No: 28 Yıldız Han Giriş Kat
Tel: [212] 526 99 41 (3 hat) Faks: [212] 519 04 21
Cağaloğlu / İstanbul

Mustafa Kutlu

YOKSULLUK KİTABI

DERGÂH YAYINLARI

Klodfarer Cad. Altan İş Merkezi No: 3/20 34112 Sultanahmet / İstanbul

Tel: [212] 518 95 78 (3 hat) Faks: [212] 518 95 81

www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

Bu kitabı oluşturan yazıların somut bir karşılığı olsun diye Zaman-Turkuaz yazarlarından **H. Salih Zengin**'e bir yoksul aile ile konuşmasını rica ettim. Röportajı kitabın sonuna "Fotoğrafın Aslı" başlığı ile koydum. Gösterdiği al kaya teşekkür ediyorum.

M. K.

İçindekiler

Farketmez/	13
Çare: Hemen, şimdi/	15
Kayıp cüzdan/	18
Hikâye olan adam/	21
Çocuklar/	24
Kan damlar yüreğime/	27
Nasıl bayram yapacağız?/	30
Bıçak ve kemik/	33
Balon ve iğne/	35
Dönüş yolu/	38
Dişimizi sıkıyoruz/	41
Vatandaş işi biliyor/	44
Yoksulluk kültürü/	47
Ateşten gömlek/	50
Etiyopya'nın gerisinde/	52
Kendini yiyen ejder/	55
Vakit nakit midir?/	58
Deniz Feneri'nin ışığı/	61
Yalan ve güven/	64
Yıldız ve yalan/	67
Adam olmak/	69
Ekmek, evet ekmek/	72
Yoksulluk ve onur/	75
Kuyumuzu kim kazıyor?/	78
Arslanın ağzı/	81

İÇİNDEKİLER

Sistemin kilidi/	84
Bıkmadan, usanmadan/	87
Fakirin savaşı/	90
Devlete yardım/	93
Yetim hakkı/	96
Hayalden hakikate/	99
Uzaktakiler/	102
“Beyaz Türk’ün seyir Defteri”/	105
Yoksul Bank/	108
İmkân ile mümkün/	111
Yoksulluk ve yolsuzluk/	114
Has ekmek/	117
Tarım gönüllüleri/	120
14 milyon aç/	123
Bizi kim yönetiyor?/	126
Okullar açılırken/	128
Bu dağın ardı/	130
Acı bahar/	132
Bu toprağın çocukları/	135
Vatandaşa para çok (mu?).../	137
Para para para/	140
Uzun el/	142
Yorumsuz/	145
Fotoğrafın aslı/	149

ÖNSÖZ YERİNE

Yoksullar bizi bekliyor.

İzbelerde, harabelerde, barakalarda, küflü-nemli karanlık odalarda bekliyorlar.

Naylon çadırlarda, toprak damlı evlerde, kuş uçmaz-kervan geçmez yerlerde ve şehrin göbeğinde.

Kanlı gözlerini ufka dikmiş, bir heykel gibi hareketsiz, sessiz, dalgın bekliyorlar.

Bebeler açlıktan ağlıyor, anaların gözpınarlarından yaş yerine kan akıyor.

Çocukların dargın bakışlarından çelik parıltılar fışkırıyor.

Babalar yumruk sıkıyorlar ve askerdeki oğullar gökyüzünde bir turna katarı arıyor.

Dedelerin ağzı kapalı.

Nineler ses vermiyor.

Gelinler yaslı.

Ve çelimsiz genç kızları dengesiz beslenme, akrabaları borç, komşuları ağıt bekliyor.

Köşebaşlarında, çamurlu ıssız sokaklarda, karın, yağmurun ve gökdelenlerin arasında, dağ başlarında, tarlalarda, kapısına kilit vurulan atelyelerin önünde bekliyorlar.

İşsiz, umutsuz, aç, yorgun, hasta, küskün, sessiz ve kimsesiz.

Siz ey sağlıklı ve varlıklı olanlar.

Ey işleri tıkırında gidenler.

Ey karnı tok, sırtı pek, yüzü gülenler.

Ey seçim kazananlar ve koltuğa kurulanlar.

Ey dolar uçuranlar ve muslukların başını tutanlar.

Siz ey güç odakları, silah sahipleri, söz ustaları.

Beş vakit namazını cemaatla kılanlar. Gece teheccüte kalkanlar. Zikir ile coşup nara atanlar. Defalarca hacca gidenler.

Bir koyup beş kazanan tüccar, yağlı müşteriye yaltaklanan esnaf; araçılar, tefeciler, bankerler.

Ey mangalda kül bırakmayan siyasiler.

Bilim babaları, akademisyenler.

Emirle demiri kesebilenler.

Unutmayın.

Önümüz kış ve yoksullar sizi bekliyor.

Bir niyet, bir haber, bir adım.

Bir gülüş, bir kucak, baş yaslayıp ağlanacak bir omuz. Bir nefes, bir gölge, bir sığınak.

Evet bekliyorlar.

Sadece bekliyorlar.

Ezelden takdir edilen ateşten gömleği giymiş bekliyorlar.

Ağızlarını açsalar bir âh ile bulutları tutuşturabilirler.

Harekete geçseler yer yarılr, gök çöker.

Duaları da, bedduaları da makbuldür.

Kaderin eli onları bekletirken sizi yürütecek.

Bekleyebilmenin ve yürüyebilmenin sınavıdır bu.

Rahmete gark olmuş bir güzel yolun bir güzel yolcusu ola-

caksınız.

Elbette bu halis niyet, bu salih amel, bu temiz kalp, bu atılan ilk adım sizi menzile ulaştıracak.

O menzil ne kutlu bir menzildir.

Orada başınızı gökyüzüne kaldıracak ve hilali göreceksiniz.

“Aaa... Ramazan gelmiş” diyeceksiniz.

Ramazan sizi yoksullarla buluşturacak.

Şimdi, bugün, ertesi gün, ve her zaman, bir ömür boyu.

İşte o zaman.

Bayram olacak.

Bayram.

FARKETMEZ

Ülke nüfusunun neredeyse yarısı yoksulluk sınırında yaşıyor. Artık enflasyondur, işçiydi, memur maaşıydı, ortadirekti, emeklilerdi, dul ve yetimlerdi, esnaftı, köylüydü, işsiz kitlelerdi bunları bir bir sayıp dökmüyorum. Zaten millet “nutuk” dinlemekten bıkmış durumda.

Boş gözlerle bakınıyor etrafına, çaresiz bir dalgınlık içinde. Farketmiyon onun için, ne vitrinlerin fiyakası, ne kürsülerin şamatası...

Açlığı, yoksulluğu, acıları dahi bir “meta” gibi ekranların malzemesi oluyor.

Siyasete boş gözlerle bakıyor, verdiği oyun nereye gittiği farketmiyor artık, hukuk ona raslayınca görmezlikten geliyor.

Düzen nedir, kararlar ve kanunlar kime çalışıyor, bankalar ve reklâmlar ne diyor, farketmiyor...

Söz de gücünü yitiriyor.

Şu sütunda hangi kelimeleri yan yana getirsem, hangi cümleleri kursam farketmiyor, ha bir hikâye yazmışım, ha bir slogan atmışım, farketmiyor.

Bir umutsuzluk-çaresizlik edebiyatı kastında değilim. Bunun tam karşısında bir aslanlar-kaplanlar söylemi de bana boş gözüküyor. Peki kardeşim, nedir derdin diyeceksiniz.

Şu: gözünü, kulağını kendinden ötede duran ve muhtemel, muğlak bir gelecek için vaadler, teoriler üreten kişi ve kurumlardan çekip, kendine ve en yakınında bulunan kişilere, objelere çevirmek.

Kendi iradesine, potansiyeline, inanç ve gücüne yaslanmak. Bir fidan dikip onu sulamak. Besmeleyi çekip adımı atmak. Bu bir özel girişim teklifi değil. Bir teori, bir ütopya değil. Sade vatandaş için yapılacak işler de o kadar uzun boylu, karmaşık ve anlaşılmaz değil. Varsın fırtınalar essin, boralar kudursun. Sen arkadaşına, akrabana, ailene, mahallene, sokağına ve bahçene, köyüne ve tarlana, dükkânına, pazarına, geçip gittiğin yola, çocuklara ve yaşlılara, düşküne ve garibe sayamayacağımız kadar elinin erdiği her unsura nasıl yaklaşıyorsun? Yoksa buna hiç niyetin yok mu? Her işi kurumlara, başkalarına, devlete, senden ırak bir merkeze mi havale ediyorsun, ona bak. Ne yaptığına bak, nasıl yaptığına bak. Günün ve gecenin muhasebesini yap. Helali, haramı gözet; mazlumun yanında dur, elinden tut.

Modern ve karmaşık bir toplumda yaşıyoruz, düzen ve sistem izin vermez, kişi söylediğin adımları atmak konusunda hür ve güçlü değildir, dünya kadar kumpas, organizasyon, engel bilmem ne var, deme...

Şu gökkubbenin altından geçip giderken, hayır hanesine yazılacak bir işi işlemekten bizi kim men edebilir? Engeller her devirde olmuştur, farketmez. Kazanmak ve kaybetmek, farketmez.

Hesap günü başımız öne eğilmesin yeter ki.

Yeter ki bir iyilik yap, at suya...

ÇARE: HEMEN, ŞİMDİ

Burada sürekli *yoksulluktan* dem vuruyoruz ya; *Ekmek Teknesi*'nin "kıl"ı gibi biri çıkıp:

"İyi de ağa, *çare ne?*" diye sorabilir.

Cevaben "*çare bizi aşar, babaya gidelim*" diye konuşacağım ama bu biraz da ipe un sermek oluyor.

Elbette ki *başımızda* oy verip seçtiğimiz *bir hükümet var*. İlgili bakanlıklar, bunlara bağlı çalışan *bir sürü kuruluş var*. Bu memlekette *tonla üniversite* ve *bilim adamı var*. *Danışmanlar, uzmanlar, yetkili ağızlar var*.

Yetmedi mi!

İMF var AB var, Kopenhag kriterleri var.

Çareyi bulmak bana mı düşüyor sayın okur.

Yahu şurada oturmuş konuşuyoruz, lafına kira mı istiyor-sun, sen de bir-iki cümle söyleyiver; diye ısrar ediyorsanız, bak ona dayanamam.

İşte çare:

Çare sizsiniz hocam!

Hiç o yana, bu yana bakıp kıvırtmayın.

Çare sizsiniz!

Yok ya, nasıl oluyor da böyle oluyor?

Şöyle oluyor hocam: *Bak anlatıyorum, dinle:*

Şimdi benim bahsettiğim yoksullar akşamdan sabaha çıkmayacak haldedir. Adam diyor ki, iş aramaya gideceğim dolmuş parası, otobüs parası yok (inanmıyor musunuz?).

Yürüyorum, öğlene doğru şehrin belli yerlerine ulaşıyorum, yoruluyorum, yarım ekmek helva ile açlığını bastırıyorum, sağa-sola bakıyorum, iş yok, cepte para yok, geri dönüyor, başım önümde tek odalı gecekonduya geç vakit varıyorum. Varsa makarna bulgur, yoksa domates ekmek yiyip yatıyoruz. Bakkala yirmi milyon borcum var. Veremedim, kirayı veremedim, elektirik kaçak kullanıyorum, suyu komşulardan alıyoruz, çocuk küçük ne süt alacak para var ne mama. Adamın derdi anlatmakla bitmez.

Yani şimdi şu adama kafadan bir yüz, ikiyüz milyon versen bir Hac sevabı kazanacaksın (Rakamların ufaklığına dikkat).

Yahut çocuk okula başlayacak, forma yok, çanta yok, kitap-kalem-defter-beslenme çantası yok, olsa bile içine koyacak bir şey yok. Bu yavrunun arkadaşları sabah güle-oymaya okul yolunu tutuyor, çocuk arkalarından baka baka ağlıyor. Şimdi ben bunları yazıyorum, duygu sömürüsü mü yapıyorum.

Şu çocuğu giydirderseniz, donatsanız, ayağına ayakkabı alsanız size kaç patlar?

Durum budur hocam, durum çok açık ve çok acıklıdır.

Çok bilmişler şöyle diyor: Böyle tek tek insanlara yardım ederek mesele çözülmüş olmaz; açlara balık vereceğinize onlara balık tutmayı öğretin.

Ey çok bilmiş arkadaş. Şunu da bil ki bu adama balık tutmayı öğretilinceye kadar iş işten geçer. Öğrense bile köşeler tutul-

muştur, ona kolay kolay balık tutturmazlar. Bu adam ne makro ekonomiyi, ne faizlerin düşmesini, ne enflasyonu, ne IMF yardımını, ne AB'ye giriş sürecini, ne iş dünyasının, özelleştirmenin bir noktaya taşınmasını bekleyemez.

Bu adamın elinden hemen şimdi tutmalıyız.

Bunu ancak göğsünde bir kalp taşıyan, göz yaşı dökmesini bilen, merhamet ve şefkat damarları kurumamış, ahlak sahibi, mürüvvet sahibi fertler yapabilir.

Ve yapanlar da var, Allah razı olsun.

Boş tencere bu akşam kaynamalı, çocuk bu akşam sütünü içmeli, ablası sabaha okula gitmeli. Vakit yok, vakit bitti.

Siz memleketin umumi vaziyetinin düzelmesini bekleyip de mesuliyeti omuzunuzdan atmayın.

Bir kişiyi kurtaran bütün insanlığı kurtarmış gibidir ve bir kişiyi öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibidir.

Unutmayın, sabahı beklemeyin, geceden yola çıkın.

Gazanız mübarek olsun.

KAYIP CÜZDAN

Yolda bulduğu “*kayıp cüzdan*”ı sahibine teslim eden kişi, “*na-dirattan*” olmalı ki; öteden beri takdir ifadeleri ile basında yer alır.

Hele bu kişi bir de muhtaç durumunda ise.

Hele o cüzdanın içinde -tercihen dolar vb. gibi- yüklü miktarda para var ise.

Bitmedi:

Bir de kayıp cüzdana kavuşan adam, teşekkür bâbında çıkarp bir miktar para vermeye kalktığında, cüzdanı bulup da getiren: “İstemez abi, insanlık öldü mü yani” diye bir tokgözlülük sergilemiş ise.

Peki haberi okuyanlar ne der bu işe.

- Vay keriz vay, ulan şu zamanda piyango vurmuş işte, afiyetle yemek dururken götürüp vermek yakıştı mı yani.
- Oğlum, açlıktan nefesin kokuyor, nasibin gelip bulmuş seni, at cebine bak keyfine.
- Ah, ah.... Bize rasgelmiyor ki; bak nasıl iç ederdik dakkasına. Nasıl ezerdik o parayı.
- Kimi deveyi hamuduyla götürüyor; kimi işte böyle dü-rüstlüğe talim. Acımayacaksın böylelerine abi. Ulan terso olduğun ortada, kabadayılığın sırası mı. Âlemin ahlakı

senden mi soruluyor.

- Yapmayın beyler. Adam üstüne düşeni, bir vatandaş olarak, bir vazife olarak ne güzel yerine getirmiş. Takdir edeceğinize, neredeyse adamı suçluyorsunuz. Ayıp, ayıp.
- Din gitti, mezhep karıştı. Bu memlekette böyle güzel hareketler de alkışlanmıyorsa çek kuyruğunu.
- Düpedüz haram yahu. Ama nerde; millet haramı-helalı unuttu. Aferin herife. Ben kendi nefsimi, doğrusunu söyleyeyim, kolay kolay vazgeçemezdim o cüzdandan. Demesi kolay da, yapması zor.

“Kayıp cüzdan” ülke insanı için ekonomi, maneviyat, ahlak meselelerinde şaşmaz bir ölçüdür. Ne durumda olduğumuzu gösterir. Bunun da ötesi var; 18 Eylül 2003 tarihli gazetelerde yer alan bir haber:

Zonguldak’ın Alaplı Belediyesi Aile Çay Bahçesi’nde şef garson olarak çalışan iki çocuk babası 33 yaşındaki Ramazan Sarıkaya, masanın üzerinde unutulmuş bir el çantası bulmuş. Çantanın kime ait olduğunu öğrenmek için açtığında, Ayşe Vural’a ait bir kimlik ve 2 milyar liralık borç listesi gören Sarıkaya, önce cebindeki 50 milyon lirayı çantaya koymuş, sonra da sahibine verilmesi için zabıtaya müracaat etmiş. Sarıkaya: “Bayanın çantasında para haricinde her şey vardı. 2 milyar liralık borç listesi bulunuyordu. Cebimde o anda 50 milyon para vardı. Borcunun bir kısmını ödesin diye o parayı da çantaya koydum. Gücüm yetiğince yardım ettim” demiş. “Bulduğu çantaya para koyan ve teslim eden birini hiç gör-

memiştim” diyen belediye zabıta amiri Halim Demirhan, Sarıkaya’yı kutlamış.

Ben milletin büyük çoğunluğunda bu *ruhı asaletinin* var olduğuna inanıyorum. Ancak:

Türkiye ilginç bir dönem yaşıyor. Bilmem dikkatinizi çekiyor mu?

Bankalar hortumlanırken; soygun, vurgun, yolsuzluk devletin her kademesinde almış başını giderken; yani yukarılarda çürümüş bir hava eserken; aşağılarda kap-kaç olayları artıverdi.

Bırakın “kayıp cüzdan”ı sahibine götürmek; kadın-çocuk-ih-tiyar demeden bir takım gözü dönmüş adamlar sahiplerini sokaklarda sürüye sürüye çantaları kapıp kaçıyorlar.

Nasıl da denk düştü değil mi?

Yukarıya bak, aşağıyı gör.

HİKÂYE OLAN ADAM

Adam aileden yoksuldu. Evlenip çoluk çocuğa karışınca yoksulluk iki katına çıktı. Bir meslek sahibi değildi, okumamıştı, şurda burda bulduğu işlerde çalışıyordu.

Bir iş kazasında sakat kalınca artık çalışamaz duruma düştü. İlk günlerde eş, dost, akraba biraz ilgi gösterdiler ama...

Adam onlara da suç bulmuyordu, herbirinin derdi başından aşkındı. Karısı mecburen temizliğe falan gidip eve ekmek getirmeye başladı, adama da dış sıkıp sigara içmek kaldı.

“Oturan aslandan ise gezen çakal yeğdir” hesabı, adam “Ulan kendime göre bir iş bulabilir miyim acaba?” diye komşularından başladı önce. Sordu, soruşturdu.

Komşuları acıyla gülümsediler:

– Şu zamanda sağlam adama iş yok efendi, lâkin umut iyidir umudunu kesme, dolaş anlat derdini dediler.

Adam en azından onlardan İş ve İşçi Bulma Kurumu’nun adını ve adresini öğrenmişti. Bir zaman bu kurumun kapısını aşındırdı, hem devlet sakata iş verme diye bir kanun da koymuştu. Bu tecrübe devlet kapısının epeyce kalabalık olduğunu gösterdi ona. Omuzlayıp, öne geçip, derdini anlamak fırsatını bile bulamadı. Yine de yılmadı. Bu defa kapı kapı dolaşıp, “Ben dilenci değilim, iş istiyorum iş” diye sayı-

sız müessesenin zilini çaldı.

Böylesi dolaşmalardan iyicene yorulup bunaldığı bir akşam üzeri, girdiği bir kahvede gözleri akşam ajansını veren televizyonu takıldı.

Polisler yolu açıyor, kalabalık telaşla koşuşuyor, bir siyah Mercedes'in kapısından bir adam iniyor, korumalar etrafını sarıyordu.

Derken bir dalgalanma oldu, başlar oracıkta bir binanın çatısına yöneldi.

Yaşlıca bir adam çatıya çıkmış, Mercedes'ten inen zata doğru olanca gücü ile bağırıyordu:

– Başbakanım, iş istiyorum, iş...

Görevliler çatıya çıkıp adamı yaka paça aşağı indirdiler. Siyah Mercedes çoktan çekip gitmişti. Adam iş istemenin yeni ve beyhude bir yolunu daha öğrenmişti.

Kendisi ne o çatıya çıkabilir, ne de yorgun ve yıpranmış vücudunu siyah Mercedes'in önüne atabilirdi. Cebindeki son bozuk paraları masaya bırakıp, kahveden çıktı. İyice dalgınlaşmıştı.

Şehrin caddelerinde dolaştırdı dalgınlığını. Sokaklar dalgınlığı kaldırmıyordu. Yine az ilerde kimbilir ne olmuştu. Yine bir kalabalık kaçmaya, polisler onları kovalamaya, televizyon kameraları da hepsini takip etmeye başlamıştı. Geride kalan kameramanlardan biri adama çarptı. İkisi de yere yuvarlandı. Kameraman gençti, düşerken kamerayı korudu, sonra top gibi fırlayıp ayağa kalktı. Kalkarken adamın yüzünü gördü. Baş kaldırırma çarpmış, şakağından kan akmaya başlamıştı. Kameraman: "Ayak altında dolaşma dayı" diye

üste çıktı. Adam zihnindeki ezber cümlesini tekrarladı:

– İş arıyorum...

Kameraman bir parfüm reklâmını hatırladı “Gerisi size kalmış” diye bitiyordu. “İşte çarpıştık ve iyi bir hikâye yakaladık” diye geçirdi içinden. Adamın koluna girdi, mendili ile şakağından akan kanı sildi. “Gel şöyle dayı, anlat hele” diye gülümsedi. İlerdeki hengâmeyi unutmuştu, başkalarının es geçtiği bir hikâye yakalamıştı. Para eder miydi acaba, reyting yapar mıydı? Alışılmış, sıradan, pörsük bir hikâye.

ÇOCUKLAR

Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu'nun Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS) çerçevesinde, otuzbeş ülkede ilköğretim 4. sınıf öğrencileri arasında yapılan araştırmaya göre Türk talebelerin *yeterince kitap okumadığı* ortaya çıkmış.

Gönülaydın!.... Günaydın!...

Daha da açıkcası Üsküdar'da sabah oldu.

Haberi gazeteler geniş geniş duyurdu. Yani bir nevi sağır sultan'ın duyduğu malumu ilan kabilinden bir vaziyet.

Bu çocukların evlerinde *yeterince çocuk kitabı* bulunmuyormuş. Önlem alınması gerekiyormuş, vesaire.

Öte yanan DİE tarafından yapılan 1994 Ekim ayı Çocuk İşgücü Anketi'ne göre 6-14 yaş grubunda —yani ilköğretim ça-ğında— 11.889.313 çocuk bulunmakta (Bu gün bu rakam kimbilir kaçta çıktı). Bunların 10.367.315'i (% 87) okula devam ederken, 1.521.998'i (% 13) okula gidememektedir. Bu çocukların % 8,5'u "ekonomik" diye tabir edilen işlerde çalışırken % 24'ü ev işlerinde (çamaşır-yemek-çocuk bakımı-temizlik, ayrıca tarla-bağ-bahçe-hayvan otlatma vb.) çalışıyor. Toparlarsak okul çağındaki evlatlarımızın neredeyse yarısı hem karnını doyurmak için çalışmak hem de okula gitmek zorun-

da (I. İstanbul Çocuk Kurultayı-Araştırmalar Kitabı sf. 357-İstanbul Çocukları Vakfı Yay. 1999).

Hadi bunları geçelim, çocuklarımızı toptan okula gönderebildik diyelim.

Bu çocuklar kaç kişilik sınıflarda okuyorlar (Ortalama 60-80). Okullarında ders araç-gereçleri var mı? Kütüphane var mı? Onları da geçelim.

Çocuklarımızın kaçta kaç sabah doğru düriist kalıvaltı yapabiliyor?

Karda kışta okula giderken ayağına ayakkabı, sırtına palto giyebiliyor mu?

Bu çocukların aileleri yoksulluk sınırının neresinde duruyor (Türk-İş ve benzeri kuruluşlar sürekli bu sınır ile ilgili rakamlar yayınlıyor; bu rakamlar milyarın üstünde çıkıyor ve ben acı acı gülümsüyorum. Milyarı kim kaybetmiş de fukara vatandaş bulacak).

Ülkedeki gelir dağılımında görülen korkunç adaletsizlik dağ gibi dikilmektedir.

Ülke nüfusunun % 5'i mutlu azınlık, % 15'i işi yolunda, % 80'i kendi derdinde iken; *evinde "çocuk kitabı" bulundurmak ihtiyaç listesinin neresine yazılacak?*

Bakınız Cumhurbaşkanı fakir çocukların özel okullarda okutulması projesini —şu veya bu gerekçe ile— veto etti.

Eee.... *Memleket'in büyük çoğunluğu eli böğründe bekliyor.* (Aca-ba AB kapısının açılmasını mı bekliyor?)

Bıçak kemiğe dayanmış bekliyor. Daha ne kadar bekleyecek? Bu kurşun gibi ağır sorulara ancak bir şiir cevap verebilir.

İşte şiir:

*O artık başka bir çocuk olmuştu,
yüzünü kanla yıkıyordu sabahları alacakaranlıkta.*

*Öğleye kadar kaynakçada çalışıyordu,
sonra okula gidip
kulaklarıyla görüyordu karatahtayı,
gözbebeklerine yürütüyordu
elinde tuttuğu tebeşir*

*Bilirdi yoksulluğun haritasını yapmayı,
ama öğretmeni
Avrupa haritası istiyordu ondan*

(Ülkü Tamer, *Ölüm Seçen Çocuklar*)

KAN DAMLAR YÜREĞİME

Adam gırtlak kanseri. Bağılıyor, ama sesi çıkmıyor.

Bu kanserli adamı Başbakanlığın önünde yakaladılar, biliyorsunuz. Çıkmayan sesini kesmek için ağzını kapadılar, yaka-paça götürdüler.

Doğrusu yürek dayanmayan bir görüntü idi. “Bundan ötesi yok” dedirtiyor insana. Çünkü düşünebiliyor musunuz: Adamın tek isteği var derdini anlatmak, ama sesi çıkmıyor.

Yine de bu ses çıkarmayan ağız hoyratça kapatılıyor.

İş yok-güç yok; aş yok-ekmek yok. Evde bir sürü çocuk, soba yanmıyor, günlerdir birşey yememişler.

Adamın dudak hareketlerinden, fısıltıyla fışkıran nefesinden tek kelime seçiliyor:

Açım...

Açım...

Günlerce dolaşmış, başvurmadık kapı bırakmamış, iş bula-mamış, borç gırtlığa çıkmış, gırtlak da kanser olmuş.

Ve bu adam devletin kerim gölgesine sığınmak, şefkatli kol-larına atılmak istemiş.

Ne hücum ediyor, ne küfrediyor, ne silahı ne bombası var. Sadece yalvarıyor.

Şimdi diyorlar ki: Türkiye Arjantin olur mu?

Sosyal patlama ihtimali var mı?

Varsa bu patlama ne zaman olacak, nerede olacak, kaç şiddetinde olacak?

Deprem tahminleri gibi.

Yahu sosyal patlama çoktan beri yaşanıyor bu ülkede. Yaşanıyor ama nasıl?

Şu yüce milletin asaletine, geçmişine, inancına, aile yapısına, devlete bağlılığına, vakarına yakışır bir şekilde.

Yani nasıl, nasıl; daha açık söyle derseniz cevabım şudur:

Millet kan tükürüp, kızılçık şerbeti içtim diyor.

Başı öne eğilmesin diye yemek kuyruklarına, yardım kuyruklarına, aşevlerine, ellerindeki plastik taslarla çocuklarını gönderiyor.

Öyle “vur ensesine al elinden ekmeğini” gibi keriz değil.

İşçisiyle, memuruyla, emeklisiyle, köylüsüyle; yürüyüşse yürüyüş, mitingse miting, dilekçe ise dilekçe, protestoysa protesto yapıyorlar. Demokratik usuller dairesinde, yakıp-yıkmadan “Battık-Bittik-Yıkıldık” diyorlar.

Dışarıdan bakanlar “Yahu bu Türkiye’de herşey dibe vurdu niye sosyal patlama olmuyor” diye merak edip araştırma yapıyorlar. Çıkan sonuçlara şaşıyorlar.

Görüyorlar ki; bir mahallede yoksulluktan bîtap düşmüş ailelere komşuları-akrabaları yardım ediyor, bir ekmeği paylaşıyorlar.

Özal döneminden bu yana itilip-kakılan-horlanan köylü; bulguru, tarhanası, turşusu, peyniri, unu, patatesi ile Anadolu’nun kıraç bağrında son kalan nevaleyi şehirlere taşıyor; böylece açlık bastırılıyor.

Anadolu'dan gelen otobüsler yolcudan çok, koli, çıval, bidon getiriyor.

İnsanlar bekliyor.

Sükûnetle dişlerini sıkıp sabrederek bekliyor. Dünya'nın gelir dağılımı bakımından en adaletsiz ülkelerinden biri olan Türkiye'de ilk iş olarak *adaletin* işlerlik kazanmasını bekliyor. Vurgunu, soygunu, hortumu görüyor; sineye çekiyor. *Devlet* denilen o soyut varlığa hâlâ güveniyor

Devlet bu asil millete layık olmalıdır.

NASIL BAYRAM YAPACAĞIZ?

“Çocuğun adı Elem. Neden bu adı koydun” diyordum. Dertli bir zamanda doğdu diyor, istemiyerek oldu. Zaten dört tane daha var nasıl bakacağız bunca bebeye? Beyin ne iş yapıyor? Beyim pazarcı ama hasta. Üç gün gider, üç gün yatar. Sigortası, yeşil kartı yok mu? Var aslında, kartı var ya, verem oldu bu. Beslenme yetersiz, dert çok, hastanede kaldı bir ay, düzeldi gibi, yine tazeledi. Hem işe çıksa ne olacak, sermaye yok. İşte biraz maydanoz, soğan bilmem ne beş altı milyonla dönüyo. Kaldıkları yer rutubetli bir damaltı, elli milyon da kirası varmış. Peki aileden, akrabadan hiç yardım alamıyor musunuz? Yok valla, onların durumu bizden beter, şimdiki zamanda sağ gözden sol göze fayda yok. Ya komşular? Sağ olsun onlar arada bir yokluyor, hani çok muhtaç kaldığımızda. Ama hem utanıyom, hani birinden bir şey istemek kolay değil. Peki sen çalışmayı düşünmüyor musun? Düşünmez olur muyum. Ama iş nerede? Benim gibiler anca temizliğe falan gidebilir. O da mümkün değil, çocukları kime bırakayım. En büyük oğlan on üçüne yeni girdi. Okula gidiyor mu? Evet

ortada. Kızım da okuyordu ama okuldan aldım. Maddiyat yüzünden. Hani defter kalem. Bir forma çıkmış şu fiyata. Öğretmen soruyo nerde senin kitabın diye. Yok. Yok da diyemiyoyu yani, aklı kesiyor çocuğun ağlıyor. Gücüme gidiyor anne dedi, ben artık okula gitmeyeceğim dedi. Hani öğretmen de insafsız, ne üstüne gidiyorsun çocuğun, anla işte, yok, yok. Peki ne olacak bu işin sonu? Ne bileyim, çaresiz kalmışız, devletten de bi yardım gelmiyo, bi iş falan. Bazen düşünüyorum da keşke evlenmeseydim diyorum. Evimde de fakirlik vardı, ama çocuk yoktu, yani sorumlu değildim bir bakıma. Neden evlendin? Cahillik her işin başı bu. Bir yoksulluk, bir de cahillik. Zaten yoksul adam cahil kalır. Mahkum gibi yani. On altı yaşında evlendim ben. Verdiler beni. Yazın neyse de kışın çok zor oluyo. Odun, kömür. İnanmazsın belki naylon yakıyoz, çör-çöp topluyom onu yakıyoz, pılı-pırtı. İnan sabah olsun istemiyom ben. Sabah olunca çocuklara ne yedirecem diye dertleniyom. Hani depremzedelere falan yardım gidiyo ya, görüyom işte Deniz Feneri diye bir şey var. Oraya mı yazayım, bir mektup hani, bir umut. Valla şaşırmışık işte. Yaşın kaç? Yaşım otuz. Ama sen gel içime sor. Belki yetmiş, belki seksen yaşındayım. Çok çektim ben çok. Gasteler yazsa bitiremez yani. Hangi birini anlatayım. Bak geçen kıştı bebe hastalandı. Böyle göğsü hırlıyor, boğulacak gibi öksürüyor, bronşit. Yeşil kart ile götürdüm, baktı doktor iğne yazdı. E, iğne paraylan. İlaçlar on milyon tutuyo. Allah'ım ben nerden bulayım bu on milyonu. İnanmazsınız ama böyle. Çırpınıyorum, dövünüyorum. Önümüz bayram, yani iki gün var bayrama. Yalvardım yakardım, kaynanam bi beş milyon verdi.

Çocuğun üç tane iğnesini aldım, üçünü alamadım. Tabi çocuk tam iyi olamadı, çok sürdü hastalığı, doğru dürüst beslenemiyο. Sütüm de kesilmişti zaten, bir şey yiyemiyorum ki süt olsun. Çok çekti çocuk, öldü öldü dirildi, ben de onla beraber.

Şimdi kaynanam ne zaman görse beni o beş milyonu istiyο. Olsa vermez miyim? Vicdansız kadın bu senin torunun değil mi, yabancı mı yani." (*Yoksulluk Halleri*, Demokrasi Kitaplığı, 2003)

Milyonlardan birinin hikâyesi bu. Uydurma değil, gerçek. Duyup da kulak tıkadığımız, görüp de başımızı çevirdiğimiz. Şu hikâyeyi şu bayram günü aklınızın kalbinizin bir köşesi ne kazıyın.

Nasıl bayram yapacağız biz? Nüfusun yarısı resmen aç, yüzde otuzu yoksulluk sınırında. Savaş gelmiş kapıya dayanmış. Nasıl bayram olacak bu?

Not: Hükümetin memura, emekliye verdiği zammı alkışlıyorum. Kaynak, kaynak diye bağırarlara şunu diyorum: Batan bankaların faturası 60 milyar dolar. Kaynak orada işte. Hükümete düşen yüreği yetiyorsa hırsızların yakasına yapışmaktır.

İkincisi memleketteki fukaranın adresi, sayısı çıkarılıyormuş, onlara da yardım yapılacaktı, bunu da alkışlıyorum.

Bu işleri İMF ile makro ekonomi ile, kurla, faizle karıştırmayın. Bu bizim imtihanımızdır. Boynumuzun borcudur. *İnsanlığın icabıdır.*

BIÇAK VE KEMİK

Bu sütunda çok sık dile getirmeye çalıştığım *yoksulluk halleri* okuyana belki de “*yetti artık*” dedirtiyor. Ancak bunları anlatmaz isek neyi anlatacağız. *Vebali hepimizin boynundadır.*

Şu bir haber: İzmir’in bir ilçesinde öğrenciler derste veya teneffüste sık sık bayılıyorlarmış. İdare durumu araştırmış ortaya şöyle bir sonuç çıkmış: Bayılan öğrenciler genellikle köylerden gelen yoksul aile çocukları. Ve anlaşılıyor ki bunlar ne kahvaltıda ne de öğle vakti parasızlıktan aç kalıyor, bir şey yemiyor ve bu yüzden baygınlık geçiriyorlar.

Ey okur! *Memleketin bundan daha önemli hangi meselesi var.* El kadar bebeler gözümüzün önünde açlıktan bayılıyor. Geçen yıl benzer bir duruma işaret eden bir yazı yazmış ve şöyle demiştim:

Bir öğretmen arkadaş, doğuda bir ilimizin bir kenar mahallesinde görev yapıyor. Yürek parçalayan bir hikâye anlattı. Bütün gayretine rağmen çocukların başarı oranı artmıyormuş. Tutup bir anket uygulamış.

Sorular şöyle:

- Sabah kahvaltısı yapıyor musunuz?
- Kahvaltıda ne yiyorsunuz?
- Çay, peynir, zeytin, reçel, ekmek vb.

- Sadece çay, zeytin, peynir, ekmek
- Sadece ekmek, çay
- Sadece çay
- Hiçbir şey yemeden geliyorum.

İnanılmaz demeyin ama sonuç şöyle çıkmış. Bu minicik yavru-
ruların yarısı sabah hiçbirşey yemeden okula geliyormuş.

Türkiye’de öyle manzaralarla karşılaşırız ki, artık şaşır-
ma, hayret etme duygularımızı da kaybettik.

Öğretmen arkadaş bunun üzerine bir sabah okula bir kutu
“Tadella” alarak gelmiş. Çocuklara birer, ikişer dağıtmış, sı-
nıfta bir neşe, bir sevinç. Ardından bir de sınav yapmış: Ne-
tice başarı oranının yarı yarıya artması.

Siyasiler, bilim adamları, uzmanlar ülkenin birinciye gelen
meselesini eğitim olarak koyuyorlar. Haklılar, ama şu yaşadığ-
ımız günlerde artık insanların günlük olarak nafakasını çı-
karması; iyi-kötü çoluk çocuğunun karnını doyurması herşe-
yin önüne geçmiş durumda.

Yapılan açıklamalara göre dört kişilik bir ailenin yeterli bes-
lenebilmesi, kira, ulaşım, yakacak, giyim, eğitim, sağlık gibi
temel ihtiyaçlar için yapılması gereken harcamalar dikkate
alındığında yoksulluk sınırı ayda bir milyarı geçiyor. Açıkla-
malar böyle ama bir milyarı kim kaybetmiş ki, fakir-fukara
bulsun. Bunlar anlamsız istatistikler, mânasız rakamlar.

Varın kendi halinizi, etrafınızdakilerin halini ve aç acına oku-
la giden minik öğrencileri düşünün.

Biçak kemiğe nasıl dayanır. İşte böyle.

BALON VE İÇNE

Aralık ayında sonuçlanan bir araştırmaya göre Amerika'daki aşırı şişmanların sayısı yüzde yetmiş dört artmış.

Obezite memleketin başına bela olmuş.

Bu felaket ile mücadeleye karar vermişler. Mücadelenin başını-bu işe sebebiyet veren-fast-food firmaları çekecekmiş: *McDonald's, Coca-Cola, Pepsi, Hershey Foods.*

Bunlar bir eğitim kampanyası düzenlemişler.

Sözcüleri A. Kretser "Biz bu denklemin bir parçasını oluşturuyoruz, şimdiyse çözümün bir parçası olmak istiyoruz" deyivermiş.

Proje okullarda beslenme alışkanlıklarını düzeltmeye yönelik dersler ve fiziksel aktiviteyi özendirici uygulamaları öngörüymüş.

Bu proje geçen hafta değindiğimiz "çevre" meselesinin bir benzeri. Tekrar edelim gelişmiş-kalkınmış-sanayileşmiş ilerlemiş kuzey ülkeleri yerküreyi alabildiğine sömürdüler ve sömürmeye devam ediyorlar. İnsan, hayvan, bitki, toprak, su, hava demeden önlerine gelen her şeyi doymak bilmeyen bir iştihâ ile tüketiyorlar.

Ve bu tüketimin adı "*çağdaş modern medeniyettir*". Sonra da dönüp "Siz merak etmeyin, bilim herşeyin çaresini bulur,

keyfinize bakın, çevreci-yeşilci insancıl araştırmalar yine dünyamızı güllük gülistanlık yapacak, endişeye mahal yok” diyerek, aynı şirketler dolaylı yollardan felsefe yapıyor, dernek falan kuruyorlar.

Düşünün o dev porsiyonlar, kat kat sucuklu-salamlı-salatalı hamburgerler, dev reklam kampanyaları, bütün dünyayı saran otel-lokanta-burger zincirleri, işte bunlar beslenme konusunu halledecek.

Etrafına tıkmak için yüz çeşit yiyecek çerez, içecek depo ettikten sonra televizyon karşısında saatlerce oturan adam, o kanlı biftekleri lop lop yutanlar, *“ne kadar tüketirsen o kadar mutlu olursun”* diyenler bunu yapacak.

Yiye yiye bir balona dönmüş, suratlar alkolden kızarmış, gövde loğ taşına benzemiş olarak proje üretecekler.

Ne yazık ki üretiyorlar.

Ne acı ki dünya bunların kesif propagandasına aldanıyor. Güç ve güçlü bir kez daha haklı olduğunu haykırıyor, karşı çıkanları her yola başvurarak tepeliyor.

Modern medeniyet budur. Bu yollar açılacak, bu caddelerden geçilecek, bu evlerde oturulacak, bu yemekler yenecek, bu pantolonlar giyilecek, bu müzik dinlenecek, bu filme gidilecek, bu koku sürülecek, bu kitaplar okunacak, zayıflama kürleri uygulanacak, yoga, TM, bilmem ne yapılacak vesaire vesaire olacak, şu şu eşyalara mutlaka kavuşulacak, eh işte o zaman yakanızı bırakınız.

“Yakamızdan düşün, sizi istemiyoruz” dersiniz cevap hazırdır: “Vahşisiniz, geri kalmışsınız, çağdışısınız, sizi medenileştirmek, aramıza katmak görevimiz”.

Barışla olmaz ise savaşla.

Güzellikle olmaz ise zorla.

Tek yol budur ve başka bir yol yoktur.

Ağa düşen çırpınır durur.

Onların arasına katılmak şöyle dursun, yanlarına bile yaklaşamaz. O artık bir yanaşma, bir köledir. Böyle olduğunu bilmez, bilemez. Çalışır, çabalar, zayıflar, aç kalır, çıplak kalır, ölür gider; yine elinde avucunda bir şey kalmaz.

Gözden sürmeyi çeker gibi soyarlar onu.

Gözyaşından, çocuk sesinden, ana feryadından, alınterinden, insanlık onurundan yağmalanan zenginlik kanlı biftekler olarak, iri bira bardakları ile iri göbekli kırmızı surath, gözü kanlı adamların önüne dizilir.

Yerler yerler şişerler.

Saunaya giderler, her sabah koşarlar, diyet uygularlar zayıflamak isterler. Olmaz.

Alışmış kudurmuştan beterdir.

Yine yerler yine şişerler.

Bir balon gibi.

Dev bir balon gibi.

Dev bir balon olan bu medeniyetin zevaline tek bir toplu iğne kâfidir.

Ama nasıl bir iğne?

İşte bütün mesele....

DÖNÜŞ YOLU

Beraber olduğum yayınevinde tertip, tashih, matbaa işleri, telefona bakmak nevinden bazı işler için eleman arandığı olur. Bu “*eleman*” genellikle mektep harçlığını çıkarmak isteyen öğrencilerden seçilirdi.

Son yıllarda iş için ne kadar çok genç geliyor; hepsi de üniversite bitirmiş ve uzun zaman iş bulamamış.

Ne olacak bu gençler?

Bu genç yaşta nedir bu umutsuzluk?

Hani biz ülkenin geleceğini gençlere teslim ediyorduk.

Siyasetin tepesinde oturanlar kırk yılı tamam etmeden koltuğu terketmiyor; meğer ki ecel-i kaza yetişmeye.

Bunca yıl cehaletle savaşıalım, çoluk-çocuğu okutalım, üniversite sayısını artıralım dedik; yemedik-içmedik bunun için uğraştık.

Adam iki keşisinden birini satıp evladına yol parası, üniversiteye devam harcı yaptı. Sonuç: elde bir diploma, istikamet kaldırım mühendisliği.

Vasıfsız nüfusun işsizlik oranı yüzde on-on beş ise; diploma-lı işsizlerin oranı yüzde yirmiüç onda dokuz.

Ülke meselelerinin bir bütün olduğu söylenir; her dert çözülmemiş bir başka derde bağlanır; doğru.

Ama yıllar yılı sistemin yanlışlığından, sanayileşmenin ağırlığından, bürokrasinin hantallığından, kaynakları har vurup harman savurduğumuzdan, ve her dönem için hortumcular-
dan şikâyet edip geldik.

İşçi - işsiz - memur- çiftçi - esnaf - emekli; kim ki sokağa indi *"bıçak kemiğe dayandı"* diyor. Bunca yıldır metropollerle akan kalabalıklar, köylerinden kopan yığınlar artık bunda bile isteksizdir.

Bir iş, bir geçim yolu bulup çoluk-çocuğunu okutmak, onlara bir istikbal temin etmekten umudu üzmüş gibidir. *Okumuşların hali meydandadır.*

Emekli olanlardan pek çoğu artık birer *hayat yorgunu* olarak yıllar önce çıktığı köyüne dönüyor.

Yıkılan baba ocağını onarıyor, tarlasını bahçesini ekmeye çalışıyor.

Köyde kalan ise doğrusu artık eskiden olduğu gibi satıp-savıp şehre kapağı atmaya o kadar istekli değil. Köyde hiç olmazsa karnını doyuruyor, başkalarına el açmıyor; bir dam altında barınıyor. Tabii burada topraksız, varlıksız, ırgat, yarıcı olarak büsbütün çıplak kalmış nüfusu kastetmiyorum.

Hatta şehre gelip de bir türlü dikiş tutturamayan, *"Yahu ne ettik de buralara düştük"* diye pişman olan çok.

Çünkü artık şehrin istikbal vadeden, umut üreten kapıları kapalı. Şehre gelmiş, şehrin kıyısına tutunmaya çalışan geniş bir köylü nüfusunun geri dönüş için bayağı güçlü eğilimleri olduğunu biliyorum.

İstikbal için bulundukları noktada hiçbir umut ışığı görünmüyor. Ancak *dönüş yolu* da bir o kadar kapalı. Adam baba

ocağını terkederken elinde-avcunda olanı da harcamış.
Köye dönecek belki ama, yol parası bulamıyor. Hadi buldu
diyelim, gitti köye. Eh az da olsa bir sermaye lazım değil mi?
Tohum için, inek için, gübre için, tarlayı sürmek için.
Ve çaresizlik giderek büyüyor.
İşsizlik, umutsuzluk büyüyor.
Sokaklarda, kahvelerde gençler ellerinde bitirdikleri mektep-
lerden alınmış diplomalar ile başları önlerinde oturuyorlar.
Bir çay parasını bile veremez duruma gelmiş, oturuyorlar.

DİŞİMİZİ SIKIYORUZ

Bugün de kimsenin tavuğuna kış demedim, kimseye hakaret etmedim, küfretmedim.

Uslu uslu, işsiz işsiz dolaştım sokaklarda; gölgelerde aç oturdum.

Simitle çay beşyüz kağıt oldu, doyurmuyor. Ne zeytin ekmeğe, ne peynire güç yetiyor. Şöyle bir kuru fasulye-pilav olsa, şöyle bir ekmek.

Evet herkes ekmek derdinde, herkes iş.

Ne olacak bu memleketin hali?

Onu bilmem, lakin benim halim hiç iyi değil.

Yine de karışmadım gösterilere, bağırmadım, kimseye hakaret etmedim, küfretmedim.

Memurlar tabut taşıyor, işçiler kendilerini zincire vuruyor, köylüler traktörleri ile uzun bir konvoy oluşturuyor. Hani ne derler: “Bizim insanımız koyun gibi uysaldır, vur başına al elinden ekmeğini, gıkı çıkmaz”.

Yanlış.

Her yandan ses geliyor; her köşebaşından feryat. Bıçak kemiğe dayandı diyen herkes âdabına uygun olarak bağırıyor: “Hükümet şaşırma, sabrımızı taşıрма”.

Bende taşacak bir şey kalmadı. İş kuyruğuna girdim, diplo-

malı gençlerle dertleştirdim, baktım çoğu “bir kolayını bulup yurt dışına kapağı atmak” istiyor.

Kolay mı?

Adam arabanın altına bağlıyor kendini, tıra doluyorlar tıka basa, o köhne gemilerle aç susuz yola çıkıyorlar.

“102 milyon ile bir ay nasıl geçinilir” diye televizyona vermişler bizi. Bu nasıl bir vicdandır yani arkadaş. Burada sürünüyoruz, nasıl süründüğümüzü seyrediyorlar. Birileri bizi dikizleyerek kafa buluyor anlaşılan. Belki daha da ileri gider, bir adım daha atarlar. Bu gösteri müşterek bahise döner. Tahtumuzun üzerinde zar atmaya başlarlar. Hani bir film vardı, neydi adı: “Atları da vururlar”...

Kimse kimseye güvenmiyor, inanmıyor. Oysa tutunacak bir dala ne kadar ihtiyacımız var. Niçin yoksulluktan bahsedince insanların yüzü buruşuyor, niçin bazıları “edebiyat yapma” diyor. Edebiyatın kanı kurumuş zaten, kabuğuna çekilmiş inliyor. Ne yapsın fıkara, göze görünür bir yanı yok. Sahaya inse ne dediğine değil nasıl dediğine, kim olduğuna bakılacak. Bakılacak ki iyi resim veriyor mu; haber değeri var mı? Şu seyir toplumuna seyirlik bir şey sunabiliyor mu?

Bütün bunlardan gına geldi.

Zaten kimsenin takmadığı bir mesele. Piyasa için bir hiç. Oraya kilitlediler bizi. Dolara, iç borç takasına, IMF’nin ikinci dilimine.

Anahtar kimin elinde? Kapılar açılacak mı?

Nefes almak istiyoruz.

Bütün bunları bıraktım. Öylesine dolaştım sokaklarda. Bir ağaç altına çöktüm. Baktım bir kara kavruk oğlan, on yaşın-

da var-yok, kovaşına koyduğu gazozları satmaya çabalıyor. Yüzünde bir ciddiyet, sanırsın Garanti Bankası reklamında oynuyor.

Baktım, baktım çocuğa; içimden M. C. Anday'ın şu şiirini okudum:

AKINCI RUHLAR YAHUT ÇALIŞAN KAZANIR

*Metin ol oğlum gazozcu
Dökülen gazoz
Kırılan gazoz şişesi olsun
Zararın hadi bilemedin
Üç buçuk lirayı bulsun
Bir hafta dişini sıkar
Daha çok çalışırsın
Yeter ki akıncı ruhun bozulmasın
Teşebbüs gücün azalmasın
Rokefeller de böyle zengin oldu
Çalışan kazanır oğlum gazozcu!*

VATANDAŞ İŞİ BİLİYOR

Necmi Erdoğan'ın hazırladığı Yoksulluk Halleri (Demokrasi Kitaplığı, Ağustos 2002)ni okuyorum. 632 sayfalık kitapta yoksullarla yapılmış konuşmalar var. Bunlardan birinde 69 yaşında yedi çocuklu, yıkılmak üzere olan bir gecekonduda yaşayan işsiz bir vatandaş konuşuyor.

Temmuz 2001 tarihinde yapılan röportajda bakın bu vatandaş neler söylüyor. Bir yıl sonra yapılacak seçimlerin sonucunu nasıl tahmin ediyor; kurulacak hükümetten neler istiyor:

“– Peki bu işin sonu ne olacak, bu fakirlerin durumu ne olacak? Kim çözebilir, kim yapabilir, kim kurtarabilir bu insanları?

– Ağbi, bunu ne bu hükümet yapabilir, ne de kimse yapabilir. Bunu yapacak, bütün komple, silme yeni bi hükümet. Komplexinin yerine temiz, genç bi hükümet gelecek. Belki, onlar bi şey yaparsa yapar. Zaten biz olmuşuz ya! Zaten bunu yiyen yediler. Yiyen yiyo. Devlette para kalmadı, diyorlar. Niye? Onun bunun, işçinin parasını, fakirin fukaranın parasını onlar hortumluyo. Başka bi şeyi yok ki bunun. Bu kadar olmaz ki! Baştakiler düşünmüyo ki. Zaten Türkiye, bütün gerisingeri gitti.

– Ne yapsalar çözüülür bu iş?

– Valla, bunun çözümü, dediğim gibi, yeni bi hükümet ku-

rulması. Yeni bir, genç bi hükümet kurulması. Biz zaten bu hükümetle -şimdi şu vaziyette, biz Amarika'ya falan satılmı-sız. Biz satılmıyız. Bir şey diycem sana, Derviş gibi adam Tür-kiye'de yok mu? Acaba kaç bin tane var? Niye onlar olmuyor da, Derviş'i Amarika yolluyo buraya? Türkiye'nin hükümeti o mu olacakmış? Türkiye'yi o mu yönetecekmiş? Derviş kim oluyor ya? Bilmem kim oluyor? Sonra, bizim devletimizde kanun yok, bi şey yok, hiçbi şey yok...

- *Adalet yok mu?*

- Adalet yok. Adalet diye bi şey kalmadı artık. Adalet olsa... Acın birisi giderken, fırından, canı isterse, ne olursa olsun, bi ekmek alayım, demiş. Aldı. Mesela, parasını vermeden aldı. Bu adam yakalanıyo, geliyor altı ay ceza yiyo, bir sene ceza yiyor. Peki, bu bankaları, bu devletin paralarını götürenler niye yatmıyo içerde? Hı? O niye yatmıyo içeri? Adliyeden gi-riyo, öbür kapıdan çıkıyo.

- *Peki amca, şey dedin, genç hükümet gelecek, dedin. Genç hükümet gelsin; ne yapmasını istiyosun? Ne yapacak genç hükümet sana?*

- Ağbi, genç hükümet bi defa bu hortumları silip atacak. Bu hırsızları silip atacak, cezalandıracak, yok edecek. Ondan sonra, planlı yapacak. Güzeeel bi adalet getirecek buraya, Türkiye'ye bi adalet getirecek. Böyle devletin parasını mı gö-türdü? Gel diyecek buraya, gel gel gel. "Sen fakirin fukaranın parasını mı yiyorsun?" Ona gereken cezayı verecek. Yapacaklar bunu.

- *Ona ceza vermesinin sana faydası olacak mı?*

- Türkiye'ye faydası olur, bana değil. Türkiye'ye faydası olur. (s. 329-330)"

Vatandaşın “adalet” ve “kalkınma” istediği ortada. Seçimlerde bu isteğini fazlasıyla belli etti. Ey hükümet! Vatandaşın “son şansı” sayılırsın, ona göre davran.

YOKSULLUK KÜLTÜRÜ

Yazıyı rakamlara boğmak istemiyorum; zaten artık herkes ülkemiz insanlarının yüzde sekseni için “*fukarı*” tabirini rahatça kullanıyor. Böyle bir ortamda hangi kültürden bahsetmeli. Ne için ve kim için?

Hatırlıyorum altmışlı yılların başlarında *Prof. Dr. Orhan Türkdoğan* Erzurum’da yeni oluşmaya başlayan Dağ Mahallesi için bu başlık altında bir araştırma yayımlamıştı.

Benimki bilimsel bir çözümleme değil; bir hissiyat, bir arzu-hal.

Yoksulluk Kültürü deyince meselâ yaşadıklarımın “*yama*” aklıma geliyor. Ortamektebi bitirinceye kadar pek çok sınıf arkadaşımın pantolon dizleri ile, ceket dirseklerinde “*yama*” vardı. Gömlek yakaları yıpranınca ters-yüz edilirdi. Ve işte yaşı ellinin üzerine çıkmış her ferdin hatırlayacağı üzere, büyüklerin giysileri ters-yüz edilip, kesilip-biçilip küçüklere uyarlanırdı. Ayakkabı yerine kara lastik, yemeni giyerdik; çoraplarımız (henüz naylon çorap yaygınlaşmamıştı) yünden ve evde imal edilir; delinen parmak uçları ve tabanları sürekli “*gözenerek*” yenilenirdi.

Bir küçük taşra şehrindeydik ve mahallemizde kimsenin evinde “*mobilya*” yoktu. İşte bildiğiniz tahta sedirler; sedirle-

re serilen şilteler ve sedir örtüleri, duvara yaslanan kanaviçe işlemeli yastıklar, kırlentler. Kimsenin penceresinde tül perde asılı değildi, kimsede buzdolabı, çamaşır makinası yoktu. *Bunlar bilinen şeyler.*

Eski günlerden söz açanlar hep anlatır. Dede ve ninelerimizden dinlediklerimiz yanında bolluk ve refah içinde olduğumuzu düşünür, halimize şükrederdik.

Onlar yıllar süren savaşların, seferberliğin, göçlerin, kıyım ve kıtlıkların içinden çıkıp gelmişler. Süpürge tohumundan, arpadan ekmek yemiş, açlıktan kırılmışlar. Babamız eve bir külek Zile pekmezi veya bir kilo tahin helvası getirdiğinde biz bayram ederdik.

Eee... Bütün bunları niçin sıraladık şimdi. Şunun için.

Var'la yok arasındaki kıyası, hissiyatı netleştirmek için. O yıllarda "herşey" yoktu, "herkes" bu yokluğu paylaşıyor, aza kanaat ediyor, şükreliyordu. Tüketime kışkırtan mekanizma kurulmamıştı.

Pırıl pırıl bir vitrinin cıvıltılı daveti önünde apışıp kalmıyordu.

Şimdi yaşanan şu: Hovardaca savrulan ülke zenginliği, devlet imkânları, geçen otuz sene içinde elbetteki yamalı giysiyi, çarığı ve karasabanı kaldırdı.

Görenin ağız suyu akan Avrupa-Amerika-Çin-Maçın mallarını ülkeye boca etti. Tanzimat devrinin anlayışı gibi borca batıp saraylar inşa etti.

Bu hengamede işini uyduran yüzde beşlik, yüzde onluk mutlu azınlığa dahil oldu, Miami'de ev aldı. Ya gerisi.

Gerisine de yutkunmak, guruldayan karnını oğuşturmak

kaldı. Şimdiki manzaranın fecaati şurada: Elini uzatsan alacağın kadar yakında her tür eşya, yiyecek, giyecek, hayallerini süsleyen her tür mal *"al beni, al beni"* deyip duruyor. *Amma cebin boş.*

Boş ceplere elini sokup, önündeki taşla bir tekme savurup gidiyorsun. Küskün, kızgın, pişman. Vicdaniyla-cüzdani arasında sıkışmış, gelenekten gelen ahlakını muhafaza için şüphelere garkolmuş, kime güveneceğini şaşırmış, adalet duygusu zedelenmiş, güzelliğe dönüp bakacak hali kalmamış, yarından umudunu kesmiş, boş ve kızarıklık gözlerle ufka dalan birisi.

Kim bu?

Artık aza kanaat etmesi mümkün olmayan adam ve onun ailesi ve çocukları.

ATEŞTEN GÖMLEK

Yolda yalnız yürürken kendi kendine konuşan insanların sayısı artıyor. Adam herhalde içinden çıkılmaz hesaplar içinde ki; bir yandan anlaşılmaz kelimeler mırıldanıyor, bir yandan eliyle, parmaklarıyla sayı işaretleri yapıyor. Öyle sayıyor olmuyor, böyle toplayıp çarpıyor; belli ki yine olmuyor; sonra el mübhem bir bükülüşle içine kıvrılıp yumruk oluyor. Sıkılıyor, sıkılıyor.

Adam o sırada meydana varmıştır herhalde. Bir kenara çöküyor, dizlerini karnına doğru çekip ellerini kavuşturuyor. Gelip geçenler, arabalar, kornalar, binalar, afişler, güneş, kuşlar, su satan çocuklar. Adam nereye bakıyor? Baktığını görüyor mu? Yoksa adam hep içindeki manzaralar, alış-veriş; hesap-kitap ile mi uğraşıyor? Alnı kırışıyor. Dalgın. Belki de aç. Belki evde çocuklar ekmek bekliyor. Yahut çekler, senetler ödenmeyi bekliyor. Belki de bunların hiçbirisi yok, adamın işi yok. Cebinde parası yok. Sigarası bile yok.

Yokluk: Ateşten gömlek.

Aslında bu benzetme sevda için, ayrılık için falan kullanılırdı.

Ama şu günlerde işsizlik ve yoksulluk için tam bir karşılık.
Adam ne yapsın?

Eğer bir işçi, yahut işini yakında kaybetmiş bir işçi ise; zaten aylar yıllar boyu sokaklara indi, mitinglere katıldı, güneş altında yandı, sloganlar attı, cop yedi, tazyikli su ile savaştı, belki de gözaltına alınıp bırakıldı. Memur ise hemen hemen aynı şeyleri yaşadı. Defalarca “Hükümet şaşırma, sabrımızı taşırma” diye söylendi. Kameralar önünde örgüt liderleri ile birlikte “bıçak kemiğe dayandı, artık gücümüz kalmadı” diye demokratik tepkilerini dile getirdi. Metrelerce uzayan kağıtlara imza attı, protesto telgrafları çekti. Köylü ise bir köylü yürüyüşüne, mitingine katıldı. Para etmeyen patatesi, domatesi caddeye savurdu, çiğnedi; gübre, ilaç, taban fiyatlarından dem vurdu. Traktör konvoyuna katılıp başkente yürümeye kalkıştı.

Memleketin her yerinde, her meslekten insanlar seslerini yükselttiler; adalet istediler, haksız gidişe dur denilsin istediler, zincirler, tabutlar taşıdılar, temsilciler seçip Ankara’ya yolladılar, Meclis’i sorumluları göreve çağırdılar.

İMF geldi, Cotarelli gitti, Derviş geldi, dolar çıktı, borsa-banka battı, hortumlarla çalkalandı medya, demeçler verildi, sözlerden cayıldı, şu oldu-bu oldu. *Hâlâ “patlama olur mu acaba”* diye bir endişenin hayaleti dolaşıyor ortalıkta.

Meydanda oturan adam efendi bir adam. Azla yetinen, çileye yatkın bir adam. Bütün tepkilerini yakmadan-yıkmadan ortaya koydu. Artık patlamaya takati yok.

İçinden tek bir cümle geçiyor:

İş - Adalet - Hürriyet...

Bunu seslendirmek de siyasilere düşüyor.

ETİYOPYA'NIN GERİSİNDE

Anadolu ve İstanbul'da altı yıl öğretmen olarak görev yaptığım için eğitimle ilgili konulara daha bir duyarlıyım. Her geçen yıl bu alandaki meselelerin çözümü yolunda bir iyileşme beklerken, daha da içinden çıkılmaz bir tabloyla karşılaşmak hepimizi kahrediyor.

Okur-yazarlık oranı, bütçeden eğitime ayrılan pay, kişi başına düşen eğitim harcaması ve öğretmenlerin ücretleri açısından Türkiye üçüncü dünya ülkeleri arasında duruyor.

Hem de nasıl bir duruş.

Eğitime ayrılan pay konusunda *Kenya, Kongo, Etiyopya* gibi fakir diye bildiğimiz *Afrika ülkelerinin gerisinde*.

Bu yıl Türkiye'nin eğitime ayırdığı rakam %2.2.

1997-1998 döneminde başlayan *sekiz yıllık zorunlu ilköğretim*, sorunların ortadan kalkmasını sağlayamadı. Güya hedefler arasında bilgisayar laboratuvarlı okullar, 30 kişilik sınıflar vardı. Yeter sayıda öğretmen alıncak ve bu alandaki muazzam açık kapatılacaktı.

Ayrıca bir yığın yeni derslik yapımı gerekiyordu. Dört yıl sonra baktığımızda bu hedeflerin hiçbirinin tutmadığı gözleniyor. Yine sınıflar tıks-tıks, yine öğretmen açığı diz boyu, yine kırılan camların takılması mesele oluyor.

En dramatik sahneler öğrencilerin kayıt işlemlerinin yapıldığı günlerde yaşanıyor.

Bakanlığın, İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin “Kayıt sırasında bağış-yardım adı altında hiçbir şekilde para alınmayacaktır” şeklindeki “kesin” uyarıları; öte yanda kırık camını taktırmak için bile devletten beş kuruş alamayan okul idaresi.

Müdür ile öğrenci velisi kalıyor mu başbaşa. Gel de çık işin içinden. Gazetelerde çocuklarının okul ihtiyaçlarını karşılayamadığı için intihara kalkışan velilerin haberleri ile dolu.

Öte yanda mutlu azınlığın okulları.

Onların televizyon ekranlarında boy gösteren neşeli-gülbüz çocukları. Onların sevimli, rengarenk, pahalı formları, çantaları, servisleri, ayakkabıları, bilgisayar donanımlı sınıfları. Peki ne yapmak lazım?

Ben Türkiye’nin kaynakları kıt, bilgi ve becerisi eksik, gerikalmış bir ülke olduğuma inanmıyorum.

Türkiye Sudan, Afganistan, Kenya, Kongo gibi bir ülke değildir; Etiyopya gibi hiç değil.

Türkiye’nin yaşadığı kriz esasen ekonomik de değildir, tamamen siyasîdir; yönetimle ilgilidir.

Kaynaklarımızın israf edildiği, yağmalandığı, türlü yolsuzluklar içinde günlerin-yılların gelip geçtiği, yapılan haksızlıkların yapanın yanına kâr kaldığı, her türlü kayırmanın, iltimasın, rüşvetin kol gezdiği bir çürüme ve bozulma dönemi yaşadığımız bellidir.

Millet sadece ve sadece adalet istiyor. Çileye katlanacak ve zaten katlanıyor. Ama bu çilenin sonunda âdil bir çözüm gelsin yeter ki. Tabii bu çözüme temel teşkil edecek olan ahlâktır.

Ben şuna şaşıyorum: Sessiz yığınların sesi olmayı seçenler "*Önce ahlâk ve maneviyat*", "*Âdil düzen*" gibi bu ülke gerçeklerinin odağında bulunan ilkeleri niçin terketti.

Bunların önüne geçerek yaraya merhem olacak başka bir ilke var mı? Başlangıç ve istinat noktası kesin olarak bunlardır: *Ahlâk ve adalet*.

KENDİNİ YİYEN EJDER

Masallarda, *mitolojide* ağzından alevler saçan, yılan gibi kıvrılıp çember haline gelmiş bir *ejder* motifi var. Neyi sembolize ettiğini bilmiyorum. Ancak zahiren şu gözüküyor: Etrafta ne varsa yiyip-yutmuş; sonra *kıvrılıp kuyruğundan başlayarak kendini yemeye başlamış*.

Bu bana “*çağdaş teknolojik medeniyet*”i hatırlatıyor. Bütün dünyayı insanıyla, hayvanıyla, suyu-havasıyla, ağacı, otu, kurdu kuşu ile sömürüp semirdi. Kendi zihniyeti, yaşam biçimi dışındaki inançları, hayatları yoketti.

Şişt, şişt; yeryüzüne sığmayıp gökyüzüne doğru yükselmeye başladı. Zafer çığlıkları attı, bir orangutan gibi göğsünü yumruklayarak “*en büyük benim, başka büyük yok*” diye efelendi.

O orda efelenedursun, *daha dün Çin’de* bir trafik kazası sonucu *11 ton siyanür bir ırmağa döküldü*. Siyanürün 0,3 gramı bir insanı öldürmeye yetiyor.

Güya insanı mutlu etmek için yaratılan konforun bedeli nedir? Çok açık.

Zengin kuzeyin, fakir güneye yüklenmesi. Her geçen yıl bu yük arttıkça artıyor. Kuzey tıka-basa doyuruyor karnını; genişliyor, geçiriyor, çöpüyle, pisliğiyle, nükleer artıklarıyla zayıf-

lıktan, açlıktan beli bükülmüş güneyin üzerine abandıkça abanıyor. Güney [ve bütün dünya] kendisine benimsetilen, hedef gösterilen konfora kavuşmak, açlığını bastırmak için, kâh kendi içinde, kâh komşularıyla çarpışıyor, çırpınıyor; borca batıyor, borçtan kurtulmaya çabaladıkça her geçen gün bir kolunu, bir bacağına daha kaybediyor.

Ancak bu çağdaş teknolojik medeniyeti ayakta tutan çarklar, şirketler, politikacılar, ordular, payandalar, teoriler, gökdenlenler, çıkar ortaklıkları, gizli örgütler, iletişim teknolojileri, laboratuvarlar, biyolojik ve nükleer silahlar, füzeler ve uçaklar, elektrik şebekeleri, süper marketler, bilgisayar ağları, borsalar ve bankalar tıpkı solunan havanın kirlenmesi, içilecek bir bardak temiz suyun kalmaması gibi kendini ısırarak ejdere dönüştü artık.

Dönüştü çünkü şimdi korku dağları bekliyor. Mutfığımızdaki tüpün ufak bir dikkatsizlik yüzünden patlayacağı, şofbenin gaz kaçırıp farkında olmadan banyoda bizi zehirleyeceği biliniyor.

Bile bile lades yani.

Ve tabii ki, *her zafer biraz hasar ister. Bu defa hasar çok büyük oldu.*

Hayatın konforlu atmosferi aynı zamanda bir “tehlile ortamı” olduğunu bütün dünyaya ilan etti. Öyle ki devletler, örgütler, kişiler, teröristler, her türden muhalefet bu konfora yan gelmiş yatan “yaşam biçimi”ni felç etti.

Zaten öteden beri dünya metropollerinde gece sokağa çıkmak başlı başına cesaret isteyen bir iş olmuştu. Evlerine, etrafı duvarla çevrili, kapısında korumalar bekleyen sitelerine

YOKSULLUK KİTABI

kapananlar *posta kutusuna atılan bir mektubu açmakta tereddüte* *düştiler.*

Tüketim ideolojisinin yarattığı ejder “*Dabbetü'l-arz*”ın bizatihi kendisi oldu. Emegın, alın terinin, beyin gücünün, madenin, ormanın, suyun, havanın, bitkinin, çiçeğın, şu güzelim dünyanın imkânları; Cenab-ı Hakk’ın insanoğluna ihsan ettiği aklın kendini yokedecek, zehirleyecek silahlar üretmesi; nükleer bombalar yapması, dakikada bilmem kaç mermi atacak, füzeler fırlatacak teknolojilere kurban edilmesi *nasıl bir medeniyettir?* Bu silahların şu veya bu sebeple mazlumlara, masumlara döndürölmesi, onların evlerine veya çölllerine bomba yağdırması *nasıl izah edilecek?*

Bu kendini yiyen ejderden başkası değildir. Kur’ân-ı Kerim’de açıkça beyan edilen ve insanlık tarihi boyunca defalarca ihlal edildiğinden insanoğlunun türlü felaketlere duçar kaldığı “*haddi aşma*”nın işaretidir. Ve bu medeniyetin insanoğluna sunduğu iki alternatif vardır: *Ya zorba olacaksın, ya da esir.* Başka yolu yok. Yüzde beşin, yüzde doksan beşe tahakkümü.

VAKİT NAKİT MİDİR?

Alımet Haşım unutulmaz *Müslümanın saati* başlıklı (Dergâh - 16 Mayıs 1921) yazısında şöyle diyor: "Eskiden kendimize göre yaşayışımız, düşünüşümüz, giyinişimiz ve kendimize göre dinden, ırktan ve an'aneden hayat alan bir zevkimiz olduğu gibi, bu hayat üslubuna göre de "saat"lerimiz ve "gün"lerimiz vardı. Müslüman gününün başlangıcını şafağın parıltıları ve sonunu akşamın ışıkları tayin ederdi.... Işıktaki başlayıp ışıktaki biten, on iki saatlik, kısa, hafif, yaşanması kolay bir günümüz vardı.... Yeni "ölçü" bir zelzele gibi zaman manzara-larını etrafımızda altüst ederek, eski "gün"ün bütün sedlerini harap etti ve geceyi gündüze katarak saadeti az, meşakkat-i çok, uzun, bulanık renkte bir yeni "gün" meydana getirdi. Bu müslümanın eski mesut günü değil; sarhoşları, evsizleri, hırsızları ve katilleri çok ve yeraltında mümkün olduğu kadar fazla çalışacak köleleri sayısız olan büyük medeniyetin acı ve sonu gelmez günüydü."

İnsan hayatına fiyat biçilebilir mi?

Hayır demeyin hemen, işçilerin saat ücretlerini, mesailerini düşünün.

Üretim çarkının modern hayatı nasıl bütün hücreleri ile istila ettiğini düşünün.

Evet artık para zamana (hayata) hakimdir.

İnsanoğlu artık “*üretim günü*” ne rengini ve mânasını kazandıran iş saatinin tik-taklarına tâbi olmuştur.

Çarkın dönüşü teknolojinin peşpeşe kazandığı zaferlerle hızlandı. İşçiler direndiler, çalışma saatlerini azaltıp “*boş vakit*” edindiler.

Ancak hayatın (üretimin) temposu o kadar hızlanmıştı ki; bunun bedeli aynı hızla tüketerek karşılanıyordu.

Ve şimdi artık o peşinde koşulan “*boş zaman*” tıkabasa doldurulmak için [moda tabir ile *dolu dolu yaşamamak* için] bir çırpınma başladı.

Makinalar ev kadınının işlerini az zamanda kotarmasını sağlıyor; lakin o spor salonundan kuaföre, moda defilesinden akşamki konsere, o mağazadan bu mağazaya koşuyor; bu koşuşturmanın stresini atmak için uzak-doğu öğretilerine başvuruyor, terapilere katılıyor.

Arada bir “*boş zaman*”ımdan iyicene keyif alabiliyor muyum acaba, diye düşünmeden edemiyor. Çünkü kendisine sunulan “*yaşam biçimi*” daha neler istiyor, neler.

Medya bombardımanı bu unsurları her an, her dakika durmaksızın üzerimize boca etmektedir. Hızlı, daha hızlı ol. Endişelenme, felsefî ve tarihî sorunları dahi otuz saniyelik filimlerle çözebilirsin; sinemayı, borsayı, son çıkan kitapları ihmal etme. Dünyada neler oluyor az-çok bilgi sahibi ol. Gir-diğin ortamda her konuda bir iki çift söz söylemelisin. Sen de adam hizasına girmelisin.

Madem zamanı satın alıyorsun, o zaman başucunda koca bir “*danışmanlık sektörü*” duruyor, sana zamanı nasıl kullanaca-

ğını da öğretirler, tasalanma.

Evet *kapitalizmin çarkı dönüyor*. Yoksulların, güçsüzlerin, açların, çağdaş kölelerin terinden, kanından beslenerek semiriyor. Dünyaya hakim olan azınlık, hayatımızı (zamanımızı) çalışıyor.

Kendisi dahi bu çarkın anaforunda sarhoştur. Bu kanlı kazancın ona huzur verdiği söylenemez. Tüm dünyayı avucunun içine almış olan rekabet sebebiyle şok yenilikler yaratma baskısıyla, ânında büyük, çok büyük kârlar elde etmek arzusuyla, ürettiğini hemen tüketme mecburiyeti ile çılgın bir yarışa koyulmuştur.

Bergson şöyle diyordu: "Zaman ancak arka planda geçmeyen bir şey olduğu sürece geçer. Süreyi ancak, müzik ve anlatıya can veren şeylerle hissedebiliriz: *Mola ve yavaşlık*."

Cedlerimiz söylemiş zaten:

Erişir menzîl-i maksuduna âleste giden.

Benim ilave edeceğim ancak şu olabilir:

Sadece "*hayırda yarışınız*"...

DENİZ FENERİ'NİN IŞIĞI

Kanal 7'de uzun süredir yayımlanan "Deniz Feneri" 100 Köy Programı çerçevesinde yeni bir döneme adım attı.

Artık Anadolu'nun o unutulmuş, kendi kaderine terkedilmiş köylerinden canlı yayın yapıyor.

Program böylece ferdî meselelerden toplumsal olana doğru açılıyor ve tüm ülkeyi kapsayan sosyal bir muhteva kazanıyor.

Deniz Feneri esasen star sistemine dayanmayan, muhtevası sebebi ile önemsenen bir yapım.

Çankırı'nın Akyazı köyüne sekiz araba ile girmek her programa nasip olmaz. Bu görkemli bir manzara. Bir şefkat, merhamet, hizmet ve dayanışma destanı. Üstelik gösterişsiz, nümayişsiz yürüyen bir kervan. (Ancak arabalar yeşil ekin tarlaları arasında beyaz benekler halinde köye yönelirken "sarı gelin" türküsü yerine daha müjdeli, neşeli bir müzik gerekmiyor mu?)

Bu dağın ardına neler oluyor? Kendi dertlerimizden baş kaldırıp bakamıyoruz. Orada artık kendine yetemeyen, genç nüfusu boşalmış, bakımsız, ilgiye muhtaç köylüler var. Yaşlı, kimsesiz insanlar; kuru ekmeğe muhtaç çocuklar.

Yine de bu yoksul insanlar kendilerine kucak açan bu prog-

ramın mensuplarını bağırlarına basıyorlar. Asırlık bir ahlakın, tokgözlülüğün, konukseverliğin sayısız örneklerini sergiliyorlar.

Çankırı'nın Akyazı köylüleri gelenlere yemek çıkarıyor. Âdet bu ki; her evden gelen yemek tadılacak. Yoksa güceniyorlar. O güzelim kadınlar, eli öpülesi nineler bazlama yapıyor. Muhtar ihtiyaçları olan unsurları sayarken sıkılıyor; sanki programa, ülkeye yük olmak istemiyor. Bu asalet görülesi bir şeydir. Göz yaşartan bir manzaradır.

Seyirciler Deniz Feneri'nin ışığı altında bizi biz yapan değerleri; tevazuyu, çileye katlanmayı, cömertliği, şükür ve teşekkürü görüyor.

Ülkentizin yüzde kırk nüfusu hâlâ köylüdür. Ve bunların büyük kısmı zaruret içinde. Şöyle ki; bir ana kız, hiç paraları yok, kendilerine tahsis edilen yakacak odundan bir kısmını katıra yüklüyor, diz boyu karda dağdan indiriyor, çaldın-çırtın demesinler diye sabah namazı kasabanın fırınına, lokantasına götürüp bir milyon-iki milyon fiata satıyor. Yanlış okumadınız bir buçuk iki milyon.

Ve bununla şeker çay alıp yeniden o karda buzda gece vakti bir iki saat yol tepip eve dönüyor.

Bu köylerdeki terkedilmiş ihtiyarların Darülacezede, Huzurevleri'nin sıcak şemsiyesi altında kalan kimseler gibi konforu yok. Bayramlarda onları siyasiler, artistler ziyaret etmiyor. Bu köylerin yolu, suyu, geçimlik geliri yok. Boşalmış, terkedilmiş, âdeta unutulmuş.

Türk televizyonları köye ancak bir cinayet, sakatlık, üfürükçü haberi; sansasyonel bir vaka olduğunda yöneliyor. Gerisi

reyting yapmıyor çünkü.

Ancak Deniz Feneri'nin ışığı bu sahili olmayan dağ köylerine erişebiliyor. Onunla birlikte yurt içinden ve dışından hamiyetini kaybetmemiş; düşeni kaldırmak hususunda duyarlı insanlarımız bu şefkat kervanına dahil oluyor.

“Aç görersen doyur, çıplak görersen giydür” düsturunu gözetecek; ne kendileri ne programı yapanlar ön plana çıkmadan, tv aracılığı ile hayra hizmet ediyorlar. *Televole televizyonculuğu*'nun ötesinde oluşan bu anlayış, ilkelerini sulandırmadığı sürece bizim olan, bizden olan bir yayımcılığı temsil ediyor demektir. *Kanal 7 Yönetimi* böylesi görkemli bir işi kotardığı için kıvanç duymalı.

Yönetmeninden kameramanına, program sunucularından set işçisine kadar; bu işte emeğe geçenleri tebrik etmeli. *100 Köy Programına* elden gelen katkı sağlanmalı.

YALAN VE GÜVEN

Ülkemizde derin bir umutsuzluk kol geziyor. İnsanlar bir batağa saplanmış da, çırpındıkça batıyor gibi. Her köşebaşında bezgin ve kızgın bir yüz “*Ne olacak bu memleketin hali*” diye sızlanıyor. Aç ve açıkta olanların feryadı âsumana yükseliyor; üstüne üstlük etrafımızda *savaş rüzgârları* esiyor.

Sorumlu mercilerde çıt yok.

İnsanlar neden harekete geçmiyor, “bizim insanımız koyun gibi uysaldır, vur ensesine al elinden ekmeğini” sözü doğru mu?

Hayır, doğru değil.

İnsanlar daha ne yapsın. Olabildiğince ağır başlı, serin kanlı, vurmadan, kırmadan yıllardır dertlerini kâh sokaklara çıkarak, kâh konuşarak, kâh yazarak; bazan başbakanlık önünde kasa fırlatarak dile getirdiler.

Esnaf yürüdü, kepenk kapattı. İşçi polis copu yiye yiye miting yaptı. Memur sembolik tabutlar taşıdı, kendini zincire vurdu.

Vurdu da ne oldu.

Memleket duvara tosladı, herşey dibe vurdu.

Bu memleket tablosunun müsebbibi *söylenen yalanlar, yaşanan ahlâk bulramıdır.*

Başta siyasî yalanlar (vaadler), iktisadî yalanlar, bilimsel yalanlar, kültürel sahtekârlıklar, dini âlet eden madrabazlıklar, ideolojik yalanlardır. Bu yalanlar yıllar yılı sürmüş, genç nesiller zaman sonra aldatıldıklarını gayet trajik bir biçimde algılamış, nesillerin önü tıkanmış, etrafı koyu bir *güven bunalımı* sarmıştır.

Güvensizlik korkuyu beraberinde getirir.

Korku savunma içgüdüsünü kırbaçlar, her türlü değeri berhava eder.

İnsanlar hareket etmektense sütre gerisinde durup beklemeyi seçerler. Ortaya atıldıklarında kimden ve nereden geldiği belli olmayan bir darbeye maruz kalacaklarını hesap ederler.

Herkes bencil bir içe kapanışla ince hesaplara dalar, dedikodu mekanizması, komplo teorileri alabildiğine işler; neye inanacağını, kime güveneceğini şaşırmış kalabalıklar bu umutsuzluk karabasanı altında *bir melhî, bir kurtarıcı* ararlar.

Hayata kan pompalayan kalp duruvermiştir. Bu kalbi yeniden harekete geçirecek olan şey *ahlâk ve adalettir*. Cesaret, doğruluk, metanet, fazilet, şecaat, feragat, asalet, sadakat, iman ve inanç gibi değerler olmaksızın; bu değerleri başı dik sergileyen kişi, gurup, cemiyet ve cemaatlar olmaksızın; en başta siyasî çevrelerde böylesi bir huruç hareketi yaşanmaksızın o kaybolan güveni hayata geçirmek, yalanı yenmek mümkün değildir.

Kırılan kalbi onarmak zordur.

İnsanlar söylenen her sözün, edilen vaadlerin ardında (bunca yılın alışkanlığı ile) hep bir manevra, hep bir kumpas, hep bir desise ararlar.

Türkiye bir imparatorluk bakıyesidir. Her an silkinip ayağa kalkabilecek kudret ve kabiliyete maliktir. İnsanımız aza kanaat edecek ve çile çekmeye katlanacak bir ahlâk üzeredir. Yeter ki yapılacak planların, gösterilecek faaliyetlerin sonunda *adaletin* tecelli ettiğini görsün.

“Bu devirde babana bile güvenmeyeceksin” sözünün altında yatan gerçek esasen maneviyat eksikliği ve ahlak buhranıdır. Elbetteki burada kesin hatları ile bir maddî-manevî ayrımına gitmiyoruz. Her iki alan bir bütün olarak birbirini besler, yavaşatır, belli bir yapı kazandırır. Bizim üzerinde durduğumuz husus *güven bunalımı* denen şeyin mahiyeti ile ilgilidir. Bu da en başta yalana işaret ediyor. Eskiden “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar”mış. Şimdi yalancıların ardında bir koca baraj var, ve buradan alınan enerji ile yalanlar parlatılıyor, neonlarla aydınlatılıyor.

YILDIZ VE YALAN

Gökyüzünün görkemli görüntüsü bazen bir *kuyruklu yıldız* ile süslenir. İnsanlar yıldızın ışıklar içindeki büyüüne kapılıp giderler. Bu “*kapılma*” bazı muhteşem yalanlar için de vakidir.

Bundan olacak dilimizde “*kuyruklu yalan*” diye bir tabir bulunuyor.

“*Küreselleşme*” de bir kuyruklu yıldız gibi.

Bangkok’ta yapılan *Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Kongresi*’nde konuşan İMF Başkanı Michel Camdessus küreselleşmenin fakirliği ortadan kaldıracığını iddia etti.

Buna mukabil *Dünya Bankası*, “*Kalkınma Raporu*”nda özeleştirir yaparak İMF ile birlikte elli yılı aşan süreden beri yürütülen faaliyetlerin *yoksulluğu azaltacağı yerde artırdığını ortaya koydu*.

Raporda yatırım ve istihdamı artırarak uzun dönemde yoksulların yararına olacağı gerekçesiyle “*zengin kesimin vergilerinin azaltılması*” yolunda gelişmekteki ülke hükümetlerine verilen politik öğütlerin de istenen sonucu vermediği itiraf ediliyor.

Küresel düzeyde 1971’den beri yoksul ülke kategorisine giren ülke sayısının 25’ten 48’e çıktığı kaydedilmekte. 1987’de

1.2 milyar olan yoksul sayısı bugün 1.5 milyara ulaşmış bulunuyor. 2015 yılında bu sayının 1.9 milyara ulaşması bekleniyor.

Dünyanın en yoksul 63 ülkesinden 38'ini bünyesinde bulunduran Sahra Altı Afrika ülkelerinin 48 adetinin toplam milli geliri Türkiye milli geliri seviyesine ulaşamıyor. 1988 rakamları ile nüfus toplamı 587 milyona ulaşan bölge ülkelerindeki kişi başına milli gelir 316 dolar civarında. Oysa 7 milyon nüfusa sahip İsviçre'de bu rakam 126 kat fazla.

TESEV seminerlerinde konuşan Doç. Dr. Murat Güvenç yoksullukla ilgili araştırmalarda gazetecilere iş düştüğünü söylemiş. Çünkü sosyal sınıflar artık bilim dünyasında "gerçekli"? bir alan olmaktan uzaklaşmış. *Time* dergisi Amerika'nın en yoksul kesimini "*underclass*" (sınıf altı) adıyla kapak yapınca bu terim sosyolojiye girivermiş.

Doç. Güvenç medyaya pek güvenmesin. Çünkü medya artık yoksulluk ile ilgili haberleri "*medyatik*" bulmuyor.

Medya baronları şöyle diyor: Yoksullar bizim müşterimiz değil, ayrıca müşterilerimiz kendilerini rahatsız eden haberlerden hoşlanmıyorlar.

İnsanlar başlarını gecenin semasına kaldırdıklarında, zaman zaman bir kuyruklu yıldız görünüyor ve onun büyüüne kapılıyorlar.

Küreselleşme işte böyle bir yıldız.

Yoksulları kuyruğuna bindirmiş yalan dünyalara doğru yol alıyor.

ADAM OLMAK

Çok eski zamanlardan beri “makbul adam” diye “bilgi ve ahlâk sahibi” insanlar gösterilir. Bilgi burada tamamlayıcı bir unsurdur; önemli olan ahlâktır.

Ünlü tarihçi-şair *Gelibolulu Mustafa Âli* Osmanlı yönetimindeki başarısının “ehliyet ve liyakat” a bağlı olduğunu söyler. Bu esasen umumî bir kaidedir. Aynı zat kendi memuriyet hayatını da örnek göstererek, Osmanlı bürokrasisinde liyakat esasının bozulmasının Kanuni Sultan Süleyman devrinin sonlarında yaygınlaştığını belirtir.

Yine de yakın zamanlara kadar bilgi, ahlâk ve liyakat sahibi insanların makbul sayıldığı, bir makam ve mevkiye atanacak kimselerde bu meziyetlerin arandığını biliyoruz. Toplumda müşterek bir nokta arayacak olsak hâlâ bu umdeleri öne sürdüğümüz görülür.

Kanaat ekonomisinden tüketim ekonomisine geçtiğimizden bu yana, makbul adam daha ziyade güçlü-paralı-iktidar sahibi olarak anlaşılmaya başlandı.

Zenginliğin güç ve iktidar için her devirde geçer akçe olduğunu inkâr etmiyoruz. Lakin ahlâkın egemenliği bunu her zaman toplum yararına (ve de ferdin çıkarına) dengede tutmuştur.

Ana-babalar çocuklarını mektebe gönderirken esasen “*okusun, adam olsun*” diye göndermiştir. Burada adam olmaktan murat, hem bir meslek-mevki kazansın (bilgi ve hüner sahibi olsun) hem de ahlâk ve görgü edinsin mânâsıdır.

Okumuş lakin adam olamamış kişide ahlâk ve görgü eksikliği olduğuna işaret vardır.

Bu tabloya zaman içinde para kazanmak, ele-güne muhtaç olmamak da eklenir ve bu eğilim giderek güçlenir.

İş hayatının zayıf olduğu, köylülüğün-mahsulün para etmediği devirde memuriyet (devlet kapısı) bir kurtuluş hedefidir. Ana-babalar evlatlarına bir memuriyet kazandırmak için çırpınırlar. Devlet kapısında kâtipliğin saltanatı uzun yıllar sürer. Tâ ki, devlet imkânları bol keseden dağıtılmaya, liyakat esası ayaklar altında çiğnenmeye, bilgi ve ahlâkın bir köşeye atılmasına kadar.

Artık “*Hayat Mektebi*” öne geçmiştir ve tahsilin ticaretle yeri yoktur. İş bilmek-köşeyi dönmek için iltimas, ihtikâr, her türden üçkağıt geçerli hale gelmiştir.

Gayrı meşru kazancı ile patron, tahsil terbiye görmediğini, ancak “*işbitirici*” hünerleri ile bu noktaya ulaştığını, yanında yüzlerce diplomalı adam çalıştırdığını şişine şişine anlatır, keh-keh güler.

Memlekette nasıl bir düzen kurulmuştur ki; başlar ayak, ayaklar baş olmuştur. İşler bir kez şirazesinden çıkmaya görsün, düzeltmek artık tüpten fışkıran diş macununu yerine tıkmak kadar muhal hale gelir. İşte buna “*dibe vurma*” denmektedir. Gariptir ki “*dibe vurma*” dahi bazı ekonomik gösterge ve uygulamaların tatbiki için elzem addediliyor.

İşte size bir dibe vurma göstergesi:

Kayseri'nin Kocasinan Belediyesine bağlı İmar A.Ş.'de gece temizlik işlerinde asgari ücretle çalışmak için 200 üniversite mezununu başvurmuş.

Ülkedeki ekonomik göstergeleri, işsizliği, eğitim sistemini ve topyekun sürüp giden politikaları değerlendirmek; “Nereye gidiyoruz?” sorusuna cevap vermek için net, açık, anlaşılır bir haber bu.

Mânâsı şu:

“Oğlum okuyacak, çöpçü olacak.”

Osmanlı döneminde kötü gidişe dur demek için padişaha sunulan layihalarda özet olarak “*Kanun-ı Kadim’e dönelim*” denirdi. Ben de asırlar sonra aynı şeyi tekrarlıyor ve Kanun-ı Kadim’e dönelim diyorum. Yani: *Bilgiye, ahlâka ve liyakata. Adalet* ancak bu unsurlar ile gerçekleşir ve ayakta durur.

EKMEK, EVET EKMEK

Ekmeğ 250 bin lira olacaktı.

Ben şu satırları yazdığım sırada “ekmeğımız” üzerindeki pazarlık sürüyordu. Kimine göre bu 250 bin lira tavan fiyatıdır; çeşitli semtlere göre bu ücret aşağılarda seyredecektir.

Türkiye’de “gündemin birinci maddesi” budur.

Kime göre?

Geçim sıkıntısı çeken bütün kesimlere göre.

Bunların sayısı kaçtır?

Çeşitli kuruluşların hemen her gün basında yayımlanan araştırma raporlarının ortak göstergesi şu:

Ülkede on milyona yakın işsiz var. Nüfusun yüzde yirmisi resmen açlık çekiyor. Yüzde altmış geçim sıkıntısı içinde.

Geriye kalan yüzde yirmi nüfus mutlu azınlık sayılır. Bunun içindeki yüzde beş ile on tutarındaki kesim “kaymak tabakası”nı oluşturuyor.

Ekmeğin 250 bin lira olacağı haberi ülkenin üzerinde bir kara bulut gibi dolaştı.

Kimbilir kaç aile reisi çökmüş avurtları, uzamış sakalları, dalgın ve umutsuz gözleri ile hesaba oturdu.

Çoluk-çocuğun sadece ekmeğ, sadece ekmeğ, sadece kuru ekmeğ ihtiyacını karşılamak için ne yapacağını düşündü. Başını ellerinin

arasına alıp düşündü. Hesabın içinden çıkamadı.

Sonra boş bakışlarla kendisini endişeyle izleyen çocuklarına döndü; bir süre içi ezilerek baktı onlara ve sustu.

Durum budur.

Durum bu iken hatırlarsınız bu memlekette *“ekmek poşete girsin mi, girmesin mi”* gibi bir naylon tartışma yaşanmıştı.

Tartışmaya katılan taraflar sanıyorum esasen sofradan ekmeği kaldırmak, ekmeği kesmek, kilo vermek için ekmekten vazgeçmek eğiliminde idiler.

Kadere bak!

Bir yanda karnını doyurmak için ekmek kavgası peşinde koşanlar; öte yanda nasıl etsem de ekmeği kesip şu kilolardan kurtulsam diyenler.

İşte yine önümüze bir seçim geliverdi. *Birileri çıkıp “çare biziz” diyecekler. Bu işleri “ancak biz hallederiz” diyecekler.* Kimi serbest ekonomik düzenin nimetlerinden, kimi liberal-sosyal sentezden bahsedecek. AB yanlıları ile AB karşıtları kapışacak. Borç yönetiminin ne zor bir iş olduğu ortaya konulacak, makro ekonomik göstergelerin dengesi söz konusu edilecek. Milliyetçilik yapılacak, dinî hassasiyetler söz konusu edilecek, ittifaklar gündeme gelecek, ihtilaflar çıkacak, seçim propagandasının bayrakları altında politikacılar mangalda kül bırakmayacaklar.

Yıllardır sessizce izliyoruz.

Yıllardır ülkede serbest ekonomi mi, devletçilik mi, statüko mu, hortumculuk mu, neyse ne hükmünü yürütüyor. *Borcu batıyoruz, çırpındıkça batıyoruz. Ancak yine de zengin yükünü dağdan aşırırken fakir düz ovada yolunu şaşırtıyor.*

Biz vatandaşlar ancak şunu görüyor, şunu biliyoruz:

Ekmeğimiz küçülüyor.

Ekmek kavgamız büyüyor.

Bebeler süt için ağlıyor.

Anaların gözyaşları içlerine akıyor.

İktisatçı değiliz, politikacı değiliz, medya mensubu değiliz,
düz bir insanız ve soruyoruz:

Adalet nerede?

Devlet milletin güvenini kazanmak istiyorsa *bu borcun mü-
sebbiplerinden hesap sormalıdır. Hesap mutlaka ve âdil bir şekilde
sorulmalıdır.*

Biliyoruz ki iş de, ekmek de, hürriyet de, adaletin içindedir.

YOKSULLUK VE ONUR

Ülkemizde bilhassa lüks-büyük-turistik otellerde pek fazla yemek israfı olduğu belirtiliyor. “Her şey dahil” sistemi ile çalışan oteller bütün yemeklerini vitrine sunuyor (Açık büfe dedikleri bu mu?) ve hijyenik olarak bu yemeklerin uzun süre saklanması mümkün olmuyormuş.

Otelciler artan yemeklerin israf edilmemesini, (yani çöpe dökülmemesini) fakirlere dağıtılmasını düşünüyor.

Bunun organize edilmesi için Amerika’dan örnek gösteriliyor. Efendim, orada *yemek bankası* denilen bir kuruluş bulunuyormuş. Bu kuruluşların idari kurullarında sanayiciler, dinî liderler, hukukçular, reklâmcılar ve hükümet yetkilileri varmış.

Şimdi bizimkiler de yemek bankacılığının sosyal bir ihtiyaç olduğunu söylüyor; “her şey dahil” sistemini Türkiye’ye getiren isim olarak bilinen *Magic Life Oteller Zinciri*’nin sahibi *Cem Kınay* da uygulamanın teorik olarak yürürlüğe sokulmasının mümkün olduğu görüşünde. Turizm Bakanımız *TÜRSAB*’ın öncülük yapması halinde bakanlığın projeye destek vereceğini açıklamış.

Öte yandan *İstanbul Ticaret Odası Başkanı Mehmet Yıldırım* Türkiye’nin kendine özel şartlarının bulunduğunu hatırlata-

rak, ülkemizde birçok hayır kurumunun zaten bu işi yaptığını belirtiyor: “Ülkede birçok hayır kurumu ve vakıf var. Ramazan ayında şehrin yetmiş dört ayrı yerine iftar çadırı kuruluyor. Böyle bir işe ne gerek var. Eğer böyle bir iş yapılmak isteniyorsa hayır kurumlarının görüşü muhakkak alınmalı” diyor.

Esasen belediyelerimiz uzun zamandan beri yoksul halka yemek dağıtmaktadır. Üstelik bu işin memleketimizde bir geleneği vardır. Osmanlı zamanında kurulmuş, bugün dahi aynı işlevi gören inarethanele ve aşevleri halen faaliyet halindedir.

Sadece *Fatih Belediyesi* her gün bin fakire sefer tasları ile yemek dağıtıyor. Belediye Aşevi sorumlusu Levent Yardımcı ekonomik krizin ardından bin beş yüz kişinin daha kendilerine yemek yardımı için başvurduğunu, ancak imkânlarının buna elvermediğini belirtiyor.

Dinimizde israf haramdır, ve zenginlerin mallarında fakirlerin hakkı vardır. İsrafın önüne geçilmesi, gelir dağılımının âdil bir seviyede bulunması hem ferdî hem idarî bir vecibedir.

Bu gün için ülkemizde bu ahlâki ve idarî ilkeler darmaduman olmuştur. *Bizim insanımız kan tükürür ama kıılcık şurubu içtim der. Onuru çoğu kez yoksulluğunun önüne geçer.*

Fakirlere yardımın bir usulü ve âdabı vardır. Lüks otellerin yemek artıklarının yoksullara dağıtılması konusu, nazik-incitici bir yaklaşımdır. Bu meseleyi hassasiyetle ele almak gerekir.

En kestirme yol (teorik olarak) israfın menedilmesi, israfa yol açmadan elde edilecek tasarrufun *nakdî olarak yoksullara yardım eden* mevcut kuruluşlara aktarılmasıdır.

Öyle *yemek bankası* gibi adı dahi tuhaf uygulamalar -her ne

kadar iyi niyet taşısa da- usulen yakışsızdır.

Tabi gönül istiyor ki, bütün bunları hiç konuşmamış-tartışmamış olalım. Ülkedeki idare vatandaşlar arasında aç ve açıkta kimseyi bırakmamış olsun.

Ama nerde o günler?..

Bir belde bir kimse halka bir ufak yardım dağıtacak olsa izdihamdan ezilenler oluyor.

Bıçak kemiğe dayanınca onur ile yoksulluk çatışmaya başlar.

Cenab-ı Hak kimseyi bu duruma düşürmesin.

KUYUMUZU KİM KAZIYOR?

Bir süredir Avrupa'yı sel aldı; çok mal ve can kaybı oldu. Halen Almanya'nın, Avusturya'nın, Çek Cumhuriyeti'nin, Slovakya'nın bir kısmı sular altında; insanlar bulundukları yerde mahsur kalmış, kurtarılmayı bekliyor.

Denildiğine göre böylesi bir yağış, bir sel beş yüzyıldır görülmemiş.

Çin'de de aynı günlerde bildiğiniz gibi su baskınları oldu, çamurdan seller meydana geldi, çok canlar aldı.

Biz de bu yıl pek sıcak bir yaz yaşadık. Buna mukabil başta Karadeniz bölgesi olmak üzere pek çok yerde vatandaşlarımız sel felaketine uğradılar, can ve mal kaybı oldu.

Dünyanın bir kısmı sellerle boğuşurken, öteki kısmı kuraklıktan kavrılıyor.

İklim değişikliğinden söz ediliyor ve buna insanoğlunun (Böyle deyip de haksızlık yapmayalım, bir şu kadar zamandır gökyüzüne kara dumanlar püskürten sanayileşmiş ülkeler diyelim) sebep olduğu söyleniyor.

Yani artık olağan iklim değişiklikleri değil de, karşımızda "kendim ettim kendim buldum" gibi bir durum var.

Efendim on yıl önce *Rio de Jeneiro'*da dünyanın bozulan ekolojik dengesi konusunda bir büyük toplantı yapılmış ve bazı

kararlar alınmıştı. BM'nin öncülüğündeki *Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi* şimdilerde Güney Afrika'nın başkendi *Johannesburg*'da 26 Ağustos'ta başlayacak ikinci toplantıya hazırlanıyor.

Kaynakları tüketenler, şu "*kalkınma*" denilen şeyi (yani dünyayı bir lağım çukuruna dönüştürme medeniyetini) körükleyenler, dünyanın -tabiri affedin- "içine edenler" bu toplantıları yapıyor ama alınan kararları hiç de umursamıyorlar.

Bir nevi altta kalanın canı çıksın misali. Akli yeten, uzağı gören ilim adamları, düşünürler, örgütler dünyanın her yerinde uyarılarda bulunuyor; topyekun insanlığı tehdit eden tehlikelere işaret ediyorlar amma, nafiye.

Kısır döngü çok güçlü.

Çelik kafes kırılacak gibi değil.

Çok üret-çok tüket-mutlu ol. "Gün bugün saat bu saat. Bu dünyadan ötesi yok" felsefesi hükmünü yürütüyor.

Peki kabak kimin başında patlıyor?

Efendim BM'nin hazırladığı rapor dünyanın karşı karşıya kaldığı tükenişi bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir.

• Önümüzdeki 25 yılda dünya nüfusunun yarısı su sıkıntısı çekmeye başlayacak. Zaten şu günlerde bir milyardan fazla insan su bulamıyor.

• Küresel ısınma sebebi ile denizler yükseliyor.

• Çok sayıda hayvan ve bitki türü yok oluyor.

• Dünya ormanları hayasızca harcanıyor.

• Hava kirliliği ölümlere yol açıyor.

• Petrol, kömür gibi fosil kökenli yakıt kullanımı ve karbon gazı üretimi 1990'lı yıllar boyunca azalacağına arttı. Bunun

sonucu Asya ve Afrika'nın bazı bölgelerinde kuraklık başladı.

- Denizler, akarsular süratle kirleniyor. Daha dün Çek Cumhuriyetindeki sel altında kalan bir kimyevî tesisten zehirli maddeler sulara karıştı.

- Atmosferdeki karbondioksit oranı felaket sınırına yaklaştı. Bu olumsuz maddelerin hepsini sıralamak gereksiz. Gidişat ortada. Bu gidişatın müsebbipleri olmayacak bir duaya [Sürdürülebilir Kalkınma - züğürt tesellisi] âmin demek için bile biraraya gelmek hususunda ayak sürüyorlar. *Dünyayı kirletenlerin başında gelen ABD başkanı zirveye gitmek isteniyormuş. Hollywood yıldızlarından çevreci DiCaprio, başkan Bush'a "Lütfen katılın" çağrısı yapmış.*

Yahu katılsa ne olacak, katılmasa ne olacak. *Dünya nüfusunun yarısı (çoğu güney yarımkürede kalanlar) günde iki doların altında bir gelir ile yaşıyor. Buna karşılık küresel gelirin yüzde seksenine dünya nüfusunun yüzde on beşi el koyuyor.*

Adalet olmayan yerde zulüm vardır.

Zalimin zulmü her zaman başkasına zarar vermez, bazan da kendine döner.

Dünyayı sömüren; insan kanı üzerine, gözyaşı üzerine konforlu bir iktidar kuranların saltanatı mazlumların göklere yükselen feryadı ile bakarsın yerle bir olur.

Kuyumuzu kazan kimmiş, onu biliyoruz; acı olan şu ki, biz de o fikin ardına düşmüş gidiyoruz.

ARSLANIN AÇZI

Üniversitede sınıf arkadaşı idik. Sadece merhabamız yoktu, bayağı hukukumuz vardı.

Nasılsa yolda raslaştık.

“Ne var bunda” demeyin.

Adam müsteşar...

Çok iyi bildiğiniz gibi “iş arslanın ağzında”. Bir yere 46 kişi alınacak, neredeyse 46 bin kişi müracaat ediyor.

Bizim oğlan askerden geldi, aylardır işsiz. Şuna başvurduk, buna başvurduk.

I, ih.. Tık yok..

Oğlan ha bire sağa-sola hal tercümesi yazıp yolluyor (Şimdi-lerde sivi deniyor). Ama gittikçe de başı önüne düşmekte, hatta omuzlarının arasında neredeyse kaybolacak.

Oğlanın gözümüzün önünde böylesine eriyip gitmesi kahre-diyor hepimizi.

İşte bu haller ile eski arkadaşı görüverdim. Ne de olsa aya-küstü bir konuşma bu. Ancak hal-hatır sorulur o kadar. Önce gerçekten sıcak bir kucaklaşma. Sonra “Ya, görüşemedik, seneler oldu” faslı. Daha sonra “Ee.. Ne yapıyorsun baka-lım..”

Dedim ya ayak üstü.

Adam az sonra çekip gidecek.

Bunca yıl semtine uğramamışız, bu kadar makam-mevki sahibi olmuş telefon açıp bir tebrik bile etmemişiz.

Bunları bir yana koydum.

Gözümü karartıp makinalı tüfek gibi konuşmaya başladım.

— Memleketin, piyasanın vaziyeti malum. Seni bilmem ama biz geçim derdindeyiz. Kızı kocaya verdik, dişten tırnaktan artırıp oğlanı okuttuk. Ona da bir istikbal olsun hani. Askerliğini yaptı, e tabi evlenip yuva kuracak. Bu zamanda kolay mı, kaç zamandır iş arıyoruz, iş arslanın ağzında.

Ben kendimi kaybetmişim galiba. Oraçıkta dikiliyoruz. Gelip geçenler, trafik, hatta belki ne bileyim iyi duysun diye kulağına eğilip bağıra-çağıra dert yanıyor da olabilirim. Herif “Nereden çıktı şimdi bu eski arkadaş” diyordur içinden.

Neden sonra farkettim, sıkıntıyla etrafına bakıyor. Hık, mık ediyor. Galiba özel şoförü gelmiş, önü ilikli bekliyor, konuşmamız (yani benim konuşmam) bitsin diye bekliyor.

Belki bir şeyler diyecek ama ben fırsat vermiyorum.

Finale doğru sesimde dramatik bir ton:

— Sen şimdi usule aykırıdır falan dersin. Aklından torpil-morpil geçer. Hani arkadaşız ya [Ne arkadaşı oğlum, aradan otuz sene geçmiş], bir kayırma, himaye geçer, devlette böyle-dir bu işler.

— Belki de “Hay, hay” diyeceksin eski mebuslar gibi cebinden bir yenice paketi çıkarıp arkasına isim-adres-telefon numarası kaydederek “Bu işi olmuş bil” diyeceksin. Arabana atlayıp gideceksin, giderken o yenice paketini açıp içindeki son sigarayı yaktıktan sonra paketi savurup camdan atacak-

sın [Yahu koca müsteşar böyle görgüsüzlük yapar mı? Hem tekelde Yenice diye bir sigara mı var?].

Bütün bunları bir bir sıralayıp içimi boşalttıktan sonra sözü-mü şöyle bağladım:

— İster yap, ister yapma, senin bileceğin bir iş. Kapında benim gibi binlerce adam bekliyor.

Ama, hani, mektep arkadaşınız, aramızda bir hukuk var. Hem sen meşgul adamsın, ben de seni çok tuttum ayak üstü, kusura kalma. [Böyle mi dedim acaba?]

O ayrılmadan, ben atılıp iki yanağından öptüm. “Hadi eyvallah” deyip yürüdüm.

Müsteşar beyi konuşturmadım. Gıkını bile çıkaramadı kelek. İyi mi ettim acaba?

İş arslanın ağzında.

* * *

Okuyucunun notu: “İyi mi ettim” diye soruyorsun. Asıl kelekliği sen yapmışsın, kusura bakma hocam, iş arslanın ağzında.

SİSTEMİN KİLİDİ

Dünyaya hakim olan sistem (*Küresel Kapitalizm*) sana diyor ki: *Ne kadar tüketiyorsan o kadar yaşıyorsun.* Yaşam kaliteni artırmak için daha zengin, daha rafine, daha steril, daha özgür vb. tüketmelisin. Bunun için gelirati artırmalısın, fert başına düşen milli hâsıla falan-filan.

Ben de diyorum ki; bu bir seraptır, sistemin devamı için, hep beraber koşulduğumuz çarkın dönmesi için uydurulmuş bir yalandır.

Gelin canlar bir olalım, sistemin çarkına çomak sokalım. Ne yapacağımızı bir bir sıralıyorum [Bu kıyağımı da unutmayın].

- Bir yeni gömlek almayı düşünüyorsunuz. Vitrinler, reklamlar sizi çağırıyor. Dolabınızı açıp bakın. Abooo!... On tane gömleğiniz var, sekizi yepyeni. Siz zaten hapı yutmuşsunuz. Yeni bir gömlek yeni bir hap demektir. Vazgeçin.
- Yemeğe oturdunuz. Çorba - zeytinyağlılar - ara sıcaklar (puf böreği vb.) - kebablar - et yemekleri - sebze yemekleri - pilavlar, makarnalar ve de tatlılar. Ohoo... Yandınız. Neden? Çünkü ardısıra tansiyon, kolesterol, şiş göbek, karaciğer yetmezliği bir hastalık ordusu üstünüze geliyor.

En iyisi siz pilavla çoban-salatayı yiyip kalkın.

- Böylece şişmanladıktan sonra nasıl zayıflayacağım diye dertlenmeyin. Hastaneler, ilaç endüstrisi, spor salonları, saunalar, zayıflama kürleri havasını alsın.
- Arabayı yenilemeyi düşünmeyin. Toplu taşıma araçlarını kullanın, bunların yaygınlaşmasına çalışın, karayolu politikalarına karşı çıkın. Otomobil reklamlarını hiç seyretmeyin.
- Şurası çok mühim: Çağımızda insanlığın en büyük iki düşmanı vardır *hız* ve *haz*. Unutmayın.
- Mobilyalarınızı yenilemeyin. İki çek-yat dört sandalye neyinize yetmiyor. Misafir gelirse yere iki minder atın bağdaş kurup otursun.
- Bir site ormanında, on dördüncü katta, 250 metrekarelik bir daire alacağınıza; bahçe içinde tek katlı 150 metrekare bir ev alın. Geriye kalan 100 metrekarelik arsanızda da çiçek ve sebze yetiştirin.
- Ailenizin her ferdine bir cep telefonu, bir bilgisayar, bir televizyon almak için sabahlara kadar çalışıp kendinizi yıpratmayın. Bu oyuncaklar ancak eğlence sektörüne hizmet eder.
- Tatile çıkacaksanız memlekete gidin. Dededen-babadan kalan köy evini tamir edip oturun. Karmaşadan, kalabalıktan, gürültüden kurtulmanın en iyi yoludur. Çok yıldızlı otelleri, tatil beldelerini unutun. Sakın ha; turlara falan takılmayın.
- Gerçekten ihtiyacınız olmayan hiç bir şeyi almayın. Unutmayın istekler sonsuzdur. Kanaat en tükenmez hazinedir.

Okuyucunun notu: Yahu hocam sen bizimle dalga mı geçiyorsun? Nedir bu? Reçete mi yazıyorsun, ideoloji mi yapıyorsun? Ekmek kaç para haberin var mı? Kimin on beş yirmi gömleği varmış da yenisi alacakmış?

Yahu biz şurada karnımızı doyurmanın, yarına sağ çıkmanın derdine düşmüşüz görmüyor musun? İşsizlikten geberiyoruz. Biz zaten sistemin çarkına takılmış bir saman çöpüüz. Sisteme kafa tutmak haddimize mi düşmüş.

Benim notum: Makul değil ezici, büyük çoğunluktan geldiği anlaşılan bu cevabı görmedim. Gazetedeki e-mail adresine postalanmış. Bilgisayar kullanmıyorum, bu yüzden cevap da veremiyorum.

BIKMADAN, USANMADAN

Bu ülkenin birinci meselesi bugün için *yoksulluk*'tur.

Bu çok acil, çok yakıcı, ölümcül bir meseledir. *Hayat-memat meselesi* denilen şeydir ve hemen şimdi herşeyin önüne geçmelidir.

Biz burada *bıkmadan-usanmadan* bu meseleyi *yazdık-yazıyoruz-yazacağız*.

"Yazacağız da ne olacak", "yazsan ne yazar" ayağına düşmedik, düşmeyeceğiz. Kemal Sunal'ın "*Kapıcılar Kıraltı*" filmindeki figüran gibi belki de "yaza yaza hükümeti düşüreceğiz".

Bana lütfen bu bir sonuçtur, sebeplere bakmak lazım, yoksulluğu yok etmek için işte şu lazım, bu lazım demeyin.

Koalisyon hükümetinden, liderler zirvesinden, iç ve dış borçlardan, üretim ilişkilerinden, Kemal Derviş'ten, ekonomik modellerden, faizlerden, reel sektörden, ekranların ekonomi profesörlerinden, siyasetten, anketlerden, konjonktürden, dünya piyasalarından, küreselleşmeden, Avrupa Birliği'nin kapısından, KİT'lerden, kara deliklerden, bakanlardan, bürokratlardan, niyet mektuplarından, meclisten, kanun tasarılarından, Anayasa Mahkemesi'nden, hukukun üstünlüğünden ve benzeri konulardan bahsetmeyin.

Ancak adaletten, işsizlikten, ekmek kuyruklarından konuşabiliriz.

Sendika başkanlarının, TÜSİAD, MÜSİAD, Odalar Birliği ve Sivil Toplum Kuruluşları'nın demeçleri, eylem hazırlıkları, raporları falan da gerekmiyor.

Bütün bunlardan ne fayda gelecek, ne zaman gelecek, ne kadar gelecek bilmiyorum. Ne dinlemek, ne de bilmek istiyorum. Siyaset elbette lazım, ama ona da benim aklım ermiyor. "Eee.. Sen de çok oldun be kardeşim, ne istiyorsun onu söyle" deyin.

İşte söylüyorum:

Bu akşam ülkede kaç aile çoluk çocuğunu kuru ekmek ile doyurmaya çalışıyor; kaç hasta parasızlık veya SSK Hastanelerindeki kuyruklar yüzünden ölümle burun-buruna kalmış onu dile getirmek istiyorum. Onlara kim bakıyor?

İşte söylüyorum: Varsa *hısın-akrabası, hemşehrileri, komşuları*. Bu yoksullardan televizyona, basına yansıyanlar gözyaşları içinde şunu itiraf ediyorlar:

— *Bize komşular bakıyor.*

İşte gerçek bu. Ve ne güzel bir sonuç.

İnsanlarımızın yarım ekmeği bölüştüğünü görüyoruz. İsyan etmeden, bağırıp çağırmadan, nümayiş yapmadan yardıma koşanlar; size alkış, size dua, size madalya.

Adını vermeyen bir iş adamı, bir şehrimizde, seyyar mutfak ile geceleri fakir semtleri dolaşıyor; yoksullara eliyle yemek dağıtıyormuş.

Bu insanların sayısı giderek artıyor.

Lütfen bana "*bu çare değildir*" demeyin.

*Bir insanı öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibidir, ve bir insanı
ölümünden kurtaran bütün insanlığı kurtarmış gibidir.*

İşte benim tezim bu.

Yazıyı Şair Eşref'in bir beyti ile bağlayalım:

*Gam değil amma bu mülkün böyle elden çıkması
Gitgide zulm etmeye elde ahali kalmıyor.*

FAKİRİN SAVAŞI

Savaşla ilgili yazı yazmadım. Siyasetle ilgili yazı da yazmıyorum. Bu konularda gazetelerde o kadar çok yazılıyor, televizyonda o kadar çok konuşuluyor ki; yeter de artar bile. Hem benim işim değil, anladığım şey değil. Ancak Radikal'de *Nuray Mert*'in "*Fakirlik savaşları iyi*" başlıklı yazısı üzerine birkaç söz söylemek istedim. Mesele gelip "*yoksullara*" dayanınca ben de dayanamadım.

Gözümün önünde bir sahne canlandı. Hatırlarsanız bundan önceki hükümet döneminde çokluk *yokluk ve yoksulluk sebebi* ile Meclis'in önünde sık sık gösteri oluyordu. Bunlardan birinde boğaz kanseri bir adam vardı. Adam sadece "Açım" demek üzere oradaydı. Görevliler adamı yaka paça ettiler. Adam çırpınıyor ve olanca gücü ile bağıırıyordu. "Açım, açım, çocuklarım açlıktan ölüyor." Ne acıdır ki boğaz kanseri olduğu için sesi çıkmıyordu. Ve görevliler sesi çıkmayan bu ağzı kapatmak için adamın ağzını tutuyorlardı. Bundan, daha kahredici ne olabilir?

Şimdi Nuray'ın yazısından genişçe bir iktibas yapalım: «Savaşa hayır demekle iş bitmiyor. Hükümetten de, muhalefetten de savaşa karşı durmasını istemek kolay, ama böyle bir tavrın arkasında durma iradesi var mı, sonuçlarına katlana-

cak mıyız? Herkes, kendine bu soruyu sormak zorunda. Biri-leri gökten inip iktidar ya da anamuhalefet olmuyor, ucuz pazarlıklara sadece kendi akılları yattığı için girmiyor, kuşkusuz kendilerinden beklenenleri dikkate alıyor, hesaba katıyor. Bugün AKP yeterince direnmiyor, CHP güçlü muhalefet yapmıyor diyenlerin kaç, direnmenin arkasında duracak, bedelini ödemeye hazır olacak, asıl mesele bu. Tek parti döneminde CHP, İkinci Dünya Savaşı'na bulaşmadı, halk kuru ekmeğe muhtaç oldu diye, yıllarca eleştirildi, DP ve gerisinden gelenler yıllarca bunun üzerinden siyaset yaptı. Tarihin sorumluluğunu üç-beş kişinin üzerine atamayız, hepimiz sorumluyuz, ama tabii ki aynı ölçüde değil, o da ayrı mesele. Emekli maaşıyla geçinmeye çalışanla son model cipe binenden aynı fedakârlığı istemek haksızlık olur. Tam da bu yüzden, en çok, 'zincirlerinden başka kaybedecek şeyi olmayanlar' direnmeli, başı çekmeli, diğerlerinin öne sürdüğü safsatalarına kanmamalı, ağızlarına sürülecek bir parmak balın hayaline aldanmamalı.

Hiçbir hükümet, arkasındaki desteği yitirmeyi göze alamaz, hiçbir muhalefet toplumdan yükselen gür sesi seslendirmezlik edemez. Ama bu ses o kadar gür ve güçlü çıkmalı ki, siyasi karar odaklarında olanlar iktidarlarının asıl neye dayandığını görebilsinler.»

Yazarın "*luzu kuru*" olanlar için, iktidar ve irade sahibi olanlar için, irade beyanında bulunabilecekler için söylediklerine katılıyorum.

Ancak herkes biliyor ki memleketin % 50 nüfusu aç; % 25 nüfusu yoksulluk sınırında yaşıyor. "*Zincirlerinden başka kaybe-*

decek şeyi olmayanlar” şairane bir sözdür. Buna karşılık ben de “açlıkla ilgili olan” atasözlerimizden bazılarını sıralamak istiyorum. Herhalde bunlar boşuna atasözü olmamış: Açın gözü ekmek teknesindedir; Açın amanı, yokun imanı olmaz; Açın karnı doyar, gözü doymaz; Açın uykusu gelmez; Aç ile dost olayım diyen peşin karnını doyursun; Aç ile eceli gelen söyleşir; Aç kurt arslana saldırır; Aç ne yemez tok ne demez; Aç ölmez gözü kararır, susuz ölmez benzi sararır; Aç tavuk düşünde kendini arpa damında görür.

“Fakirlik savaştan iyi” diyen fakirliğin ne olduğunu bilmiyor elbette. Onlar zaten sürekli savaştalar, «ekmek kavgası» içindeler. Eve ekmek götüremeyen adam hergün ölüyor, onların başına bomba yağıyor. Bu sebeple *fakirleri* (sesi çıkmayanları-çünkü çıkacak sesleri yok zaten) *lütfen bu işe karıştırmayalım*. Elbette ki *“halka sorarsanız”* savaş istemiyoruz diyeceklerdir ve diyorlarda. Ama onlardan bu yolda bir aksiyon beklemek haksızlık olur. Yine de yazımı pek mânidar bir atasözü ile bitirmek isterim (çelişki aramayın):

Aç kurt bile komşusunu dalamaz.

DEVLETE YARDIM

Devlet ne zaman dara düşse millet onun yardımına koşmuştur. Bir zarfa maaşının yarısını koyup devlete gönderen memur bu tutumun tipik göstergesidir.

Millet onuruna, gururuna, özgürlüğüne düşkündür. Bu herhalde geçmişinde köleliği tatmamış olmasından geliyor. İnancından, ahlâkından, geleneğinden geliyor.

Depremde genç-ihhtiyar her ferdin felâketzedelere yardım için nasıl çırpındığını gördük.

Sinan Aygün'ün belirttiğine göre deprem için altı milyar dolar toplanmış, lakin bu paranın ancak iki milyarı depremzedelere gitmiş, gerisi bildiğiniz gibi.

Hortum.

Evet zurnanın zırt dediği yer burasıdır. Milletin epeyce bir zamanndan beri zaruret içinde olduğu herkesin malumudur. Yarıya yakın nüfus açlık sınırında, yüzde yirmi nüfus yoksulluk sınırında, yüzde yirmi orta halli; yüzde on, yüzde beş ise mutlu azınlık dediğimiz kesimi oluşturmaktadır.

Asıl mesele burada.

Asıl mesele kimine göre otuz milyar dolar, kimine göre altmış milyar dolar paranın çar-çur edilip, hortumlandığı gerçeğidir. Bunu hükümet de biliyor ki, iktidara gelir isek “yolsuzluk ya-

panların yakasına yapışacağız” sözü vermiştir.

Millet önce bu sözün yerine getirilmesini bekliyor.

Hani nerde?

Ooo, o paralar kuş oldu, vıjj, cızz, mideye indi, yurt dışına sıvıştı denilemez. Parayı yiyenden tahsil edemiyorsanız, teşhir edin, adalete teslim edin.

Vaktiyle Özal “*yalılarınızı satın*” demişti ama, yalısını satana hiç rastlamadık. Aksine “*kurtarma operasyonları*” gündeme geldi.

Bu fakir, bu fedâkâr milletin âhı yerde duruyor. Önce bu âhı kaldırın.

Eğer üzerine bir bardak soğuk su içecek isek çek kuyruğunu gitsin.

Demek ki devlet (hükümet) kendini soyanlara *dokunamıyor*. Böyle bir iradesi yok.

O zaman millette *güven* değil, haklı olarak *tereddü*t doğar.

Adının başında “*âdalet*” olan parti, varsa bir gücü -ki bunu ona millet verdi- göstermelidir.

Gaziantep Sanayi Odası Meclis Başkanı *Abdulkadir Konukoğlu*’nun “devlete yardım” için getirdiği teklife karşılık; İstanbul Ticaret Odası Başkanı *Mehmet Yıldırım* şunları söylemiş: “Savaş ortamının yarattığı vatansever duyguları istismar eden bu tür hamasi öneriler, aslında devletin kaynaklarına öteden beri göz diken kesimlerin önerilerine benzemektedir. Devlet yeniden palazlansın, biz de devleti yine sömürebilelim, anlamı ve niyeti taşımaktadır.”

Bu mesele çok tartışılır. Sesi çıkan her kesim bir şeyler söyler. Ama hadisenin sıcaklığı içinde şu iki sembolik eylemi birlik-

te değerdendirmeliyiz.

Devlete zarf içinde maaşının yarısını gönderen memurun mektubu ile, aynı gün bir vatandaşın (Hem de açıklama yapan *Cemil Çiçek*'in yanbaşında) küçük yavrusunu havaya kaldırarak devlete hediye etmek istediğini, çünkü aç olduğunu haykırması mânidardır.

Vatanseverliği hafife almayalım; ama *âdaleti* de unutmayalım. Fakir lakin onurlu vatandaş icabında parmağındaki alyansı çıkarıp verir. Bunu çok yapmıştır. Ömer Seyfettin'in "Diyet'i, Pembe İncili Kaftan'ı, Başını Vermeyen Şehid'i" boşuna mı yazıldı? Çanakkale, İstiklal Harbi boşuna mı yapıldı?

Burada belirleyici olan mutlu azınlığın tavrıdır.

Onlar ne yapacak?

YETİM HAKKI

Devletin temeli *adalettir*. Her zaman olduğu gibi bugün için de herşeyden çok *adalet*e ihtiyacımız var.

Ne güzel işte.

Adının başında adalet olan bir partinin kurduğu hükümet işbaşında. Öbür kelimeyi yani “kalkınma”yı şimdilik bir yana koyalım. Millet partiye de, hükumete de, başbakana da gereken desteği verdi, daha ne yapsın.

Millet bekliyor.

Bu beklemenin mânası *hükümetin imtihanıdır*. Hastalar, açlar, yoksullar, kepenk kapatanlar, boçlular, işsizler bekliyor.

Bıçak kemiğe dayanmış olduğu halde bekliyorlar.

Neyi bekliyorlar?

Tüyyü bitmemiş yetimin hakkını bekliyorlar.

Gündemin birinci maddesi budur.

Kamu Bankaları Ortak Yönetim Kurulu Başkanı *Zeki Sayın*, bu bankaların şimdiye kadar üç-beş kişiye hizmet ettiğini katrilyonlarca alacağı olduğunu söylemiş.

Ve şöyle devam etmiş:

Halkbank’ın sadece bir firmadan olan alacağı ile Türkiye’deki tüm esnafa kredi vermek mümkündür. Kamu bankalarında “tüyyü bitmemiş yetimin hakkı” vardır.

Biz bu hakkı korumakla görevliyiz.

Bankalara trilyonlarca lira borcu olan firma sahiplerinin lüks yaşantılarından hiç vazgeçemedikleri görülüyor. Bunlar rahatlıkla uçaklarına binip geziyorlar, yalılarında oturabiliyorlar, yatlarda dolaşabiliyorlar. Eski hayatlarında hiçbir değişiklik yok.

Sayıları 60-70'i bulmayan firmalara bu paralar aktarılmış. Düpedüz hortumlanmış.

Sayın Zeki Sayın siz eskiden futbol oynamışsınız, bilirsiniz, pozisyon açık, çekin kırmızı kartı, çekin artık.

Milletin hakkını yerde komayın. İmtihan budur, bundan gerisi boş laftır.

Efendim hortumcular minareyi çalarken kılıfı hazırlamışlar, elden birşey gelmiyor gibi mazeretleri millet kabul etmez.

Gözümüz sizdedir, unutmayın.

Siz de yani bütün hükumette.

Sadece bu konuda alacağınız not nasıl bir iktidar olduğunuzu, sözünüze ne kadar sadık kaldığınızı gösterecek.

Şimdi icraat zamanı.

Zeki Sayın bir yana, bu mesele ile ilgili bir de komisyon var: *Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu Başkanı AKP milletvekili Azmi Ateş.*

Ateş bir basın toplantısı yapıp kamuoyuna "kimin elinde bilgi, belge, dosya varsa bunu bize iletсин" demiş.

Sayın Ateş bu konuda bilinmeyen ne kaldı. Sokaktaki vatandaş sorsanız size hortumcuları gösterebilir. Son on yılın müfettiş raporları elinizde değil mi, bu devletin kaydı-kuydu yok mu?

Şunu biliniz ki; milletin hafızasında şöyle bir şey vardır: Bir iş ki hal yolu karanlıktır, o iş komisyona havale edilir. Netice sürüncemede kalır, af çıkar, vesaire. Umarız siz ve komisyonlar, aynen Zeki Sayın gibi bu meseleyi sonuna kadar götürür, *yetimin hakkını rûz-ı malîşere bırakmazsınız.*

Millet bekliyor, tek bir hortumcu dahi hesaba çekilse ferahlayacak. Bu mesele meclis lojmanlarını, makam arabalarını satmak gibi imaj yapan bir şey değil.

Unutmayın hesap vermek ve hesap sormak tarih yazmaktır.

HAYALDEN HAKİKATE

Televizyon elbette muzır bir âlettir. Tıpkı otomobil ve benzerleri gibi. Bunlardan hayır ummak abestir. Ne yazık ki dünya teknolojinin esiri oldu. Teknoloji ideolojiyi, ideoloji teknolojiyi besliyor.

Bizim gibi az sayıda muhalif, eli böğründe “*ne yapsak acaba*” diye düşünüp duruyor.

Düşünürken, düşünürken “Yahu dedim, bir deneyelim, belki bir güzellik nasip olur”.

O zamanlar *Kanal 7* televizyonu *Reşitpaşa*’daydı. Elemanlar çok mütevazı imkânlar ile çalışıyordu. Bunlardan biri de *Uğur Arslan* arkadaşımızdı. O sıralar *Şehir ve Ramazan* diye bir program yapıyordu.

Dedim ki, “Madem Ramazan ayındayız, bu ayda rahmet yağar, müminlerin hamiyeti yükselir, bir başka iş yapalım, zenginlerden alalım, fakirlere verelim, bir nevi aracılık”.

Ve böylece *Deniz Feneri* doğdu.

Burada bir Robin Hood vaziyeti yoktu. İyi niyet ve hayra hizmet vardı.

Uğur Arslan ile *İbrahim* (Nası diğer Ramazan) işe koyuldu. Başlangıçta marketlerden poşetlerle yiyecek devşiriyor, iftar zamanı fukara evlerini ziyaret ediyorlardı.

Merhamet ve şefkatle dolu kalpler bu güzelliğe destek oldu, omuz verdi, yardımlar yağmur gibi yağmaya başladı. Öyle ki organizasyonu doğru-dürüst yürütmek için bir dernek kuruldu. *Dernek Yönetimi* Allah için gayretle çalıştı, az zamanda binlerce ailenin yardımına koşan bir kuruluş vücut buldu. (Allah emek verenlerden razı olsun.)

Bu alışılmış-tipik bir televizyon programı değildi. (Nitekim taklitleri tutmadı). Yönetmen *Turgut Bosut* ve çekim ekibinin elyordamı ile buldukları anlatım formatı geniş kitleleri kucakladı. *Uğur Arslan*'ın sempatik tavırları, *İbrahim*'in hüznü-lü bakışları, ekibin kar-kış demeyip kuş uçmaz-kervan geçmez köylere ulaşması, *fedakâr doktor arkadaşlar* *Deniz Feneri*'nin ışığını en ücra noktalara taşıdılar.

Düşünüyorum da, fikir ve proje bazında katkıda bulunmaya çalıştığım *Kanal 7* televizyonunun belki de en iyi işi bu oldu. *Bu çerçevede hayırseverlere duyurmak istediğim başka projeler, başka hayaller var.*

Şimdiye kadar ekrana gelen fakir aileler arasında nice parlak zekâlı ve çalışkan çocuklar var.

Bunlar doğru-dürüst okuma imkânı bulamıyor.

Ne olur bunlara bir okul açsak.

Bir değil beş okul açsak.

Deniz Feneri Okulları yurdun dört bir yanında parasız-yatılı olarak bu çocukları okutabilse. Bu işe önce gönül, sonra sermaye koyacak kişi yok mudur?

Elbette vardır.

Ardından yoksulluk yüzünden tedavi olamayan, ilaç alamayan, ameliyat bekleyen çaresiz kalmış hastalara kucak aç-

cak, ücretsiz hizmet verecek bir *Deniz Feneri Hastanesi* kurulsa.

Kötü mü olur?

Onun ardından kimsesiz kalmış, bakıma muhtaç ihtiyarlara; dedelere ninelelere bir *Deniz Feneri Huzurevi* yaptırsak ne güzel olur.

Ey malı-mülkü çok olanlar!...

Ey parasının hesabını bilmeyenler!...

İşte geldik-gidiyoruz.

Fırsat elde iken bir güzellik yapın, şu işlere el atın.

Devletin derdi büyük, Milli Eğitim okulunun kırılan camını takamıyor. SSK hastanelerinin önünde kuyruklar uzayıp duruyor.

Fakirin yüzü soğuktur, çokları görmek istemez, başını çevirip gider. Siz siz olun *Yunus Emre'nin* sözünü dinleyin. *Bu dünyanın ötesi var.*

Bir kez gönül yıktın ise, bu kıldığın namaz değil

Yetmiş iki millet dahi, elin yüzün yumaz değil

Bir gönül yaptın ise, er eteğin tuttum ise

Bir kez hayır ettin ise, birine bin az değil

Ak sakallı bir koca, bilmez ki hali nice

Emek yemesin Hacca, bir gönül yıkar ise

Ben gelmedim dava için, benim işim sevi için

Dostun evi gönüllerdur, gönülleri yapmaya geldim.

UZAKTAKİLER

Yoksulun yüzü soğuktur. Kim ona yaklaşmak ister?

Yoksul bunu bilir, evini uzaklarda kurar.

Zaten yakına gelmeye takati yoktur. Eh ne denilmiş: “*gözden irak olan gönülden de irak olur*”.

Şimdi size desem ki; adam iş aramak için tek gözlü kondusundan çıkıp şehir merkezine gelecek, ama dolmuş parası, otobüs parası yok, onca yolu yayan geliyor; inanmazsınız.

Yok, ya!... Dersiniz, daha neler.

İnanın, inanın, uzaktakilerin durumu perişan. Siz görmüyorsunuz onları ve bu yüzden bilmiyorsunuz.

“*Efendim onlar da gelmesinler şehre, köylerinde otursunlar*” deyip yüzünüzü asmayın. Kim durup-dururken köyünü yurdunu, baba ocağını terkeder?

Demek ki ortada bir *zaruret* var.

Bazı yoksullar mecburen yakınımızda kalmıştır. Kentin dağı taşı apartmanla çevrilince vadi tabanlarında kalan gecekondu alanları bu duruma düşer.

Siz bu alanlara yukarıdan bakarsınız, ve her baktığınızda yüzünüzü buruşturup:

“*Yahu yakışıyor mı bunlar buraya. Daya bir gece buldozeri, süpür at şunları*” dersiniz.

Her yağmurda bunların evini sel basar. Çoluk-çocuk, yatak-yorgan ortada kalır.

Kimileri insanlığı unutup: “*oh olsun, sen misin dere yatağına gecekondlu yapan*” diye basar kalayı. Nasılsa hazine arazisi yağmalanmıştır, yağmaya karışanlar ceremesini çeksin artık. *Sanki memlekette yağmalanan sadece bu alanlardır.*

Kentin eski yapıları, yıkılacak gibi duran terkedilmiş sokakları (Meselâ İstanbul’da *Tarlabası, Gedikpaşa* vb. gibi semtler) bir başka yoksul barınağıdır.

Buralar da *tehlikeli* bulunur. Ne olur, ne olmaz diye pek yaklaşılmaz.

Devlet kendi adamını bir biçimde korumaya almıştır. Memuruna *lojman* yapar, mensubuna “*Eğitim ve dinlenme tesisi*” kurar.

Milletvekilleri dahi lojmana kavuşmuş, halkın içinden uzaklaşmıştır. (Şimdi lojmanlar satılıyor, yeniden halka dönecekler. Acaba, diyor ve bekliyoruz. Makam saltanatını bitirene helal olsun diyeceğiz). Devletin binaları duvarların gerisindedir, kapılarında nöbetçi, bekçi olur.

Varlıklı kesim epeyce bir zamandan beri kent merkezini terk ederek *daha mutena, daha emin çevrelere, sitelere taşınıyor*. Onlar da bir nevi devlet sayılır. Sitelerin etrafını tellerle, yüksek duvarlarla çevirip, kapılarına korumalar koymuşlardır.

Kente, iş yerlerine arabaları ile gider-gelirler. Ayakları çamura, toprağa basmaz. Bazan, mecbur kaldıklarında taksiye biner, şoförle konuşur “*memleketin ahvâli hakkında*” bilgiler alır, bu bilgiye dayanarak gazetelere yazı yazar, demeç verirler.

Devlet halktan nasıl uzaklaşmış ise, bir nevi devlet olan zenginler de öyle uzaklaşmaktadır. (*Ha devlet şirketi, ha şirket devleti, ne farkı var*)

“Nasıl olur” derler, “zenginle fakirin birarada yaşadığı nerde görülmüş?” Meseleyi böyle yorumlayanlara sözümüz yok.

Aslında var ama, yeri burası değil.

Ayıp olur.

“BEYAZ TÜRK’ÜN SEYİR DEFTERİ”

İstanbul Life dergisinde (Haziran 2003) hoş bir yazıya rasladım. Yazının genel başlığını ödünç olarak aldım. Özel başlığı ise *Türk salata devrimi*.

Tarihimiz devrimlerle doludur. Merak etmemek mümkün değil. Okumayanları bilgilendirmek için bu yazıdan alıntılar yapacağım.

Öncelikle şu *Beyaz Türk* tabirine (çok geç kalmış olsam da) değinmek istiyorum.

Bu tabir bize dışardan gelmiş olmalıdır. Yani *aslı yoktur, yakıştırmadır*. Ancak tüm batılılaşma tarihimizi kaplayan *taklit* hevesini bir yana atamayız. O taklit ki günümüzde aslın yerini alacak kertede iddia ve güç kazanmıştır.

Her neyse.

Beyaz Türk evvelemirde zenci-beyaz çağrışımı yapıyor. Daha çok kültürel bir ayırım, elbetteki iktisadî bir mânası da var. Ben ayırımı *tuzu kuru olanlar ve olmayanlar* diye daha açık şekilde yapmak isterim. İsteyenler *alafranga-alaturka* veya seçkinler ile *karabudun* ayırımlarını kullanabilir.

Şöyle veya böyle *belli bir yaşam tarzının* ülkemiz ve insanımıza empoze edilmesi, *bu yaşam tarzının taklit yoluyla da olsa tuzu kuru olanlar* katında revaç bulması görmezden geline-

mez. Zaten dünyada olup bitenler (iktisadî, kültürel, askerî vb.) dönüp dolaşıp *yaşamı biçimi* denilen şeye gelip dayanıyor.

İşte aylık *İstanbul Life* dergisi manzaranın detaylarını dile getiriyor.

Ne yiyeceksiniz, nerde yiyeceksiniz?

Ne giyeceksiniz, nereden giyineceksiniz?

Yazın nerde oturacak, nerelerde konaklayacaksınız?

Hangi müziği dinleyecek, hangi filimleri göreceksiniz?

Hangi kitapları okuyacaksınız?

En güzel teraslar, en güzel havuzlar, en görkemli oteller, en berrak denizler, en havalı eğlence mekânları, hasılı herşey, ama herşey (mayolara kadar) açık ediliyor.

Gerisi ne kadar “beyaz” olduğumuza kalmış.

Dergiye bir de “kritik” sayfası eklenmiş. İşte mezkur “*Türk salata devrimi*” bu sayfanın yazısı. Derginin *tek aykırı* yazısı.

Yazar salata kültürümüzün bilinen unsurlarını, son on yıla kadar gelen çeşitlerini saydıktan sonra devrimin ayak seslerine ulaşıyor. “Mesela salatanın sosu diye bir mefhum yoktu, limon-zeytinyağı dışında bir seçenek akıllara bile gelmezdi... Daha önce salataya kuru üzüm katacağım, elma-portakal doğrayacağım deseniz, kimse kulaklarına inanamazdı. Avokadoyu bilen Türk, Birleşmiş Milletler’e daimi elçi olabilirdi. İlk yenilik, yeşil mevsim salatasına mısır katılmasıyla tezahür etti. Mısır dediğimiz, teneke ile ithal edilen “*sweet corn*”. Sonra hızla çeşitli malzemelerin fütursuzca birbirine karıştırıldığı ve salatanın ana yemek haline geldiği, aydınlık günlerle gelindi.

All Sports Cafe gibi salata esaslı kafelerin açılışı bu devre tesadüf eder. Nişantaşı All Sports'un yedinci yılını bu kış kutladık."

Mayonezli salata bir Beyaz Türk klasiği olmaktan çıkmış, orta sınıfa takılmıştır. On yıl önce önemsenen tavuklu salata fâlan neredeyse kenar mahalle işi olmuştur. Hatta kurutulmuş domates, balsamik sirke, rokfor sos bile geride kalmıştır. ".....artık devir kişniş, aromatik otlar, baharatlar, meyveler ve de renkli marul devri. Aromatik ot ve sosların hepsini aynı salataya boca edersiniz, o daha iyi. Diyeceksiniz ki o kadar kuvvetli tat bir arada olur mu? Orasını karıştırmayacaksınız, önünüze geleni yiyeceksiniz, bu bir Beyaz Türklük imtihanı. Kolay değil, bakın adam başbakan oluyor ama Beyaz Türk olamıyor."

Beyaz Türk'ün Seyir Defteri'ni okumayı ihmal etmeyin. Bakarsınız önümüzdeki sayıda *kebabın yeniden yorumlanmış* ile karşılaşırız.

YOKSUL BANK

Ayıptır söylemesi “*yaza yaza*” şu yoksulluğun kökünü kazıyacağız galiba.

Yoksulluk ve yolsuzlukla mücadele eden herkesi, her hükümeti, her projeyi destekleriz abi. Şimdi, biliyorsunuz bir adam geldi: Gramen Bank CEO’su, *Prof. Dr. Muhammed Yunus*, bir proje getirdi; bizimkiler de ufak ufak uygulamaya başladılar. Hani hasta taraftar ne demiş “*abi şu golü at, gözümün yağmı ye*”. Bizimkisi o hesap. Efendim tutarmış-tutmazmış, ciddiymiş-komikmiş, olurmuş-olmazmış benim bu laflara karnım tok.

Bakınız protokol imzalandı “*fakirin fakiri*” olanlara kredi yolu açıldı. Banka nasıl işler, faiz ne olur, kâr payı geri döner mi bilmiyorum. *Sadece bu küçümen paraları da birileri deve edecek diye korkuyorum.*

Önemli olan fakirin kursağına bir lokmacık girmesi, gülmeyen yüzlerin gülmesi, bir umut kıvılcımının parlaması.

İsrafi Önleme Vakfı (Demek böyle bir vakıf da varmış. Yeri gelmişken taşı gediğine koymalı: Bizim bildiğimiz vakıf dağıtır, ancak memleketteki binlerce vakıf dağıtmıyor, topluyor) *Başkanı* AKP Diyarbakır Milletvekili *Aziz Akgül* meseleyi kovalıyor.

Sayın Akgül'e buradan sesleniyorum: *Bu gibi işlerin üzeri çabuk küllenir. Siz siz olun kıvılcıma üflemeği terketmeyin. Sık sık medyada görünüp olan-biteni anlatın, herkesi, her kuruluşu teşvik edin, olumlu neticeleri duyurun.*

Dişarbakır'daki törene katılan Birleşik Arap Emirlikleri'nde Trecon adlı şirketin sahibi Şalika el-Maskara adlı iş kadını da projeye on beş bin dolar bağışta bulunmuş. Helal olsun kadına. Yahu bizde böyle babayığitler niçin çıkmaz acaba? Hayra hizmet için illa Cami Yaptırma Derneği mi olmalı.

"Fakirin fakirini" kendi yağıyla kavrulur hale getirmek cidden zordur. (Bazılarına göre kronik yoksulluk ülkemizde deva bulmaz hale gelmiştir). Adam gidip taksitle buzdolabı, çamaşır makinası alıyor; sonra bunları peşin ve ucuza satıp eline geçen parayla önce başını sokacak bir göz ev yapmaya çalışıyor.

Şimdi bu adamın yiyeceği, giyeceği, eğitim ve sağlık giderleri vb. gibi asgari ihtiyaçları karşılanmış olacak ki; aldığı krediyi işe yatırsın.

Her neyse!

Bunlar projeyi yürütenlerin meselesi. Zaten bence bu proje bizim insanımız için küçük girişimci, girişim ruhu filan gibi kavramlarla da alâkalı değil. Akşamdan sabaha çıkar yol bulamayanlar için bir umut ışığı.

Ak Parti (hükümeti) yolsuzluk ve yoksulluk ile mücadelede bir varlık gösterirse millet nazarında var olacak; yok eğer AB-Demokrasi-Özgürlükler-İnsan hakları vb. gibi hayli muğlak kavramların girdabında döner durursa çöle akan su gibi buharlaşacak.

Şu günler o günler işte.

Yolsuzluk yapanları, hortumcuları, yetim hakkı yiyenleri yakasından tutup milletin huzuruna getirmelidir. Yedikleri kadar para-mal kendi varlıklarından tahsil edilmelidir. Burası çok önemli.

Güç de budur, iktidar da budur.

Biz getirmek istiyoruz ama, mevzuat müsait değil. Veya biz getirmek istiyoruz ama, bazı güç odakları mani oluyor gibi mazeretler kimseyi tatmin etmez. Minareyi çalan kılıfını hazırlanmış lafını yemeyiz hocam.

Yoksulbank projesi tırtıka çıkabilir. Belki bu proje bizim insanımıza göre değildir, belki de gereği gibi uygulanamaz. Ne gam. Herhalde bu işe giden para Bolu tüneline gömülenin binde biri kadar olur.

(Not: Sayın Beşir Atalay, sizden ülkenin yoksulluk haritasını bekliyoruz. Bu iş bize göre AB'nin yol haritasından daha önemli).

İMKÂN İLE MÜMKÜN

Otomobil kullanmasak (Trafik terörü bitse). Uçaklar olmasa, uçak fabrikaları kapansa. Nükleer ve biyolojik silahlar ne üretilse, ne de üretilmişlerin yok edilmesinin derdine düşülse.

Bankalar yok olsa, bankerler kilo düşse. Beş yıldızlı otellerin açık büfelerindeki yemek çeşidi 142 den 12'ye inse; hatta bu oteller hiç yapılmasa; insanlar bütün yıl “*çılgınlar gibi*” çalışıp sonra yirmi gün “*çılgınlar gibi*” eğlenmeye koşmasa, turizm (Bacasız sanayi, pöh) hapi yutsa.

Kozmetik ürünlerine yapılan yatırım; uzay teknolojisi için ayrılan pay, eğlence için harcanan para (sadece İstanbul'da bu yolda, bir gecede harcanan 900 milyar imiş) daha hayırlı hedeflere yönelse. (Bakınız bu tarz düşünme bizi doğal olarak *hayrın* ve *şerrin ne olduğuna* götürüyor. Hadi hayırlısı).

İnsanların 40-50 gömleği, gece-gündüz ayrı ayrı giyeceği yüzlerce elbisesi, onlarca ayakkabısı olmasa (Hop, hop.... Abarttın yani usta, kimden bahsediyorsun sen?).

Uzatmayalım, hayali gerçeğe katmayalım, dünyanın düzenini sarsmayalım. (Şuncacık yazı ile nasıl sarsılacaksa).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı Başkanı Klaus Töepler, Çin'in milli gelirini 2020 sonu itibarı ile şimdiki seviyesinin dört ka-

tına çıkarma isteğinin çevre açısından dünyanın sonu olabileceğini açıklamış (Vatan, 18 Temmuz 2003). Demiş ki, 1,3 milyarlık nüfusun *Batı tarzı bir yaşamı sürmesi mümkün değil*, çünkü dünya kaynakları buna izin vermez.

Nuray Mert bu haberden kalkarak bir yazı yazdı: “*Kaynakları paylaşma(na)*” (Radikal 22 Temmuz 2003). Mert şöyle diyor: “Bu, ne sadece Çin’e ilişkin bir haber ne de sadece Çin’e ilişkin bir kanaat. Söylenen şu: gelişmiş Batı toplumlarındaki düzeyde yaşama standartının, dünya çapında daha geniş bir kesime yayılması imkansız. Bu teknolojinin yardımıyla artan kaynakların eşitsizlik sorununu çözeceği yolundaki sağ siyasetal önermenin iflasının altını çizen açıklamalardan biri.

Tabîi, ifade teknik bir ifade, meseleyi bir kaynak meselesi olarak tarif ediyor. “Çin’de Almanya’da kullanılan yoğunlukta otomobil kullanılması durumunda bile dünyanın petrol ve demir kaynaklarının bunu karşılamaya yetmeyeceğini” hatırlatıyor.

Yani *kaynaklar sınırlı ve talep sonsuz*; o yüzden bazıları bu kaynakların çoğunu bazıları azını kullanacak. İyi de bunda sahidenden yadırganacak bir şey yok mu? Yani taleplerin sonsuz olması varsayımı karşısında hiçbir itirazımız olamaz mı?”

Nuray Mert eşitsizliğin kaynakları artırmada değil paylaşımında yattığını söylüyor. Sonra da “paylaşımı gündeme getiren siyasetlerin gafletten uyanıp, ekonomiyi sadece kaynakların artırılması ekseninde gören-gösteren hakim söylemlerle etkin bir şekilde hesaplanması gerekiyor, üstelik bu sadece ekonomiye ilişkin değil, *insanın tarifiine ilişkin*, çok hayati bir mesele” diyor.

Eyvallah... Ben de meseleye (insan meselesi işte) şöyle bakıyorum. Dünya’da hakim yaşam biçimi şu cümleye odaklanmış: *Ne kadar tüketiyorsan o kadar mutlusun.*

Bu kabul kaynaklarla, paylaşım ile doğrudan ilgili. Hadi kaynağı bulduk, onu nasıl kullanacağız? Zurnanın zırt dediği yer burası. Ve dünya sistemi bu soruya *çağdaş yaşam biçimi* denilen çerçeveyi dayatıyor. (Bu yaşam sürdükçe sistem sürececek).

Başka türlü bir yaşam biçimi düşlemek (ve savunmak) imkân dahilinde. Peki bu mümkün olur mu? El-cevap: *Allah’ın dediği olur.*

YOKSULLUK VE YOLSUZLUK

Ahmet Taşgetiren “Topyekun Tevbe” başlıklı yazısında (Yeni Şafak, 28 Temmuz 2003) bir nevi “hepimiz suçlunuz” diyerek toplumu yolsuzluk konusunda “topyekun tevbe”ye davet ediyor.

Hesap gününe inananlar için tevbe şart. Bu davete icabet lazımdır.

Lakin şunu gözden kaybetmemeli. Balık baştan kokar ve büyük döker, küçük toplar.

Adam balıkçıda alacağı balığın kuyruğa yakın kısmını kokluyormuş; balıkçı müstehzi bir gülüşle “Efendi balığın başını kokla, bozuk olup olmadığı oradan anlaşılır” deyince; müşteri sakın-sakın “Biliyorum evladım demiş, benim anlamak istediğim şu: Bakıyorum ki koku kuyruğa kadar varmış mı?”

Bizim toplum mücerret olana yönelmiştir, lakin müşahhas olanı da ihmal etmez (Yani bir gözü imamdadır). *Semboller* bu çerçevede çok mânalıdır. “*Böyle gelmiş, böyle gidecek*” kanaatini (umutsuzluğunu, düzelmez bu işler karamsarlığını) kırmak-yıkma için atılacak adımların baştan-ayağa doğru toplumu müsbet yönde etkileyeceği; bozuk düzenin iyileşebileceği fikrinin yeşereceğini hesaba katmalıyız. Millet bu

mânada bazı konuları, noktaları görür ve gözetir. Feraset, feragat, cesaret, kararlılık (Hak bilinen yolda yalnız dahi gidebilmek) inanç, duruş, ısrar vb. gibi meziyetler millete daima yol gösterir, örnek olur, ona manevi güç sağlar; bu babda başta bulunanlara güven duyulur. (Baş düzelirse ayak onu takip eder).

Güven insanoğlunun en temel ihtiyacıdır. *Hükümet* (Yani Ak Parti) millet nezdinde iki husus için imtihan verecek: *Yolsuzluk* ve *yoksulluk*. Kurulan komisyon, düzenlenen dosyalar, demeçler, verilen sözler şimdilik şuna işeret ediyor: Tamam bu sefer adalet yerini bulacak, zalimin zulmü ortada kalmayacak, tüyü bitmemiş yetimin hakkı söke-söke alınacak.

Bunu umuyor ve bekliyoruz.

Yumurta kapıya dayandığında çeşitli mazeretler üreterek: Efendim elimizden bir şey gelmiyor, minareyi çalan kılıfını hazırlamış vb. gibi kıvırmalar zuhur ederse *Ak Parti'nin âkıbeti de ötekilere benzer.*

Ve o zaman bizi *topyeküin tevbe'*ye davet edecek *sembolik hamle* yok olur.

Birinci imtihan budur.

İkinci imtihan ülkede bıçağın artık kemiğe dayandığı *yoksulluk* alanıdır. Gelir dağılımının adaleti yok eden tablosu behemehal değişmelidir. Bu iş bugünden yarına olmaz diyeceksiniz. Doğru ama bu alanda da milletin yüzünü güldürecek adımları görmeliyiz. *Adının başında adalet olan partinin bu yönde atacağı adımları görmeliyiz.* Bu iş (asla küçümsemiyorum ama) Yoksulbank uygulamalarıyla falan olmaz.

Bakınız *Chateau Petrus Pomerol A. C. Rouge* bir şarap markası.

Atatürk Havalimanı Gümrüksüz Satış Mağazaları'nda satılıyor. Tek şişesi *1 milyar 721 milyon*. Bu şaraptan ayda 30-40 şişe satılıyor. Hepsini de Türk müşteriler alıyor. (Adam, para benim değil mi istersem bir kasa da alırım diyebilir.).

Buna mukabil internet ortamında *"satılık böbrek"* ilanları gün geçtikçe artıyor. *Niyetimiz çarpıcı örnekler vererek ülkedeki gelir farkına işaretleyip doğru sömürsü yapmak değil*. Diplomalı işsiz sayısı yüzde otuza ulaşmış olan ülkemizde yoksulluğun boyutları herkes tarafından biliniyor.

Biz yazmaktan bıkmayacağız.

Kimileri bu konudan kabak tadı alsada da.

HAS EKMEK

Ekmek arslanın ağızında, bunu biliyoruz. Şu köşede milletin “ekmek kıvgası” ile ilgili sıkıntılarını dilimiz döndüğünce belirtmeye çabalıyoruz.

Lakin bu defaki yazımız *yediğimiz ekmeğin niteliği* ile ilgili olacak.

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni Doç. Dr. Sefa Saygılı olan *Sağlık Yolu* dergisinin (Tlf: 0212 531 95 08) 2. sayısında (Şubat-Mart-Nisan 2003), “*Sofralarımızın baştaacı: Ekmek*” başlıklı bir makale yayımlandı.

Yediğimiz ekmeğin ne menem bir gıda olduğu hususunda değerli bilgiler veren bu yazıdan nakiller yapmak istiyorum. Bilindiği gibi *ekmek* -özellikle günümüzde- karbonhidrat bakımından zengin olduğu için *vücuda faydasız ve kilo aldırıcı bir gıda olarak görülmektedir*. (Ekmek peşinde koşan, bulduğu gün bayram edenlerin derdi değil tabi). Sağlıklı yaşamı fetişleştiren anlayış “*artık ekmek yemiyorum*” düsturunu benimsemişti.

Bu görüşün bir yanlış anlamadan (uygulamadan) kaynaklandığı artık biliniyor. Tam tersine *kepeği çıkarılmamış undan yapılan ekmeğin gıdalar arasında en temel gıda olduğu anlaşıldı*. Ekmek doyurucudur. Bizler genellikle ekmek olmayan sofr-

yı yadırgar, böyle bir sofradan doymadan kalkarız.

Ekmek kompleks karbonhidrat içerir. Yağ oranı düşüktür. Vitamin kaynağıdır. Bilhassa yaşlılar için çok faydalıdır. Taşıdığı E vitamini kalp ve dolaşım hastalıklarına iyi gelir. B2 vitamini içerir. 100 gram ekmek 250 kalori verir. Ekmekte ayrıca fosfor, demir, sodyum, potasyum, magnezyum gibi mineraler vardır.

Ancak hangi ekmekten bahsediyoruz, onu bilelim.

Kepeğinden ve tohumundan ayrılmamış buğday unundan yapılan ekmekten. (Yani köylerde üretilen doğal ekmek). Buğdayı kepeğinden ayırmak onu ayrıca akciğeri koruyan silisyumdan da mahrum eder. Taze öğütülen buğday ununda beyaz una nazaran 10 kat fazla madeni tuz, 7 kat fazla vitamin vardır.

Bu sebeplerden dolayı mümkün ise kepekli undan yapılmış ekmeği yemeliyiz. Elli yıldır unutulmuş kepek şimdi yine beslenme uzmanlarının gözdesi olmuştur.

Piyasada kepekli ekmek diye satılan ekmek bu mudur? Hayır! Yapılan işlem şöyle: Fabrikada öğütülen buğdayın kepek ve unu ayrıştırılıyor. Sonra ayrı ayrı satın alınarak yeniden birleştiriliyor. Burada kullanılan beyaz un-kepek oranı önemlidir. Oysa bu ayrıştırmaya gerek yoktur. *Buğdaydaki kepek oranı idealdir.*

Kepek dışkının hacmini yükselterek bağırsakları temizler. Hacminin 20 katı suyu çeker ve besinin sindirim sisteminde ilerlemesine yardım eder; ishalde ve kabızlıkta iyileştirici rolü vardır.

Buğday kabuğunda ve kabuğun hemen altında bulunan protein eleme usulü ile atılınca geriye nişasta bakımından zengin

karbonhidratlı kısım kalır. Bu tür undan yapılan ekmek dengersiz beslenmeye sebep olur. *Ekmeğimiz beyazlaştıkça kalitesi düşer, minerallerin bulunduğu kısım (kepek) atılmış, geride yalnız nişasta kalmıştır.*

Demek ki neymiş? *Has ekmek* dediğimiz şey, köylünün değirmende doğal olarak öğüttüğü buğdaydan yaptığı ekmekmiş. Gıda mühendisleri, beslenme uzmanları, un fabrikaları, fırıncılar, belediyeler, bütün ilgili kişi ve kuruluşlar biraraya gelerek bizlere *standart sağlıklı ekmek* ulaştırmak için bir karara varsalar ne iyi olacak.

TARIM GÖNÜLLÜLERİ

Özal döneminde köylüye yukarıdan bakan, onu horlayan, hatta devletin sırtında bir kambur kabul eden tuhaf bir diskur oluşmuş idi. Köylüden esirgenen ilginin kimlere gösterildiği, ve bunun hangi sonuçları doğurduğu bugün çok açık biçimde anlaşılmıştır.

Nereden bakarsan bak ülke nüfusunun yüzde kırkı hâlâ köylü. Sen buna yüzde otuz da şehre gelmiş köylüyü ilave et, yüzde yetmişe vardık.

Ne yapacağız bu nüfusu?

"Köylüleri ne yapmalıyız" sorusu hâlâ yakıcı vasfını korumaktadır.

Efendim üretime katkıları bir yana subvansiyonlar ile - politik gayeler ile ülkenin olan imkânını da emiyorlarmış?

Sonra gelsin kıyaslamalar. ABD'de tarımda çalışan şu kadar nüfus hem ülkeyi besliyor, hem tarım ürünü ihraç ediyor.

Fransa'da şöyle, Almanya'da böyle.

Eee....

Sonunda iş geldi tütüne, pancara, pamuğa dayandı. Bunların hesabını görüyorlar şimdi.

Yahu şunca yıldır bu işleri köylü mü planladı, tarım politikalarını köylü mü yürüttü?

Pancar ekeceksin demişsin ekmiş, tütün ekeceksin demişsin ekmiş, fukaralık diz boyuna çıkmış, çorak toprak aileyi besleyemez olmuş şehre göç etmiş, varoşları mekân tutmuş; bu sefer de:

“Vaay, geldiler, buraları berbat ettiler...”

Bir adama kaba-bilgisiz-işe yaramaz vb. gibi sıfatlar mı yüklemek istiyorsunuz: *“köylü”* deyiverip çıkıverin işin içinden. Siz çıkarsınız belki işin içinden ama, fukara köylünün (ve de şehre inmiş bir umut diye ama, umudu boşa çıkmış, işsiz dolaşan köylünün) bıçak kemiğine dayanmıştır.

Deniz Feneri’nin 100 Köy projesinde perişanlığın hangi boyutlara ulaştığını gördük.

Başbakan iş adamlarını tarım için yatırıma çağırıyor, onlara teşvikler verileceğini söylüyor. Yoksullara kömür dağıtılacak, doğal gaz ucuzlayacak, diyor.

Bakanlarımızdan *Sami Güçlü* ile *Beşir Atalay* ülke yoksullarının en feci durumda olan kesimine yardım eli uzatmak için çırpınıyorlar.

Bir muhtaç aileye bir inek, iki tavuk verseniz makbule geçer, en azından açlık çekmez. *Yoksulbank* projesi az da olsa yara-ya merhem gibidir. Bunları *“pansuman çare”* diye küçümsemeyin.

Gönül Türk tarımının da ABD standartlarına kavuşmasını ister elbet ama, bu mutlu netice hangi bahara kalmıştır?

Elimiz-kolumuz bağlı o baharı mı bekleyelim. Hayır. Hükümet mazotu, gübreyi ucuzlatsın, köylüye-şimdilik-elinden gelen yardımı yapsın; öte yandan makro planlamaları yürütsün, on yıl-yirmi yıl-elli yıl sonrası için projeler üretsün. O ayrı. Şimdi

TARIM GÖNÜLLÜLERİ

hükümet 1000 köye 1000 tarımcı ile yeni bir proje başlatıyor. Buna özel sektör, STK'lar destek veriyor.

Tarım gönüllüleri köylere dağılacak ve umarız idealist bir çabaya girecekler.

Netice ne olur? Umalım ki bir fiyasko yaşanmasın.

Bilemeyiz.

Ama şunu bilmeliyiz: *Nüfusunun yarısı köylü olan ülkemizde köylüyü kendi kaderi ile başbaşa bırakamayız.* Devlete bağlı, munis, çile çekmeye alışmış, bu büyük kitleyi ne horlamaya, ne de yok saymaya hakkımız var.

Hadi onlar köyde, dağların ardında. Gözden uzak, gönülden ırak. Peki şehre gelmiş köylü ne olacak, onların çocukları ne yapacak? Onlar gözümüzün önünde.

Bunun çaresi ülkede tavana vuran gelir adaletsizliğini; en alttaki ile en üsttekinin arasındaki uçurumu kapatmaktır.

Peki nasıl olacak bu? Bir formülü var mı?

Onu bilemem. *Ama yolsuzluklar içinden yüzünün aklı ile çıkamayan bir hükümet ülkedeki yoksulluğu da yok edemez.*

Böyle biline.

14 MİLYON AÇ

Türkiye’de insanlar *resepsiyon krizi* ile *Asmalı Konak* ile uğraşa dursun geçenlerde *DİE Hanehalkı Bütçe Anketi* rakamları açıklandı.

Buna göre (Yani devletin resmi rakamlarına göre) *ülke nüfusunun 14 milyonu resmen aç.*

14 milyon vatandaş günde ortalama bir dolar ile geçiniyor.

Bu haber ne televizyon ekranlarına yansıdı ne gazetelerin baş manşeti oldu.

Demek ki vatandaş sokak ortasında açlıktan ölse kimse dönüp bakmayacak.

Zaten bakan da yok.

Aynı araştırma neticelerinden biri de şu:

Açların ardından 28 milyon kişi de günde iki doların altında bir gelir ile yaşamaya çalışıyor.

Şimdi soruyorum size (Kime ?!)

Bundan daha önemli olay, haber, durumu, tehlike, endişe, âfet, utanç olabilir mi?

Olur! (Nedir o?!)

Bu durumu görmezden gelmek, türlü oyunlar ile saklamak, kulak tıkamak, kanıksamak, daha beteri de var.

O nedir?

“Yok ya, abartıyorsun, o kadar da değil (Pişkin pişkin sırıtarak). Yastık altını kurcalasan neler çıkar; bakma sen onların sızlanmasına, millette para çok” diyenlerin olması.

Tam bu sırada Başak Sigorta Genel Müdürlüğü’nden emekli olan birinin 1 trilyon lira emekli ikramiyesi almış olması.

Bazılarının “Ne var bunda, haketmiş ki almış” diye savunmaya geçmesi (son dakika haberi: Bu mesele ile ilgili olarak savcılığa suç duyurusunda bulunulmuş. Neyse!)

Ardından Türk-İş’in o sinir bozucu rakamlarının sökün etmesi: *4 kişilik bir ailenin Ekim 2003 zorunlu gıda harcamaları 451 milyon 386 bin liraya ulaşmış. Bunun yanına kira, ulaşım, yakacak, giyim, eğitim, sağlık, kültür vb. gibi temel harcamaları da koyun Yoksulluk Sınırı* belirlensin.

Neymiş?

1 milyar 371 milyon 994 bin lira.

Ey memleketin idarecileri.

Bürokratları, âmirleri, memurları.

Ey ülkemin üniversitelerinde YÖK işleri ile uğraşan profesörler.

Sanayiciler, ihracatçılar, bankacılar...

Ey aklını kaybetmemiş olanlar.

Yukarıdaki rakamı bir kez daha okuyun.

Bir de asgari ücreti hatırlayın: 306 milyon idi değil mi? Bunun yüzde 26.1’i kesiliyor işçinin eline net 225 milyon 999 bin lira geçiyor.

Evet bu vatandaş iş sahibidir işte.

Ne iş ama. Yoksulluk sınırının beş kat altında.

Adalet Bakanımız *Sayın Cemil Çiçek* “Peşine düştüğümüz ka-

ra paranın miktarı dudakları uçuklatacak boyutta demiş. Bir rivayete göre 42 milyar dolar, bir diğerine göre 56 milyar dolar”.

Eh bir o kadar da “enerji” alanında kazık yemişiz şu geçtiğimiz 5-10 yıllık dönemde eder yüz milyar dolar.

Neden aç gezdiğimiz, süründüğümüz meydandadır.

Bütün bu soygunları yapanlar bilinmektedir.

Hükümet bu hortum işini temizlemek için kanun çıkaracak (Kanun tasarısı tartışılıyor, bazıları bu tasarı için eski hamam eski tas diyor). Tüyü bitmemiş yetimin hakkını arayacak. Nüfusun yüzde sekseni sürünürken ötekiler zil takıp oynayacak, öyle mi?

Gündem budur beyler.

Başkaca gündem yoktur.

Sayın Cemil Çiçek gözümtüz üzerinizdedir. AKP’nin en büyük imtihanı budur.

Ne kadar devletsiniz, ne kadar iradeniz var gösterin. Alazet beyan etmeyin. Eğer bu soygunun hakkından gelemezseniz; zaten millet sizi ötekilerin yanına gönderir. Yok eğer bu işin üstesinden gelirsenez “gerçek tarih yazıcıları” sizi ebediyen silinmeyecek bir sayfaya kaydederler.

Müsterih olun.

* Bütçede fukaraya epeyce bir fon ayrılması elbette iyi olmuştur ama delik büyük yama küçük.

BİZİ KİM YÖNETİYOR?

Dünya çapında 500 şirket ortalıkta dönüp duran paranın %42'sini elinde tutuyor. Bunlar arasında “en büyük” on şirket yeryüzündeki yüz küçük ülkeden daha fazla ciro yapıyor. Shell'in elindeki dört yüz bin dönüm arazi, 146 ülkenin yüzölçümünden büyük.

General Motors'un yıllık satış kazancı 133 milyar dolar. Bu rakam ne mânaya geliyor. Şöyle bir karşılaştırma yapalım. Bu rakam Tanzanya, Etiyopya, Nepal, Bangladeş, Zaire, Uganda, Nijer, Kenya ve Pakistan'ın toplam gayri safi milli hasılasından fazla.

Bu şirket, yuvarlak hesap, yukarıda sayılan ülkelerde yaşayan 500 milyon insandan daha fazla para kazanıyor.

Dünyanın önemli on iki sanayi kolunun (otomotiv, havacılık-uzay, elektronik, çelik, petrol, bilgisayar ve medya dahil) yüzde kırkını sadece beş firma paylaşıyor. Ayrıca yine “en büyük” on firma dünya çapındaki gıda ticaretinin tamamını elinde tutuyor. Bu maddeler arasında mısır, buğday, kahve, çay, ananas, pamuk, tütün, orman ürünleri gibi unsurlar var. 1991 yılında beş Japon şirketinin elde ettiği kazanç Sovyetler Birliği'nin tüm gelirine eşitti.

Geçtiğimiz günlerde The Guardian'da John Vidal imzası ile

yayımlanan bir yazıdan aldığımız bilgiler artık şirketlerin devletlerden daha güçlü bir konuma geldiğini gösteriyor.

Bu durum elbette ki Kapitalizm'in tekelci karakterini gösteriyor. Tekel sadece ticaret sahasına münhasır olmaktan çıkmıştır. Bu güç odakları ellerindeki imkanlar ile iktisat kadar siyasete, hukuka, hatta sanat ve kültüre de yön vermeye başlamışlardır. Yeni Dünya Düzeni denilen şey de bu hegemonyanın daha bariz olarak kanıtlanmasından başka bir şey değil. Durum bu çerçevede olmakla birlikte işin trajik yanı, güç odağı oluşturamamış ülkelerin bu şirketleri (onların türlü yatırımlarını) kendi topraklarına çekme yarışına girmiş olmalarında yatıyor.

Önümüzde başkaları tarafından belirlenmiş bir dünya görüşü ve bir hayat tarzı var. Bu olgu her türlü propaganda, reklam ve motivasyon ile "tek seçenek" olarak sunulmuştur. Alternatifi olabilecek her düşünce daha filiz halinde iken kurutulur. Açıkcası ya uyacaksın, ya öleceksin.

Böylece güç karşısında eğilen başlar, zorbalara esir olmak için yalvarmaya başlar: Ne olur beni de aranızda alın...

Zorbalarda aslında bir nevi esirdir. Kendi tabi oldukları düzenin çarkları dönmeye başladığında, onların bu çarkı durdurmaya güçleri yetmez. Çark insanları, hayvanları, bitkileri, bütün dünyayı öğütmektedir. Savaşlar ve barışlar çarkın dönmesi için yapılır. Dış politika ve iç politika buna uygun duruma getirilir. Üretilir ve tüketilir.

Bu süreç içinde herhangi bir "adalet" anlayışı söz konusu değildir. "Demokrasi" işlerin yolunda gitmesi için kullanılan bir maniveladır. "Devlet" şirketlerin selametini düşünür. Bir bakıma bu kendi geleceğidir. Kim kimi yönetiyor, bizi kim yönetiyor soruları yerinde ve beyhudedir.

OKULLAR AÇILIRKEN

Her ders yılı başında içim ürperti ile dolar. Yine kimler okul önlerinde gözyaşlarını silecektir acaba? Kimler elinden tuttuğu evladına çantasını, önlüğünü, yakasını, boyasını tastamam alabilecektir. Kimler sıcacık evlerinden sıcacık servislerine binerek sıcacık sınıflarına koşacak; kimler donmuş parmaklarını hohlaya hohlaya, kaç saatlik yolda karları yara yara giderek okuluna kavuşabilecektir.

Birileri kalorifer rehavetine sarınırken, ötekiler kucaklarında birer tezek kapıdan girecek, tüten sobanın başına birikecektir.

Fukaralık edebiyatı yapıyorum sanmayın.

İnanın aramızda gezen yüz kişiden ellisi, yüz liralık bir çay içemediğinden kahveye bile giremiyor. Çocuğuna boyalı kalem alamıyor, defterini, kitabını tamamlayamıyor.

Geçende hiç ummadığım bir şey oldu.

Bizim işyerinin karşısındaki atelyede çalışan işçilerden biri ilkokula giden oğlunu da getirmiş. Sevimli, civelek bir oğlan. Kanım kaynadı, bir boyama kitabı vereyim dedim. Nerelerini boyayacağını gösterirken:

– Benim boyalı kalemim yok, demesin mi?

Hay Allah. Bir kutu boyalı kalem kaç paradır yani. Nerede

oturuyor bu adam. Uzak İstanbullardan birinde tabi. Bu çocuk hangi okula gidiyor. Okulun camı, çerçevesi yerinde mi? Acaba laboratuvarı var mı? Orada da kayıt için bağış toplanıyor mu?

– Arkadaşlarında vardır, onlardan alır boyarsın, dedim.

– Bir kişide var, o da vermez dedi.

İşte böyle. İnsanlar iş bulabiliyorsa, ancak günlük nafakayı çıkarabiliyor. Ülkede küçük bir mutlu azınlık dışında, geriye kalan karabudun için devlet imkânları da artık yeterli değil. Milli Eğitim’e ayrılan pay on yıl içinde yarı yarıya azaldı.

ÖSS Sınav Sonuçları açıklandı. 640 bin kişi açıkta kalacak.

Ne olacak bu çocuklar? Nasıl bir yürek burkuntusu ile üniversiteye doğru saçlarını savura savura giden arkadaşlarına bakacaklar. Lise mezunu olarak hayata atılıp bir iş bulabilecekler mi? Bizim yayınevine günde birkaç üniversite mezunu çocuk geliyor. Yahu diyorum bu işler karın doyurmaz, biz ancak talebe harçlığı verebiliriz. Israrla “Lütfen”, diyorlar; “Lütfen bize bir iş”...

Ülkede saflar kesin olarak belirmeye başladı. Bir yanda tuzu kuru olanların hengâmesi. Öte yanda feryatlar. Yaraya merhem olacak kanallar, mesela siyaset, önü tıkanmış duruyor. Medya eğlence kültürünün pençesinde vur patlasın, çal oynasın bir hava tutturmuş gidiyor. Ve ben her ders yılı başında, içimde ürperişler, ilk mektebe yazılacak çocukların yüzlerine bakıyorum. Kayıt parası bulamayan babaları, eli böğründe kalmış gözü yaşlı anaları düşünüyorum. Elimden gelen bu işte, bir yazı yazmak. Hepsi bu...

BU DAĞIN ARDI

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin mezuniyet töreninde dereceye giren bir öğrenci konuşma yaptı. Hayli cüretli ve sıradışı bir konuşma idi bu. Çünkü hem içinde bulunduğu sistem eleştiriyor, hem de bu eleştiriye muhatap olarak başta hocaları olmak üzere doktorları hedef alıyordu.

Gencin konuşmasının merkez noktasında her işin artık "menfaat karşılığı" yapılır oluşunun dayanılmaz boyutları vardı.

Hocalar bu konuşmaya tahammül edemeyerek salonu boşalttı. Sonra bir cevap veren dekan gencin "çizmeyi aştığı"nı beyan etti.

Gençlik iyidir.

Dünyayı, daha doğrusu Hanya ile Konya'yı kavramadığı için saftır da.

Cesurdur, merhametlidir, severse "adam gibi" sever.

Yeter ki, içine adım attığı hayat mevcut pisliklerini gencin gırtlığına kadar çıkarmasın.

Etrafımıza dönüp baktığımızda memleketin neredeyse "dibe vurmuş" olduğunu irkilerek farkediyoruz.

İktisadî vaziyet cumhurbaşkanının ağzından S.O.S veriyor. Bütçe görüşmeleri tamamlandığında başta Maliye Bakanı ol-

mak üzere hemen herkes neredeyse “iflas” ettiğimizi açık-seçik söylüyor. Mevcut vergi gelirleri iç borç faizlerini ödemeye bile yetmeyecek durumda.

İki yıldan beri ülkeyi örümcek ağı gibi kuşatmış olan “çete” faaliyetleri açıklana-yakalana, açıklana-yakalana bitmek bilmiyor. Yahu her yer “çete” kaynıyormuş, pes doğrusu diyen diyene.

Yolsuzluk artık “sıradan” bir haber olduğu için manşete bile çıkmıyor. Hani nerede “koltuk” skandalı. Nerede Meclis Binası’nın yenilenmesi sırasında günlerce kamuoyunu meşgul eden isimler, şirketler. Üzerine bir bardak soğuk su içmiş gibi olduk.

Terör belası bitmek bilmiyor. Gele gele “asalım mı, asmayalım mı” tartışmalarına dayandık. Bunun dahi mânasız bir çekişme olduğu söyleniyor.

Eğitime, sağlığa, konuta ayrılan pay solda sıfır.

Bankaların içleri boşaltılmış, milletin parası har vurulup harman savrulmuş kime ne.

Adalet mekanizması içler acısı. Daha dün Adana’da bir hakim bir günde baktığı dava sayısı açıklandı. Avrupa’da bir hakimin bir yılda baktığı dava sayısına eşit.

SSK Hastanelerinde bir doktor günde yüz elli hastaya bakıyor.

Evet, kara, karanlık manzara çizmekle, saymakla tükenmiyor. Ve gençler işte böylesi bir tünelin içine balıklama dalıyorlar: hayat diye...

Umut bu dağın ardında belki, ama bu dağın ardı meçhul. Cambaza bakmakla geçiyor günler.

ACI BAHAR

Tomurcuk patladı ve yine bahar geldi. Erguvanlar mor-pembesi salkımlarıyla önümüzü kesiyor. Bayırları sarı gözlü patatyalar kapladı, her yan diz boyu yeşil çimen.

Bahar her yandan el sallıyor.

“Mart kapıdan baktırır - kazmayı küreği yaktırır” demiş eskiler. Güneş eskilerin sözlerini takmıyor, iliklerine kadar ısıtıyor dünyayı.

Her yandan hayat fışkırıyor, her yandan neşe.

Lakin insanların yüzü asık.

Gençler gülmüyor, ihtiyarlar dalgın.

Gazeteler yedi kişilik bir ailenin 150 milyon ile gerçekleştirdiği “Geçim mucizesi”ni birinci sayfadan veriyorlar.

Babanın yevmiyesi beş milyon, bir kahvede çalışıyor. Sadece yol parası bir milyon. Sofrada bir tabak ve yedi kaşık. Üstelik bu baba vereme yakalanmış. Verem karneleri çok iyi, lakin beslenmeleri çok kötü olan çocukların şeffaf-mavi damarlarına doğru sinsi sinsi yaklaşıyor.

Yakında lâleler açacak.

“Lâle Bayramı” yapılacak şehrimizde.

Pek çok bayramlar, kutlamalar, açılışlar olacak. Havaî fişekler atılacak, gökyüzünde ışıktan şelâleler parlayacak.

Vekiller kurdela kesecekler.

Bütün bunlar gülmeyen yüzleri güldürecek mi?

Asgarî ücrete çalışanlar maaşlarını alabilecek mi?

Sıralara çökmüş düşünen, sakalları uzamış emekliler serçe-
rin cıvıltısını duyacak mı?

Sorular Nisan yağmurları gibi yağıyor.

Endişe büyütüdükçe büyüyor.

Ve her gün her yerde yine düğünler oluyor; yine dolarlar
uçuşuyor, yine gelin hanıma takılan altınlar ağır geldiği için,
oracıkta bulunan bir poşete yerleştiriliyor.

Bir *Öteki Türkiye* lafıdır almış başını gidiyor.

Oysa tek bir Türkiye olduğunu; biz de, bahar da biliyoruz.

Dibe vurmuş düşünen bu *Tek Türkiye*'nin üzerine zeytinyağı
gibi çıkmış olanlar kulelerin pencerelerinden arada bir aşağı-
da kıvranan kalabalığa bakarak iktisadî, siyasî, sosyolojik,
kültürel yorumlarda bulunuyor; yüksek fikirler serdediyor-
lar.

Hatta bazan heyetler halinde kuleden inip memleketin bir
köşesine insanlık adına geziler düzenliyorlar. Helal olsun si-
ze.

Baharın çiçekli yüzü, pencere gerisinde babasını bekleyen ço-
cuğu sevindirmiyor. Çocuk da artık eve dönen babasına sıkı
sıkı sarılıp, arada elini ceket cebine sokarak oradan bir sürp-
riz çukulata çıkaramayacağını biliyor.

Dükkanı siftahsız kapatan esnaf, kapı önüne eliyle diktiği as-
ma çubuğunun yeni patlamış yeşil tomurcuklarını şefkatle
okşamıyor.

Üniversiteli genç elindeki simit kalıntısını kemirerek kütüp-

haneye doğru gidiyor. Bir süre sonra kütüphane yerine deniz kıyısına indiğini fark ediyor. Ufka doğru kısılmış gözlerle bakınca, orada kendinden önce mezun olmuş ve hâlâ iş bulamamış arkadaşlarının başlar önde mechule doğru ilerleyen kafilesini görüyor.

Tablonun en acı rengi şu: *Bir kişi, bir grup, bir fikir, bir parti, bir kurum olsun ki; onu ülkenin yolsuzluğa, bayağılığa, desiseye bulasmamış nasiyesinden tanıyalım.*

Bu yıl bahardan beklediğimiz bu oldu.

BU TOPRAĞIN ÇOCUKLARI

İstanbul'un kenar semtlerinde bir ilkokul.

Okulda "sağlık taraması" yapılıyor.

Ancak bu tarama manzarası bize sadece sağlık açısından değil, çocukların giyimleri, hal ve tavırları, sözleri göz önünde bulundurulursa aileleri, yaşadıkları hayat ve gelecekleri için yürek parçalayan bilgiler sunuyor.

Sağlık taraması gösteriyor ki, bu çocuklar hasta. Topyekun hasta. İçlerinde sapasağlam olan yüzde beş bile değil. Diğerleri öncelikle beslenme bozukluğu sebebi ile türlü ârazlar gösteriyor. Hemen yarısında solunum sorunları var. Dişler bozuk, görme bozukluğu pek fazla. İşte zayıflık, çelimsizlik, girişim eksikliği, psikolojik rahatsızlık, yani ne ararsanız var. Yine de çocukların hiçbiri yokluktan, yoksulluktan bahsetmiyor.

Sadece biri kendisine sorulduğunda:

- Evladım annen-baban seni hiç doktora götürmedi mi?
- Benim annem-babam yok, ninemle kalıyorum, diye göz-yaşları arasında cevap veriyor.

Bu manzara bir Kemalettin Tuğcu romanından alınmış değil.

Bu daha dün seyrettiğim bir televizyon haberi.

Bunun hemen ardından daha dün okuduğum bir gazete ha-

vadisini de zikretmek istiyorum.

Bilindiği gibi orta dereceli mektepler tatile girdi. Karneler alındı ve bir yıl daha bitti. Pek çok tuzu-kuru okulda yıl sonu kutlamaları yapılıyor. Bu öğrenime veda partilerinin maliyeti kişi başına elli milyondan başlıyormuş. Yemek, smokin, gece elbisesi harcamalarına yirmi trilyon gidiyormuş. Böyle bir “sektör” oluşmuş. Çırağan Hotel, Conrad Otel, Swisshotel de yer kalmamış. Mezuniyet balosuna katılacak öğrencilerin smokin fiyatları seksen-yüz milyon arasında (Kiralık smokin bile on beş milyon). Gece elbisesi (kızlar için) elli-iki yüz milyon arasında.

Ayrıca bazı özel okul öğrencileri baloya limuzin ile gitmeyi tercih ediyormuş. Limuzin ile baloya gitme alışkanlığının saatine ortalama yüz yirmi dolar ödeniyormuş.

Bunlara yıllık, yıllığa girecek fotoğraflar, yemek, cübbe, kep, velilerin orada bulunmasını da ekleyin, balolu mezuniyet bir servete maloluyor.

Yine “fukaralık edebiyatı” yapmaya başladın, yine sınıf farklarından bahsediyorsun, bunların vakti geçti demeyin lütfen. Merak etme sen demokrasi içinde serbest ekonomi her derdin devasıdır demeyin. Birinin bu manzarayı sürekli gündemde tutması gerekiyor. Bıkmadan usanmadan bu toprağın çocukları için “adalet” istemekten vazgeçmemesi gerekiyor. Her yerde, her zaman, herkes için adalet.

Biliyorum, ülkenin, insanımızın çok derdi, çok derin ızdırabı var. Ama çocukları görünce işte, kamera yetişkinlerden çocuklara doğru kayınca, o saflık o masumiyet meydana çıkınca, dayanamıyor insan.

VATANDAŞTA PARA ÇOK (MU?)...

Devir imaj devri ya, elbette vatandaş gördüğünü söyleyecek. Çünkü bazı şeyler o kadar görünür hale getirilmiş ve türlü yönlendirmeler ile 'dikkat... sağaaa bak...' çekilmiş ki, başka yöne bakmanın neredeyse imkânı kalmamış.

Arabanın şoförü trafik sıkışıklığında söyleniyor:

– Abi ne kadar araba var bu şehirde be.. Hepsi de yabancı marka baksana... Vatandaşa para çok abi, çok...

Oysa yabancı marka arabaların tıkadığı trafiğin yanbaşımda, bir Halk Ekmek Kulübesi önünde en az o arabalar kadar sıkışıp uzamış bir "ekmek kuyruğu" var. Üç-beş lira ucuza almak için o kuyrukta saatlerce bekleyen yaşlı insanlar var.

Şoföre şöyle diyorum:

– Bu şehirde on beş milyon insan yaşıyor. Söylenildiğine göre bir milyon da araba var. Bunların büyük bir kısmı ticari arabadır, bir kısmı resmi arabadır, bunları çık sen, geride beş yüz bin özel araba kalır. Ne demek bu? Yani on dört milyon beşyüz bin insan yürüyo, geride kalan beşyüz bin kişi arabaya biniyor. İşte senin 'para çok' dediğin kimseler bunlar. Ve gerçekten de bunların parası çok. O kadar çok ki, saçıp-savurmada üzerlerine yok...

Ev önlerinde, sokak aralarında, caddelerde, yaya kaldırım-

larında, hemen yer yerde perk etmiş arabalar. Hiçbir iş yerinin, konutun, mahalle ve sokağın park yeri sorunu halledilmemiş. Ortalık arabadan geçilmez hale gelmiş, vatandaşın gözü takılıyor tabiatıyla.

İskenderun'dan İstanbul'a kadar bütün sahil şeridi yazlıklar, kooperatifler, oteller, villalar ile dolmuş. Dağ taş ev. Neredeyse hiç boş yer kalmamış.

Vatandaş bu manzaraya bakarak, "Bu ülkede para çok abi, sen ne dersin de..." diye sızlanmakta haklı. O paralar nasıl kazanılmış, on beş gün, bir ay yaz tatili için o beton yığınlarına nasıl yatırılmış, buna kimler göz yummuş, kimler sahilleri yağmalamış, koyları ele geçirmiş, denizin önüne tel örgü çekmiş. Atı alan ile, Üsküdar'ın hesabı yani.

Başta insan unsuru olmak üzere, ülkemizin zenginliklerini sayıp dökmeye gerek yok. Gazeteler sadece Laleli Piyasası'nın bu yıl içinde on milyar dolar döviz girdisi sağladığını yazıyor. Yani tüm turizm gelirlerimizin iki misli. Buna mukabil öteden beri 'kendine yeten ülke' diye övünegeldiğimiz Türkiye dışarıdan tarım ürünü ithaline başladı. 1996 yılı kayıp olarak nitelendi, yapılan seçim mevcut iktisadî dengeleri de yıkıp geçti.

Yeni bütçenin %85'i borç faizleri ile maaşlara gidiyor. Geride kalan %15 eğitim, sağlık, savunma vb. gibi hemen her alandaki yatırımlara ayrılmış.

Açıkcası ört ki ölem...

Evet, memlekette para var.. Bunun emareleri her adımda karşımıza çıkıyor. Lakin bu para ülke nüfusunun %10'u, %20'si tarafından harcanıyor.

Bütün bunlar, bu adaletsiz mekanizma bilinmeyen şeylerden değil.. Bu yazının manzaraya eklediği şudur: Gözümüze çekilen cilalı perde. Daha açıkcası: Tek gözlü gecekonduunun damından yükselen televizyon anteni...

PARA PARA PARA

Atasözlerimizi biraraya getiren sözlüklerden birini açtım ve “P” harfine baktım.

Bu ortaboy sözlüğün “P” harfinde yirmi atasözü yeralmaktaydı.

Ve bunların on bir tanesi “*para*” hakkında söylenmişti.

Yarı-yarıya.

Bu tesbit hangi gerçeğe tekabül ediyor? Herhalde paranın her devirde insan hayatı için vazgeçilmez üç-beş unsurdan biri olduğuna.

Ötekilere de bir göz attım, onlar da iktisadî hayata gönderme yapıyorlardı:

Papaz hergün pilav yemez, Püf demeye dudak ister, Pilava düşkün olan kaşığı yanında taşır, Pekmez gibi malın olsun Bağdat’tan sinek gelir vb.

“*Para*” ile ilgili atasözlerinden biri şu: “*Parayı zaptetmek deliği zaptetmekten zordur*”.

Burada para sahibi olmanın (kazanmanın ve kazandığı parayı elde tutmanın ve onu yönlendirmenin, bu yöneliş ile daha fazla kazanmanın) güçlüğünden söz ediliyor.

Çünkü para en önemli “güç (iktidar) kaynakları”ndan biri. Belki de başlıcası.

Hele günümüzde bu anlayışın ne kadar öne geçtiğini düşünürsek.

Para sadece ticareti değil, siyaset başta olmak üzere bütün insan ilişkilerini yönetiyor.

Atasözünün bir alt katmanında bu güç kaynağı ile insan nefsinin ilişkisine gönderme vardır. Nefsin hükmetme, sahip olma, yönetme, yok etme, ezme, tüketme, zevk alma, yarışma, başkalarından üstün olma, bütün bedenî hazları tatma yolundaki eğilimleri bu güç ile tatmin bulmaktadır.

Nefsini doyurma, onun isteklerini baştaacı etme, saadeti bu yolda arama hedef seçilince; hedefe ulaşmak için başlıca gaye *“para kazanma”* olmaktadır.

Para ele geçince, miktarı fazlalaştıkça nefsin azgınlığı artmakta sonsuza varan istekler gün yüzüne çıkmakta; insanoğlu bu baskı karşısında *“deliye dönmekte”* dir. Açıkçası *“zaptedilir olmaktan”* çıkmaktadır.

Onu artık ne kanun, ne kaide, ne yasak, ne had, ne hudut engelleyemez.

Sadece paradan (paranın gücünden) daha güçlü bir kuvvet mâni olabilir. Bu kuvvet ise madde değil, mâna âleminde bulunuyor.

Bunlar ahlak, merhamet, inanç, iman, adalet gibi unsurlardır. Ancak bunlar parayı şerre değil, hayra yönlendirebilirler.

Nurettin Topçu *“Kuvvetli diye hür olana, önce nefsine karşı bağımsız olana, sonra da herkese ve bütün dünyaya karşı bağımsız olarak davranabilen insana derler”* diyor.

Demek ki gerçek iktidarın temelinde hürriyet yatıyor.

UZUN EL

“*Eli uzun*” tabiri dilimizde bir kaç mânada kullanılıyor. Bunlardan biri de hırsızlıktır. Eli uzun adam bu işe yatkın demektir; fırsatını buldu mu çalar.

Ülkemizde bir ara peş peşe operasyonlar yapıyordu.

Daha dün; hatırlarsınız *Balina* operasyonu, *Paraşüt*, *Altıpot* falan diye adları da enteresan olan bu operasyonlar ard arda bombalar patlatıyor; bir takım eli uzun kişileri, çeteleri çökertiyordu.

Milletçe “Vay canına” diyorduk; “Yahu hiçbir şeyden haberi-miz yok. Götüren götürene. Bu nasıl iş?”

Prof. Osman Altuğ televizyonlarda bu meseleyi enine-boyuna anlatıyor; *büyük götürenler-orta boylar ve küçük götürenler* diye tasnifler yapıyordu.

Sadettin Tantan’ın bakanlıktan ayrılması ile birlikte operasyonlar bıçak gibi kesildi.

Herhalde dedik memlekette artık çökertilecek çete kalmadı, bilumum uzun eller budandı.

Doğrusu Sayın Tantan da yaptığı işin mahiyeti ile ilgili açık ve anlaşılır bir tablo çizmedi. Sembolik bir dil kullanmayı seçti. *Tapınak Şövalyeleri* tabiri en çok üzerinde durulan sembol olmuştu.

Geçenlerde bir ana-haber bültenine konuk olarak katılan iki kadın gördüm. Bunlar mahallelerinde iyicene yaygınlaşan hırsızlık olayları ile savaşmak için gönüllü lider olmuş, evleri soyulmaları örgütlemeye başlamışlar. Kendi evleri birkaç kez soyulduğu gibi, hemen bir iki sokak ötelere kadar kırk iki hane aynı tecavüze maruz kalmış.

Elbette ki polis-karakol, emniyet bu meseleden haberdar edilmiş, lakin hanımların feryatlarından anlaşıldığı kadarı ile dertlerine derman bulunamamış.

Benzer biçimde gazetelerin *üçüncü sayfa haberleri* vahşet halini alan *kap-kaç terörü* ile dolmaktadır. Bu şehir eşkıyalarının çantalarını kaparak kaçmaya çalışırken yerlerde sürükledikleri hanımların şişmiş, morarmış, yaralanmış yüzleri ile ekranda görünmediği gün geçmiyor.

Ardısıra bildiğiniz gibi *banka soygunları* sükün etti.

Asayişteki bu bozulmayı getirilen af ile cezaevlerini dolduran katillerin-hırsızların-sabıkalarının sokağa salınmış olmasına bağlayanlar var. İşsizliğin korkunç boyutlara ulaştığı biliniyor. Gençler arasında alkol ve uyuşturucu yaygınlaşıyor. Kötülükler yapanın yanına kâr kalıyor diyen çok.

Bir diğer yaygın kanaat ise memleketin bir *soygun-vurgun düzenine* yuvarlandığını, *balığın baştan koktuğunu*; yapılanlara dur diyecek iradede mecal kalmadığını ileri sürüyor. Açıkçası *tuz koktu* diyorlar.

Bu umutsuz ve karanlık manzarayı çeşitli sebepler ileri sürerek açıklayanlar; çözüm formülleri getirenler hep vardır. Kimi siyaset çarkını suçlar, kimi ekonomik dengelerin bozukluğuna bağlar, kimi düşmanı dışarda, kimi içerde arar.

Her ne sebeple olursa olsun meselenin temelinde bir *ahlâk* *buhranı* yaşandığını görmek lazımdır. *Bu sade bizim ÷lkemizi değil bütün dñnyayı kasıp-kavuran bir hadisedir.*

Vahşetin tetiğini çeken, merhameti yok eden, haz duygusu-
nu baş tacı eden, m÷lk÷ gasbeden, serveti tek elde toplayan,
insanlığa “*Ya esir olacaksın ya da zorba*” teklifinden başka bir
çöz÷m getirmeyen umumi yıkımın altında maneviyat eksik-
liği vardır.

Hesap gün÷ne inanmayanlar, hesabı burada kendi elleriyle
birbirinin boğazına sarılarak görmeye çalışıyor.

Altta kalanın canı çıkmış kimin umurunda.

“*Uzun el*” ahtapotun kolları gibi her köşeye, her ÷lkeye uza-
nıyor. Ona haddini bildirecek yegane güç; hizmet-hürmet ve
merhametin kanatları ile yükselen ruhun *ahlak hamlesi* ola-
caktır.

YORUMSUZ

Eskiden bazı karikatürlerin altına “yazısız” yazarlardı. Çizgilerin anlattığı kâfidir mânasına. Esasen karikatür-çizgi ile anlatım böyle olmalıdır; yine de bazı durumlarda yazı ile çizginin birbirine güç kattığı varittir.

Bazı fotoğraflar da böyledir.

Fotoğraf sizinle âdeta konuşur, belirtmek istediği meseleyi bütün çıplaklığı ile önünüze koyar; bu fotoğrafın altına yazı yazmak da, yorum yapmak da abestir.

Gazeteler (gazeteciler) haberi verdikten sonra bu haberin altında yatan gerçekleri, arka planında olup-bitenleri ifşa etmek, durumu yorumlamak cihetine giderler. Medya memlekette neler olup bittiği hakkında bizi bilgilendirir. Bu bilgilendirmenin aslı-astarı kıymet-i harbiyesi üzerine -bilhassa günümüzde- pek çok eser kaleme alınmış, “iletişim” bir bilim dalı haline gelmiştir.

Televizyon kanallarına, gazetelere baktığımız zaman ülkenin ve insanımızın halini, gidişatın yönünü mânasını yeterince kavrayabiliyor muyuz? Yoksa bizi sahte gündemler ile oyalıyorlar mı? Kamu oyu denilen şey nasıl yönlendiriliyor? Bütün bunları zihnimizde tutarak son günlerde ülke gündemini işgal eden haberlere şöyle bir göz atalım.

Pek tabii olarak ilk sırayı “terör” meselesi işgal ediyor; bu gi-dişle epeyce bir zaman işgal edecek. AB ve Kıbrıs davaları sü-rüp gidiyor. İrtica, MGK, TRT, YÖK, yolsuzluk, aralıksız ola-rak gündemin gözde konuları.

Ecevit “Bırakıyorum” demiş; Ali Talip Özdemir “Aday olmayaca-ğımı” açıklamış; önümüzde yerel seçimler var “kimler aday olacak” bunlar iç politikanın bugün için flaş konuları.

Terör belasına rağmen piyasalar pes etmedi. Borsa düşmedi, ihracat cephesinden olumlu haberler geliyor, enflasyon düşüyor, iktisadî durum iyimser bir hava saçmaktadır.

“Ben evleniyorum” sona erdi “Popstar” devam ediyor. Futbol takımlarımızın Avrupa macerası nasıl neticelenecek merakla bekliyoruz.

Evet bekliyoruz.

Yolsuzluk davaları Sayın Cemil Çiçek’in ısrarla vurguladığı “hesap verecekler” sonucuna ulaşacak mı? Diplomalı-diploma-sız işsizler ordusu iş bulacak mı? Beklentilerin haddi hesabı yok.

En iyisi ben size bir nevi yazısız karikatür gibi, yorumсуз iki ha-ber sunayım. Memleketin içinde bulunduğu durumu bence gazetelerin görünmeyen bir köşesine, tek sütun halinde gi-ren bu haberlerden iyi yansıtan bir şey yok. Haberin biri Kars’tan, öteki Ordu’dan:

Kars-Gazi Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygula-ma Merkezi’nin kadın sorunlarıyla ilgili düzenlediği toplantı-ya ‘yardım yapılacak’ söylentisi yayılarak kadınların katılımı sağlandı. Gazi Üniversitesi’nden Prof. Dr. Semiha Aydın, so-

runlarla ilgili tespitlerini anlatırken bazı kadınlar mikrofonu alarak, “Açız, yiyecek ve yakacak yardımı istiyoruz” diye konuştu.

Daha sonra kadınlara anket formu dağıtılarak sorunlarını yazmaları istendi. Salondaki 300 kadından yaklaşık 250’si formlara ortak sorun olarak, “Açız. Yiyecek, giyecek, yakacak yardımı ve iş istiyoruz” diye yazdı.

Kadınların toplantıya katılımını sağlamak için bazı muhtarların, “Belediye yardımı dağıtacak” söylentisi yaydığı ortaya çıktı. Toplantı sonunda belediyenin yardım dağıtmayacağını öğrenen kadınlar salondan çıkmamakta direndi. Bu yüzden kadınlara görevliler arasında tartışma çıktı. Belediye Başkanı Naif Alibeyoğlu, “Yakında yardım dağıtacağız. Oraya bekleriz” diyerek kadınları sakinleştirdi ve dağılmalarını sağladı.

Ordu-Avcılar ve Atıcılar İhtisas Derneği’nce Ordu’daki Bülbül Deresi’ne bırakılan 150 kaz ve ördekten 130’u çalındı. Derenin güzelleşmesi ve insanlara hayvan sevgisi aşılama için bu işe giriştiklerini belirten dernek başkanı Refik Çoban, “Derede 20 hayvan kaldı. Kaz ve ördekleri yoksul kişiler çalıp yiyor-muş. Projeden vazgeçtik” dedi.

FOTOĞRAFIN ASLI

Röportaj

H. Salih Zengin

Yoksulluk, yaşanan ve ancak yaşayanın anlatabileceği bir hal olduğu için sorusu ve cevabı olmayan bir suskunluk durumu. Bazen siyasi propagandalarda bazen köşe yazılarında bazen de sosyal araştırma ve raporlarda rastladığımız kelime esasen teknik bir kavram. Fakir fukarayı görüp gözetmek dini bir vecibe olduğu kadar toplumsal bir sorumluluk da. Bu röportaj, suskunluk halini çözmek ve yoksulluğun fotoğrafını çekerek yoksulluğa başka bir açıdan bakabilmenin adımı. Yoksulun ve yoksulluk mefhumunun zihinlerimizde bir karşılık bulunduğunu ve yoksulluğun gerçekte nasıl bir şey olduğunu anlama ve anlatma çabası bu.

İstanbul / Güngören-Güneştepe Mahallesi'nde bir apartman dairesinin birinci katındayız. Aklınıza yoksul birinin apartman dairesinde işi ne gibi bir sorunun takılması işten bile değil. Çadırda veya iki gözlü bir gecekonduda yaşayan 'daha yoksul' ailelerle de görüşmek mümkündür. Ancak bu örneklerin genel yoksul tanımından bir farkı var. Çünkü bunlar açlık sınırında yaşayan insanlar. Oysa oturduğumuz dairenin bir alt katında yardıma muhtaç ve yoksul insanların bulunması pekala mümkün. Onları televizyon ekranlarından üstü başı yırtık elbiseleriyle, sıvası dökülmüş evleriyle perişan bir halde görmeye alışık olduğumuzdan normal bir evde olabilecekleri ihtimalini düşünmeyiz. Oysa bütün bu uç örneklerden bağımsız olarak yanibaşımızda derin bir yoksulluk yaşanıyor. Tip-

kı üç çocuklu Dinçsoy ailesi gibi...

Rengi soluk bir salonda başlıyoruz konuşmaya. Dışarısı soğuk, içerisi ılık. Soba hafiften yanıyor. Çiçek desenli ve mavi renkli koltuk takımı gibi soba da yapılan bir yardım sonucu bu odanın içinde. Duvara asılmış plastik çiçekler de... 37 ekran televizyon belki de onların şehirdeki yaşamla ilintili tek haber kaynağı.

Dinçsoy ailesinin üç çocuğu var; Emre (10), Ercan (6) ve Emir (1). Ancak Ercan, Gebze'de anneanesinin yanında uzun zamandan beri. Çünkü annesi astım hastası olan Emir ile uğraştığından ona bakamıyor. Sohbetimize Emre'nin bazen ürkek bakışları bazen gözyaşları karışıyor. Ve tabii ki hiçbir şeyden habersiz Emir'in neşeli sesleri...

Adım Muzaffer Dinçsoy. 72 doğumluyum, 32 yaşındayım. Karabük / Efrani doğumluyum. Eşim ise Giresunlu ve 77 doğumlu.

İstanbul'a ne zaman ve niçin geldiniz?

M.D.: İstanbul'a 15 yıl önce geldim. İlkokuldan çıktıktan sonra İstanbul'a geldim, pastanede çalıştım. Askere kadar bu tür işlerde çalıştım. Askerliği Birecik ve Elazığ'da yaptım. Askerden geldikten sonra nişan yapıp evlendim. Kendi düğünümü kendim yaptım yani, yardım almadım. Gebze'de evlendik, hanım orada oturuyordu. Borçla harçla evlendik.

Nasıl bir düğündü?

M.D.: Güzeldi işte, salon tuttum.

Salon tutabildiğine göre durumun o zaman daha mı iyiydi?

Ya bekarlıkta biriktirmiştik ama iyi değildi tabii. Annem, babam ve kardeşlerim köyde idi, onlara bakıyordum. Babam meçhul zaten, toprak oldu. Köyde kendi haliyle geçiniyordu. Düğünden bir sene sonra göç getirdim buraya. Bu sırada babam rahatsız oldu, hastaneye yatırdık. Karaciğerden kanser çıktı. Bir ay boyunca Kartal Devlet Hastanesi'nde yattı, bir yıl onunla uğraştım. Babamı kırmamak için istediği her yere götürdüm. Vefat ettikten sonra memlekete götürdük. Borçlandık, sıkıntı vardı filan... Onları bıraktım orada, huzursuzluk oldu zaten aramızda. Buraya geldim.

Ne iş yapmaya başladın?

M.D.: Fırıncılık işinde çalışıyordum. Simite çıkıyordum, seyyar işçilik yapıyordum. Gebze'ye gidip geliyordum ayda bir eşimin yanına.

Evlilik ne zamandı?

M.D.: 95'te oldu.

Simitçilik yaparken evi geçindirebiliyor muydun? Hem kira, hem yeni evlisin...

M.D.: O zamanlar iyiydi işler. Fırın dışında simide çıkarak ek iş yapıyordum. Ama şu an öyle değil. Eskisi gibi iş de yok zaten.

İstanbul'a gelmeyip memlekette kalsaydın ne olurdu?

M.D.: Memlekette yerimiz var ama verim yok. Orada da para olmayınca hayat bitiyor yani... Beş yıl önce memlekete babamın mezarını yaptırmaya gitmiştim. Parasızlıktan bir daha gidemedim.

Yardım edecek akraba filan yok mu?

M.D.: Onların da durumu aynı.

Şu an yine simitçilik mi yapıyorsun?

M.D.: Seyyar arabada simit satıyorum. Bakırköy'den alıp, mahallelerde satıyorum.

Günde kaç simit satıyorsun? Ya da şöyle sorayım, cebine günde kaç lira para giriyor?

M.D.: 120-130 simit satıyorum, en fazla 150 yani. Simit başına 120 bin lira kalıyor, 100 simit satıyorsam 12 milyon kalıyor. Simidin kaldığı zaman oluyor, yağmur yağdığında işe çıkamıyorum. İşler belli olmuyor yani. Ama işler eskisi gibi değil. 300 bin liraya satıyorum simitin tanesini.

Simit alan insanların durumunu nasıl?

M.D.: İşçi kısmını alıyor genellikle. Bazen Bakırköy'ün sosyetikleri de alıyor.

Muzaffer Bey, durumun genel çerçevesini çiziyor. O ana kadar konuşmayan eşi Fatma Hanım sorduğum soruyla birlikte sohbetimize dahil oluyor. Muzaffer Bey'in sessizliği ve sakinliğine karşın Fatma Hanım daha hızlı ve aceleci konuşan biri. Anlaşılan yangın onun daha çok yüreğinde... Onun bu hayatta en öncelediği şey, astımlı çocuğu...

Peki hayat nasıl gidiyor?

Fatma Dinçsoy: Babam inşaatçı olarak çalıştığı için Gebze'ye geldim. 17 yaşında iken evlendim. Bununla evlendim ama daha büyük sorumluluk altına girdim. Borç harçla evlendik, bir sene kaynatamın hastalığıyla uğraştık. Yani hayatın bir ucundan tutamadan hayat akıp gitti. Ne evlilikten bir şey anladım, ne bekarlıktan. Çileli geldik, çileli gidiyoruz.

Şu an en büyük sorun ne peki?

F.D.: Çocuğum. Bir yaşındaki oğlum Emir, her gün tıkanıyor. Astım var, kalp var. Kalp tedavisini hiç yaptıramadık. Eko'su çekilecekti, 9 ay geçti. Büyükşehir Belediyesi 3 ay ilaçlarımızı karşıladı. Eko'sunu çektireceğiz dediler, ama gelmiyorlar artık. Deniz Feneri Derneği gıda yardımı yapıyor. Ev sahibi-

miz, ben kiralari ödeyemedim diye Ramazan'da erzak getiren adamlarin önünü kesip "Bana da getireceksiniz" dedi. Şüpheli duruma düştük yani. Belediyenin yaptığı ilaç yardımını gösterip "Çocuğuna ilaç alıyorsun ama kiralari ödemi-yorsun" diyor. Nasıl anlatayım, anlatılacak bir hayat değil yani. Her hafta 40 milyonluk ilaç alıyorum, ama doktorun ilk yazdıklarını alıyorum. Muayene ettiremiyorum ki, ilaçları değişti mi değişmedi mi bileyim? Biri çocuğumun tedavisini üstlensin, onun kölesi olurum! Çocuğum düzelerse içimdeki sızı denecek. Ona bir şey olursa hayatım biter.

Kaç çocuğunuz var?

F.D.: Üç çocuğum var; Emre (10), Ercan (6) ve Emir (1). Emir hasta ama çocuklarımın psikolojileri de bozuk. Öğretmeni, "Emre durup dururken dersten ağlayarak çıkıp gidiyor" diyor. Derdini soruyormuş, "Kardeşim evde hasta, annem ilaç-larını alamadığı için ağlıyor." diyormuş.

Bu sırada evin en büyük çocuğu Emre'nin gözleri doluyor. Işıltılı gözlerinin kenarına yerleşen iki üç damlayı saklamak için dudaklarını ısırıyor. Dudakları o anı hatırlayıp titriyor. Kesik kesik cevap veriyor sorulara. Dokun-sanız gözleri sessizce akan bir ırmağa karışacak.

Kardeşini çok mu seviyorsun Emrecim?

Emre: Evet, çok seviyorum. Kardeşimin iyi olmasını istiyorum.

Kendin için bir şey istemiyor musun?

Emre: Bizim güzel bir evimiz olsun. Babamın işi olsun. Kendime de pisiklet istiyorum. Sarı bir pisiklet istiyorum.

Mahalledeki arkadaşlarıyla aranı nasıl?

E.: İyi ama bazen kavga ediyoruz. Küfür ediyorlar, vuruyorlar, dövüşüyoruz.

Eve ne kadar kira ödtüyorsunuz?

F.D.: 150 idi 200 milyon yaptı. Ödeyemiyorsan çık diyorlar, çık! Beş aylık kira borcumuz var. Nereye gideyim yani, bodrum kat tutsam astımlı çocuğum tıkanıyor. Yeri geliyor sobayı yakamıyorum, kömür alamıyorum ki! Sana bir torba iki torba borç veriyor, üçüncüde para getir al diyor. Evin bir odası dışında diğer odaları kör cephe olduğu için lamba yakıyoruz. Nem var zaten.

M.D.: Ev sahibine ödeyemiyorum dedim, 'olmaz' dedi. "En son sana 190 milyon olsun" dedi. Durumumuzu kendisi de biliyor ama... Ödenmemiş faturalar var, sıkışınca ve borç bulabilirsem ödüyorum. Çocuğumuza bir kilo meyve alsak ev sahibinin gözüne batıyor, kirayı ödeyemiyorsun diyor.

Evdeki koltuk takımını düğünde mi almıştınız?

F.D.: Karşıdaki binada bir polis oturuyordu, Fransa'ya gitti. Bu koltukları sen al dedi, iki kırık dökük çekyatla. Ev sahibimiz bunu bilmesine rağmen yine gelip "Evine koltuk takımı almasını biliyorsun, ama kiramı ödemiyorsun" dedi. Gelen hayırlar gözüne batıyor. Yoksulluk dışında bir de onunla mücadele ediyorum.

Evlendiğinizde neler almıştınız

F.D.: Televizyon, vitrin, buzdolabı, iki çekyatım vardı.

En son ne aldınız eve?

F.D.: En son taksitle ütü almıştım, altı sene önce.

Ne kadar borcunuz var?

F.D.: Adapazarı'ndaki kardeşimden 400 dolar almıştım. Kocasını iki de bir istiyor, yoktan ne verebilirim ki? Üç bilezik görüncemden almıştım. Ev sahibine de kira borcum var. Benim için çok para bu. Toplasak iki milyarı geçmez, ama ben çocuğumun ilaçlarını alamıyorum. 15 milyon lira gün geliyor trilyon oluyor benim için.

Komşularınız yardım yapmıyor mu?

F.D.: Bu binada herkes kiracı, onların da durumu iyi değil. Kimse kimsenin umrunda değil. Dışarıda görürlerse Allah'ın

selamını veriyorlar.

Başka bir iş düşünmedin mi Muzaffer Bey?

M.D.: Devamlı ve sigortalı bir iş olsun istiyorum. Evimi, çocuk çocuğumu geçindirsin yeter. Sigortalı olsun yani. Gece-gündüz fark etmez ne iş olsa yaparım. Bekçilik ya da pasta-ne işinde çalışırım.

Ne kadar para seni memnun eder?

M.D.: Ayda elime 500-600 milyon geçse çok rahat ederim. Sigorta da olsa...

Peki Spor Toto, Milli Piyango gibi şans oyunlarını oynuyor musun?

M.D.: Bir kere Sayısal Loto oynadım ama çıkmadı. (Gülüyor)

Yüksek bir miktarda para çıksaydı ne yapardın?

M.D.: Bizim gibi fakir, yetim, yoksullara yardımda bulunacaktım, içimden öyle geçmişti.

Diyelim bir trilyon çıksaydı?

M.D.: O kadar büyük rakamı hayal bile etmedim. (Gülüşmeler) Bizim gibi gariban insanlar Türkiye'de çok ya, verirdim yani. Hayır severim ben.

Peki siz bu halinizle yoksul insanları düşüntüyorsunuz da, zenginler düşünmüyor mu?

F.D.: Abi parası olanların yanına var, ağlıyorlar. Yok şunu ödeyemedik, bunu yapamadık diye ağlıyorlar. Sana öyle bir ağlama yapıyorlar ki, orada senin çıkarıp vermen gerekecek neredeyse.

Parası olan ağlıyor, olmayan ağlıyor. Yoksulluk nasıl çözülecek bu durumda?

F.D.: Her yerde zenginin akrabası gülüyor yine. Bir yerde akrabası, dayısı olanın keyfi yerinde. Bizim dünyada kimimiz var ki?

Emre okuyor şu an. Hayatınız böyle devam ederse onun durumu ne olacak?

M.D.: Okulu bırakması lazım, ben karşılayamam ki!..

Emre gözlerini sıkıca yumuyor, babasının bu sözünden sonra. Gözleri yine doluyor ve isteğini söylüyor:

Emre D.: Ben okuyacağım. Doktor olmak isterdim. Yoksullara yardım edip, onları tedavi ederdim.

Şu an ne kadar paranın olmasını isterdin?

E.D.: 100 milyon lira.

Ne yapacaksın 100 milyon lira ile?

E.D.: İlk önce evin ihtiyaçlarını karşılardım. Buzdolabımız yok. Kendime döner ve kebab alırdım.

Zengin insanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

F.D.: İçimden "herkes kafasını kullanmış, zengin olmuşlar" diyorum ama bazen "biz niye olamıyoruz" diye isyan ediyorum. "Güzel Rabbim bizi görmüyor mu?" diyorum. Beyime zamanında neden güzel bir işe girmedin diye kızıyorum. Çocuklarımın hiçbir geleceği yok. Oğlum okula giderken "Anne ne olur 250 bin lira ver" diyor. "Oğlum onu ekmek parası yaparız" diyorum, bütün morali sıfır oluyor.

Emre annesinin bu sözlerini duyduktan sonra biriken gözyaşlarını bırakıyor, ağlamaya başlıyor. Onun ağladığını gören annesi de ağlamaya başlıyor.

Ee diğeri de seneye okula gidecek, o da aynı olacak. Yani bunu nasıl anlatacağımı bilemiyorum. En son eniştesi 500 bin lira vermişti. O gün sevine sevine gitmişti okula.

Okulda harçlığın olursa ne alıyorsun Emre?

E.D.: Patates cipsi, çitos alıyorum.

Sizde sağlık açısından bir problem var mı Muzaffer Bey?

M.D.: Benim midem kötü. Babamın hastalığında üzüntüden, stresten bu hale geldim. Moral bozuk işte.

F.D.: Benim psikolojim bozuk. Yeri geliyor intiharı düşünüyorum. Bir gün kömür, yiyecek filan yoktu. Evdeki tüpü çıkardım, odaya getirdim. Komşum durumu fark etti ve gece boyunca gitmedi.

Fatma Hanım yine ağlamaya başlıyor.

Nasıl bir ev isterdiniz?

F.D.: Benim bir odam olsun, ama insanlar kapıma gelip para istemesin. Özel yaşantıları bıraktım, kafamı rahatça sokacağım bir odam olsun yeter. Rabbim bana gösterecek mi bilmem.

Sosyal yardımlaşma kurumlarına başvurduğunuz mu?

M.D.: Hayır, başvurmadık pek fazla. Gözü açık insanlar değiliz. Yeşil Kart için dolaştım, sadece hastanede yatak parası almadılar, tek faydası o oldu.

F.D.: Haseki Hastanesi'ne çocuğu yatırmaya gittim. Bana sevk getir dediler. Çocuk kucağımda morarmış, acile getir-mişim sevk soruyorlar. Sürekli problemler var hastanelerde.

Yeşil Kart var, ama çok da zorluk var. Geçen yıl borçlarımı ödeyemediğim için hastanede rehin kaldım. Devlet zorluk çıkarmak için var sanki.

Devletten bir beklentiniz yok mu yani?

F.D.: Benim hiç yok. Hastaneleri dolaşırken hasta oluyoruz. Beni oradan oraya gönderiyorsunuz, ama sorun bakalım gidecek param var mı?

Televizyonu açtığımızda sizin dışınızda farklı bir âlem görüyorsunuz. O zaman ne düşünüyorsunuz?

F.D.: Bazı filmlerde gördüklerimin çeyreği ben de olacak mı diye düşünüyorum. Şu zamanda sağlam yoldan zengin olunacağına inanmıyorum ben. Eskidenmiş onlar. Tırnaklarıyla kazarak bir yere zor gelirsin, çok zor, gelinmez yani.

M.D.: Bu dünya adaletli değil, nerede adalet?

Devlet sizi duymuyor mu?

F.D.: Duyuyorlar elbet, kayıtlarımız var. Hastanelerde de duysunlar bizi. Hele ki şu kira ve iş konusunda... Ev sahiplerini uyarsınlar. Bazen beyime "bir çadır ayarlaman" lazım diyorum.

Avrupa Birliği'ne girecek ama Türkiye. Ve o birliğe girmek için bu

sorunların çözülmesi gerekiyor.

M.D.: (Gülüyor) Avrupa Birliği, ohoo...

F.D.: Avrupa Birliği'ndeki gibi bir yaşam olsa isterim tabii. Ama Türkiye'de asla olmaz. Politikacıların çoğu atıyor, iki-yüzlüler. Mesela Cem Uzan "Bu şu yoktur" diyor, sonra kendi işlerini değişik yerlere çekerek anlatıyor. Kime güveneceğimizi bilmiyoruz yani. Devlete de güvenemiyorum ki?

Ülkenin durumunu nasıl görüyorsunuz?

M.D.: Önceki hükümete bakarak durum birazcık daha iyi. Fiyatlar artmıyor, ne alırsak aynı yani. Önceden her hafta zam oluyordu. Ekmek 150 bin lira, 250 bin lira olsa yandık yani. En azından dürüst adamlar iş başında.

Fatma Hanım, İstanbul'da hastane dışında bir yere gittiniz mi? Denizi gördünüz mü mesela?

F.D.: Hayır, hiçbir yere gitmedim. Gebze'den gelirken Boğaz Köprüsü'nün üzerinden denizi görmüştüm. Bir daha da görmedim. Çocuklarımla bir pastaneye gidip bir pasta yemiş insan değilim.

Evde pasta yapabiliyor musunuz?

F.D.: Yapamıyorum. Çocuğumun doğum günü oldu, oğlum

"Anne bana küçük bir pasta yap" dedi, yapamadım.

Her ikisinin de gözleri doluyor, Emre bakışlarını başka tarafta çeviriyor.

Yemek olarak ne yapıyorsunuz?

F.D.: Kuru erzak yardımı yapılırsa onları yapıyorum. Onlar gelmeyince bir çorba kaynatıp, makarna pişiriyorum.

Yemek yapamadığınız gün oldu mu?

F.D.: Oldu. (Bir süre susuyor, gözleri dalıyor, ve ağlıyor.) O an yaşamaktan nefret ediyorsunuz işte. Çok kötü bir duygu. "Keşke dünyaya gelmeseydim" diyorum. Evlendiğime evleneceğime pişman oluyorum. Evlenmeseydim çocuklarım bu durumda olmazdı diyorum.

Muzaffer Bey ne diyor bu işe?

M.D.: Evlilik güzel bir şey. Sokakta kaldım, parkta yattım bekarken.

Beraber geziyor musunuz Fatma Hanımla?

M.D.: Ya sokağı gezmişizdir çocuğa hava aldırırken. (Gülüşmeler) Gezme yok onun dışında. Bir pastaneye oturmamak mesela hiç.

Bunun hayalini kurmaz mısınız? Romantik misiniz?

M.D.: Romantiğim tabii... (Gülüşmeler) Ben çok yeri merak etmem. Simiti satarken dolaşıyorum işte. Simit satarken iş, ev hayali kuruyorum.

Para bulma hayali kurmıyor musun?

M.D.: (Gülüşmeler) Yok ya, onu düşünmüyorum. Öyle haram işleri sevmem. Alnımın teriyle kazandığım para yeter.

Türkü, şarkı söylüyor musunuz gezerken?

M.D.: Söylerim kafama göre bir şeyler işte. (Gülüyor) Küçük Emrah'ın eski şarkılarını söylerim. Emrah'ın filmlerinde de acı var.

En son ne zaman elbise aldınız?

M.D.: Bayramlık bir kazak ve pantolon almıştım çocuğuma. Kendimize bir şey almadım.

F.D.: İki senedir bir şey almadım ben.

Çok para sizi değiştirir mi? Bilirsiniz para bazen insanları değiştirir?

M.D.: Doğru söylüyorsunuz. Ancak ben ne isem oyum yani. Değişmem ben. Fakir fukaraya veririm, yardım yaparım.

Aileniz yardım ediyor mu?

F.D.: Yok ki yardım etsin. Ancak kendilerine yetiyor. Ben çocuğum sağlığına kavuşsun, beyim güzel bir iş bulsun. Üç çocuğuma bakabileyim, yavrularım onun bunun elini gözetlemesin yeter ya.

Siz çalışmayı düşünmediniz mi?

F.D.: Çok düşündüm, ancak bebeğimden dolayı yapamadım. Benim hiç mesleğim yok ama gidip binalara merdiven silerdim. Her günü stres içinde geçiriyorum.

Hiçbir şeye kafanı takmadığın, rahat bir gün geçirmediğiniz mi?

F.D.: (Düşünüyor) Yok... Komşularıma bazen "Beni Bakırköy'de ziyarete gelirsiniz diyorum. Maddiyat çok bunaltıyor insanı. Bazıları "Para neye yarıyor ki?" diyor. Ya paran olsun sağlığın, yemeğin oluyor. Yeri geliyor "Anam babam" diyorum yani. Para olmayınca hiçbir hayat yok.

Okumayı ister miydiniz Muzaffer Bey?

M.D.: Keşke okusaymışım. Küçükken öğretmen veya polis olmak isterdim. Ama okumak da maddiyat gerektiriyor. Çocuğumu okutmak istiyorum, ama olmayınca ne yapacaksın? Kendi hayatımdan biliyorum yani okumamanın acısını...

Muzaffer Bey, bu kadar yokluk ve sıkıntı içinde nasıl böyle sakin kalabiliyorsunuz?

F.D.: O öyledir, umudunu kesmez. Ben umudumu kestiğim yerde o "Allah büyüktür." der. Bazen "Sen hep böyle isyan ediyorsun, ondan düzelemiyoruz." diyor. Ama o haklı. Şükrediyorum ama, şükrederken de bitiyorum. Allah'a inancım her zaman tam. Bazen isyan edesim geliyor. O anki hırsımla çok şey söylüyorum, ama tövbe ediyorum sonra.

Sıkıntılar aranızda probleme, tartışmaya dönüşüyor mu? İnsanlar çok paradan da tartışıyor ama yok paradan da tartışıyorlar mı?

M.D.: Maddi konularda oluyor tabii. Tartışırsak da on dakika sonra barışırsız. Onun dışında bir tartışmamız olmaz, evliliğimiz çok iyi.

Evdeki huzur, zenginlik budur yani.

F.D.: Elbette. Ama bazen bir şeyler geldiği zaman insanın ne mutluluğu ne huzuru kalıyor. Dünya bitmiş gibi oluyor. Bir sözü yerine getiremeyince, borcumu ödeyemeyince başkalaşıyorum.

Sizce yoksulluk bitmez mi bu ülkede?

F.D.: İnsanların gözü doymuyor ki, bitmez. İnsanoğlu nankör ya. Şükretmesini bilmiyoruz. Hep bu dünyayı düşün-

mekten olsa gerek. Bir de öbür tarafı düşünseler, her şey daha güzel olurdu. Yoksulluğun çoğu sebebi yolsuzluk. O paraları bankalar yerine fakirlere verseler ülkede yoksul kalmaz.

Sizden daha kötü durumda olanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

M.D.: Bizden daha kötü durumda olanları görünce şükrediyoruz yani.

F.D.: Ben eli açık bir insanımdır. Kapıma geleni boş çevirmem. Ekmeğim varsa onu veririm, iki başörtüm varsa birini veririm yani.

Günde kaç ekmek tüketiyorsunuz?

M.D.: 7 ekmek. Bazen alamadığımız da oluyor.

F.D.: Yediğimiz ekmeğin, kullandığımız suyun hesabını yapıyorum. Bir kova su ile evin her yerini silerim. El-yüz yıkar-ken az kullanırız suyu.

Semtte pazara çıkıyor musunuz?

F.D.: Çok nadir. Çıkarsak meyve, ıspanak, pancar, pırasa alıyoruz. Çıkınca da akşam üzeri fiyatlar ucuzlayınca alıyoruz. Meyve 1 milyonsa almıyoruz mesela, 500 bin lira ise alıyoruz.

Evde pişen en özel yemek nedir?

F.D.: Mesela tavuk kızartmasını , kek ve kurabiyeleri çok severler. İsteyip de veremediğim zaman... Onu sormayın işte. Çocuklarım bu yaşta fakirliğin ne olduğunu biliyor. Çok şey istemiyorlar. Çocuğumun isteyip yapamadığım çok yemek oldu. Köfte, balık istiyor alamıyorum ki. (Yine ağlıyor... Emre odadan çıkıyor.)

Siz dışarda ne yiyorsunuz?

M.D.: Simit yiyorum, sattığım simidi. Bir de tavuk döner ucuz olduğu için bazen ondan yerim. Parasız döndüğüm zamanlar çok huzursuz oluyorum. Umduğumdan çok birkaç milyon fazla kazanırsam çocuğuma sevdiği yiyeceklerden alıyorum. Buna da şükür.

Bayramlar gelince ne hissediyorsunuz?

M.D.: Ya heyecanlanıyoruz tabii. Çoluk çocuk bayramlık istiyor, yiyecek içecek gerekiyor, harçlık lazım. Bunlar olmayınca çok da tadı yok aslında. Bizim için değişen bir şey yok. Bayram öncesi ne ise bayram günleri de aynen.

F.D.: Deliye her gün bayram demişler. Bayram da aynı, diğer günler de... Allah herkesin Kurban Bayramını mübarek etsin, kurban kesenlerin kurbanını kabul etsin. Allah inşallah bana da nasip etsin.

Kurban kestiniz mi hiç?

M.D.: Bir kere nasip olmuştu. O zaman kesmiştim. Durumumuz olsa keserim yani.

Kurban bayramında size para verilmesini mi yoksa et verilmesini mi isterdiniz?

M.D.: Et verilse daha iyi tabii. Hiç et alamıyoruz yani, hiç olmazsa çoluk çocuk et yemiş oluruz.

F.D.: Benim halimi hatırlımı sorsunlar yeter. Para olsa da olur.

Ama o parayla et almayacak, başka ihtiyaçlarınızı karşılayacaksınız?

F.D.: Evet. Ama ihtiyaçlarım var.

Fakat Kurban Bayramının bir özelliği de yoksulun ve zenginün sofrasında aynı yemeğin bulunması değil mi?

F.D.: Öyle ama ne bileyim yani, yani lüks gibi geliyor bana et yemek. Et getirilirse de memnun olurum. Olsa bir etli kuru fasulye yapar, kavurur pilavımın üzerine dökeriz yani.

Hiç et yemeği yapmıyor musunuz?

M.D.: Para bulursak tavuk alıyoruz. 2 milyon lira filan tutu-

yor. Tek yediğimiz et o yani...

En son ne zaman et yemeği yemiştiniz?

F.D.: Geçen yıl Kurban Bayramında annemin evinde yemiştim. Ama ben bayram sabahları ağlarım hep. Herkes sevinir, ben ağlarım. Herkesten birer ikişer adım geride yaşıyoruz. Elde avuçta yoksa komşular oturmaya bile gelmiyor. Hiç istemem yani içimden bayramın gelmesini, bayram gelmese derim.

dergâh yayınları

MUSTAFA KUTLU

bütün eserleri

Kapıları Açmak

Menekşeli Mektup

Chef

Rüzgârlı Pazar

Tufandan Önce

Mavi Kuş

Beyhude Ömrüm

Uzun Hikâye

Hüzün ve Tesadüf

Yokuşa Akan Sular

Yoksulluk Kitabı

Ya Tahammül Ya Sefer

Bu Böyledir

Sır

Şehir Mektupları

Akasya ve Mandolin

Yoksulluk İçimizde

Yoksulluk Kitabı

Mustafa Kutlu

dergâhı yayınları

Yoksullar bizi bekliyor.

İzbelerde, harabelerde, barakalarda, küflü-nemli karanlık odalarda bekliyorlar. Naylon çadırlarda, toprak damlı evlerde, kuş uçmaz-kervan geçmez yerlerde ve şehrin göbeğinde.

Kanlı gözlerini ufka dikmiş, bir heykel gibi hareketsiz, sessiz, dalgın bekliyorlar. Bebeler açlıktan ağlıyor, annelerin gözpınarlarından yaş yerine kan akıyor. Çocukların dargın bakışlarından çelik parıltılar fışkırıyor. Babalar yumruk sıkıyorlar ve askerdeki oğullar gökyüzünde bir turna katarı arıyor. Dedelerin ağzı kapalı. Nineler ses vermiyor. Gelinler yaslı. Ve çelimsiz genç kızları dengesiz beslenme, akrabaları borç, komşuları ağıt bekliyor. Köşebaşlarında, çamurlu ıssız sokaklarda, karın, yağmurun ve gökdelenlerin arasında, dağ başlarında, tarlalarda, kapısına kilit vurulan atelyelerin önünde bekliyorlar.

İşsiz, umutsuz, aç, yorgun, hasta, küskün, sessiz ve kimsesiz.

Siz ey sağlıklı ve varlıklı olanlar.

Ey işleri tıkrında gidenler.

Ey karnı tok, sırtı pek, yüzü gülenler.

Ey seçim kazananlar ve koltuğa kurulanlar.

Ey dolar uçuranlar ve muslukların başını tutanlar.

Siz ey güç odakları, silah sahipleri, söz ustaları.

Beş vakit namazını cemaatla kılanlar. Gece teheccüte kalkanlar.

Zikir ile coşup nara atanlar. Defalarca hacca gidenler.

Bir koyup beş kazanan tüccar, yağlı müşteriye

yaltaklanan esnaf; aracılar, tefeciler, bankerler.

Ey mangalda kül bırakmayan siyasiler.

Bilim babaları, akademisyenler.

Emirle demiri kesebilenler.

Unutmayın.

Önümüz kış ve yoksullar sizi bekliyor.

ISBN 978-975-995-134-4

